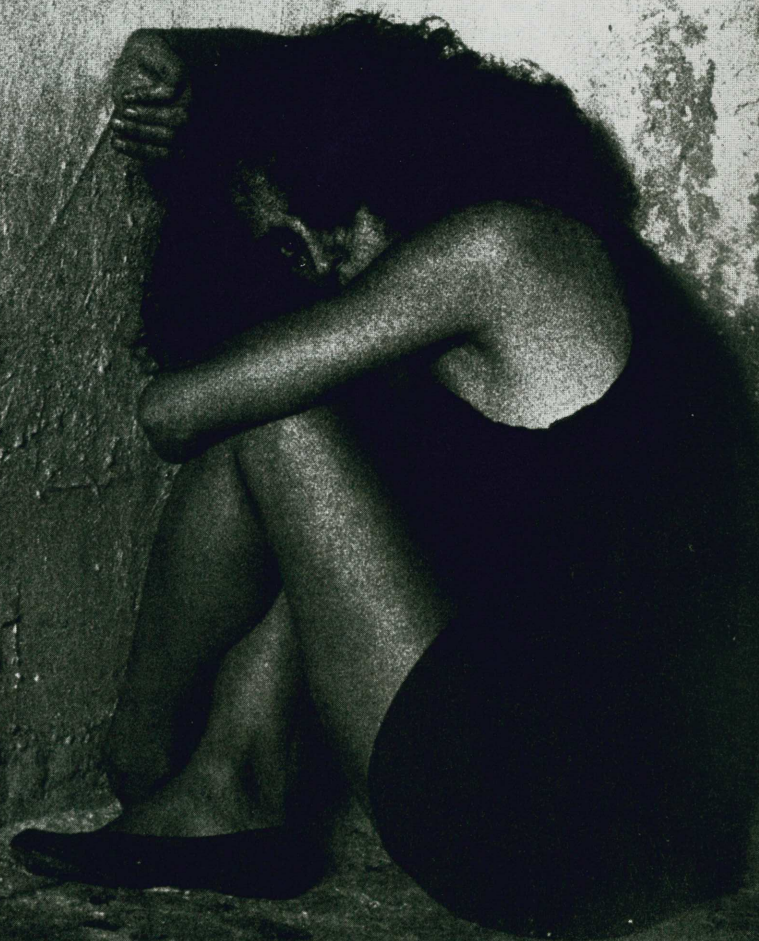

ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ

Σεπτέμβριος
1988
Τεύχος 35
τιμή £1.00

ακόμα ένας νεκρός • συνέντευξη-
ΕΑΡ • ρεπορτάζ-συνέδριο των
πρασίνων • νέες μέθοδοι καταστο-
λής (Ισραήλ) • κυπριακή συνείδηση
• τουρκοκυπριακή κοινότητα • η
ρωσική ορθόδοξη εκκλησία και η
Κύπρος • επιστημονική μελέτη του
κυπριακού • αιγιακή αποκάλυψη • ο
προβληματισμός του μετανάστη και
η κρίση • αροδαφνούσα • αρχειο-
θήκη • κατασκοπευτικά αινίγματα

αρχοντικό

εστιατοριο — ταβερνα

λαϊκή γειτονιά τηλ. 450080

καπηλειό

λαϊκό—ταβερνεϊο

**Εστιατοριο
ΜΑΘΑΙΟΣ**

δίπλα απο τη Φανερωμενη
και τη Τζαμουδα

Ανοιγουμε στις 4 το πρωί και
κλεινουμε στις 5 το απογευμα.
Σερβιρουμε ολων των ειδων
σουπες και προγευματα απο
το πρωί και ολα τα ειδη
κυπριακων φαγητων
στη διαρκεια της
ημερας.

**ΜΑΘΗΜΑΤΑ
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ**

Μαθετε να τυπωνετε
τα δικα σας ομιδια -καρτες
φανε,λες με απλα μεσα.
Εγγραφες: 1-10 Σεπτεμβρη
Τιμη: ΠΑΡΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ
Τηλ: 347 957 6-8 μ.μ

**Ταβερνα
ΑΞΙΟΘΕΑ**

Οδος Αξιοθεας 9
τηλ. 430 787

Περαστε τη βραδυα σας στο
κλασσικο παραδοσιακο
δρομακι με τα γερανια.
Μαζι με το δροσερο
υπαρχει και η αντιστοιχη
κουζίνα ποιητας.
Επισης σουβλακια-σεφταλια
τείκι αγουεί 12 σελ. η πιττα

**Αγγειοπλαστικο
ΑΓΓΕΙΟΠΩΛΕΙΟ**

Γ.Κοντου στη Λαϊκή Γειτονια
τηλ. 456977

Ολα τα προϊοντα μας
κατασκευαζονται απο μας.
Μια αντιπροσωπευτικη
συλλογη της κυπριακης
αγγειοπλαστικης
που ενσωματωνει πνευμα
ερευνας και ανανεωσης
με σεβασμο στη παραδοση.

**Μασερκο
ΓΙΩΡΓΟΣ-ΛΑΚΗΣ**

Οδος Πειραιως 10
τηλ. 476 420

Απεναντι απο το ππαρκι του
παλιου δημαρχειου

Μασερκο για
οσους βαστουν
τζαι οσους
εββαστουν

VIRGIN OLIVE OIL
KATHGORIA SINIF CATEGORY KATHGORIA SINIF
EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA

SEKEP

HALIS ZEYTIN YAĞI
KIBRIS ZEYTİN MAHSÜLLERİ SATIŞ ENCIUMENİ

ΠΑΡΘΕΝΟ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ
KATHGORIA SINIF CATEGORY KATHGORIA SINIF
EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA

ΣΕΚΕΠ

ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΕΛΑΙΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
ΤΗΛ. 483266 - ΛΑΤΣΙΑ - ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΟΞΥΤΗΣ
ACID
ACIDITY

0-1.5%

ΕΜΦΙΑΛΩΣΗ
TIMH
PRICE

Bottled in Cyprus by the CYPRIAN OLIVE PRODUCTS MARKETING BOARD TEL. 483266 - LAKSIA - NICOSIA NET CONTENT 1/2 LITRE (480 gr. approx.) DIPHENOL SAFI AGIRLIK KAGARPO PEREKOMENO 1/2 LITRO (480 gr. yakintari)

διαλεχτή

εργαστηρι - γκαλερυ κεραμικης
αρχιεπισκοπου φιλοθεου - 8, μεταξυ εναλλαξ και ορφεα τηλ. 4 3 7 4 1 8 λευκωσια

Ανοιχτή Επιστολή σ' όσους αισθάνονται "Εντός των τειχών"

Η μελαγχολία του φθινοπώρου που επίκειται δηλώνεται άκυρη, όπως επίσης δηλώνεται άκυρη και η εποχή της μόνιμης θλίψης.

Το "Εντός" ανασκουμπώνεται κι ανακηρύττει τη νέα περίοδο απαρχή καινούργιων αναζητήσεων ανανεωμένου προβληματισμού και πιο έντονης πρωτοβουλίας.

Τους μήνες που ακολουθούν, το "Εντός" με περισσότερες σελίδες επιτέλους θ' αποκτήσει πιστεύουμε τις δυνατότητες για μια καλύτερη ισορροπία μεταξύ επίκαιρης, ζωντανής και παρεμβατικής ύλης σε σχέση με τα άρθρα μονιμότερου προβληματισμού, κριτικής και μελέτης που ως ένα βαθμό καταφέραμε να έχουμε.

Ελπίζουμε έτσι να εισέλθουμε με περισσότερες δυνατότητες στη νέα περίοδο που προβλέπεται κρίσιμης και αποφασιστικής σημασίας τόσο όσο αφορά το ζήτημα της Ανεξαρτησίας και του κυπριακού προβλήματος, όσο και της σοσιαλιστικής σκέψης και του ευρύτερου κοινωνικού προβληματισμού στη χώρα μας.

Μέσα απ' τα τρία τόσα χρόνια της ζωής του το "Εντός" ξεπερνά περιπετειωδώς και με κλυδωνισμούς τις οικονομικές του ταλαιπωρίες, μα καταφέρνει όμως να φτάνει πάντα στο τυπογραφείο. Έχοντας πια από καιρό μάθει να εκτιμά τη μαθητεία που φέρνουν οι περιπέτειες του κάθε τεύχους, και αντιπαθώντας πάντα τη ρουτίνα, το "Εντός" αναζητά τώρα την καινούργια του συνέχεια. Με καλύτερη χρήση των τεκμηρίων και με αναζωογονημένη διοργάνωση.

Όσες πιστές και πιστοί, σας αναμένουμε για ανταλλαγή απόψεων και εισηγήσεις στη Μίνωος 6B, τηλ 431278. Μπορείτε επίσης να μας γράψετε τις απόψεις σας διευκρινίζοντας αν θέλετε η επιστολή σας να δημοσιευτεί ή όχι.

- **ανανεώστε τη συνδρομή σας**
- **αγοράστε μια συνδρομή αν δεν έχετε**
- **δωρείστε μια συνδρομή στους ζυγούς και τους παρθένους**

ΔΕΛΤΙΟ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

Αντιγράψτε ή κάνετε μια φωτοτυπία

ΟΝΟΜΑ: _____

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: _____ Τ.Τ. _____

ΤΗΛ: _____

Η συνδρομή μου αρχίζει από το τεύχος: _____

Τιμή £10 για 12 τεύχη

Πρωτοποριακή Ομαδική Παράσταση

Ο γνωστός Άγγλος σκηνοθέτης και θεατρικός συγγραφέας Joe Richards βρίσκεται στη Κύπρο για να παρουσιάσει ένα έργο με μια ομάδα ηθοποιών.

Το έργο που θα οικοδομηθεί μέσα από αυτοσχεδιασμό θα έχει ως θέμα τις προσωπικές και πολιτικές ιδέες των ηθοποιών που συμμετέχουν στην ομάδα.

Ο Joe Richards έχει εξελίξει αυτόν το ιδιαίτερο τρόπο δουλειάς του, δουλεύοντας με διάφορες ομάδες στην Αγγλία και στην Αμερική.

Η παράσταση θα γίνει στι 11 του Σεπτέμβρη.

Οι πρόβες ήδη άρχισαν στο εργαστήριο της Αρριάννας Οικονόμου "Χοροθέατρο" Καϊμακλή, τηλ. 367046.

Πολλοί θεώρησαν, τη δεκαετία κυρίως του 60, ότι το Κίνημα των Αδεσμεύτων άνοιγε ένα "τρίτο δρόμο" για την απελευθέρωση των λαών και τη χάραξη μιας ανεξάρτητης πολιτικής δυνατότητας των χωρών του "τρίτου κόσμου" ως προς τις υπερδυνάμεις. Η αντίληψη αυτή στηρίχτηκε μάλιστα πάνω στην ύπαρξη μιας σειράς δυναμικών καθεστώτων που σφράγισαν την εποχή τους. Ήταν η εποχή του Τίτο, του Κάστρο, του Νεχρού του Μπεν Μπελλα, του Νάσερ... του Μακάριου.

Από τότε έχει βέβαια περάσει μια εποχή. Για τις περισσότερες χώρες μέλη του κινήματος, το "αδέσμευτο" είναι έννοια φιλολογική και η οικονομική και πολιτική τους πράξη έχει πλήρως ενσωματωθεί στις ανάγκες της διεθνούς ιμπεριαλιστικής τάξης πραγμάτων. Μερικές εξαιρέσεις, όσες μπόρεσαν να συνδιάσουν την εσωτερική κοινωνική πάλη με την αντιιμπεριαλιστική, πέρασαν από την άλλη πλευρά (Κούβα, Νικαράγουα, Βιετνάμ) πέφτοντας όμως σ' ένα άλλο αδιέξοδο.

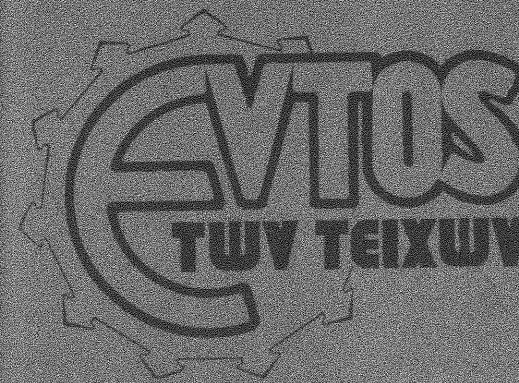
Μια ολόκληρη γενιά Κυπρίων (κύρια Ελληνοκυπρίων) διαμόρφωσε επί Μακαρίου μια ριζοσπαστική αντιιμπεριαλιστική συνείδηση που από τη μια αποτέλεσε μια κριτική στην παράδοση της ΕΟΚΑ, από την άλλη όμως δεν μπόρεσε να προχωρήσει πέρα απ' όσα επέτρεπε το καθεστώς, ιδιαίτερα στην αντίληψη του για τους Τουρκοκύπριους αλλά και στο πέρασμα από την ιδέα της Ανεξαρτησίας στη πράξη της.

Η σημερινή πολυκατεχόμενη Κύπρος, του τουρισμού και των υπηρεσιών, μόνο αδέσμευτη δεν είναι, και οι κάποιες δυνατότητες που υπήρχαν επί Μακαρίου έχουν αλωθεί με το πραξικόπημα και την εισβολή. Κι όσο η πορεία της υπερεξάρτησης συνεχίζεται τόσο το πολιτικό λέγειν, συνεπικουρούμενο από το τύπο όλων των αποχρώσεων, καλλιεργεί το μύθο του "αδέσμευτου", προτάσσοντας τον σαν παραπέτασμα καπνού μπροστά στη θλιβερή πραγματικότητα, που μεταξύ άλλων είναι και μια απτή απόδειξη της ανεπάρκειας της προηγούμενης "αδέσμευτης" πολιτικής. Μερικές υπερ-υποταγμένες μάλιστα πολιτικές χρησιμοποιούν το άδοξο τέλος της για να προτείνουν τις νατοϊκές αγκάλες ως τη μόνη ορθή πορεία.

Όσotόσο το κίνημα των αδεσμεύτων εκφράζει μια σωστή επιθυμία. Την επιθυμία της ελεύθερης βούλησης των λαών. Η πολιτική που προσπάθησε να υλοποιήσει αυτή την επιθυμία είναι λαθεμένη, η ανεπαρκής, σε κάποιες όμως περιπτώσεις υπήρξαν επί μέρους επιτυχίες, που μπορούν να θεωρηθούν σαν θετικά κεκτημένα, όπως είναι για παράδειγμα η ανάληψη του αγώνα από εργατο-αγροτικές δυνάμεις.

Όμως παραμένει ακόμα ζητούμενη η διεθνής εκείνη πολιτική που θα είναι σε θέση να επιβάλει ισότιμες και ελεύθερες διεθνείς σχέσεις. Αυτή η πολιτική δεν φαίνεται να είναι δυνατόν να υλοποιηθεί κάτω από την κυριαρχία της οικονομίας του κέρδους.

Κ.Α.

τεύχος 35α,
σεπτέμβριος 1988
τιμή τεύχους £1.00

• φωτογραφία εξωφύλλου: σοκράτης περικλέους

«Εντός των τειχών»
το μηνιαίο περιοδικό της παλιάς λευκωσίας
διεύθυνση: μίνως 6β, παλιά λευκωσία, τηλ 431278

- διευθύνεται από συντακτική επιτροπή
- υπεύθυνος για το νόμο: κωστής αχνιώτης
- για τα υπογραμμένα κείμενα ευθύνονται οι συγγραφείς τους
- τεχνική επιμέλεια: Printed Matters/desktop publishing services

περιεχόμενα

• στο πόδι	1
• εκδοτικό	2
• ένας ακόμη νεκρός μάρτιος τεμπριώτης	4
• συνέντευξη Ε. ΑΡ., ευρωπαϊκή πολιτική, νταβός μια συνέντευξη με τον μιχάλη παπαγιαννάκη	5
• ρεπορτάζ πράσινοι δυτικής γερμανίας το συνέδριο του ιούνη	8
• license to kill νέες μέθοδοι καταστολής	10
• κυπριακή συνείδηση κωστής αχνιώτης	12
• η τουρκοκυπριακή κοινότητα - β' μέρος γλιλλίκας	14
• η ρωσική ορθόδοξη εκκλησία και η κύπρος α. τηλλυρίδη	18
• η επιστημονική μελέτη του κυπριακού και η πολιτική ηγεσία κ.π. κύρρη	20
• αιγιακή αποκάλυψη ή το πέραν του τραγικού έλενα τουμαζή	22
• η γενική κρίση και ο προβληματισμός του μετανάστη γ. μιλαριότη	25
• μελέτη αροδαφνούσα α. νικολάου	30
• έντυπα που πήραμε	35
• αρχειοθήκη	38
• κατασκοπευτικά αινίγματα: λ. παύλου	40
• αντι-ποίηση κ.π. κύρρη	41

...ένας ακόμα νεκρός

Μάριος Τεμπριώτης

Ένας ακόμα εθνοφρουρός πυροβολήθηκε και σκοτώθηκε στη περιοχή Αγίου Κασσιανού από τα κατοχικά στρατεύματα.

Δεν ξέρουμε αν πρόκειται για συνήθη "αυθορμητισμό" κάποιου θερμοκέφαλου στρατιωτικού ή αξιωματικού, για σχεδιασμένο επεισόδιο από την πλευρά "αδιάλλαχτων" στρατιωτικών που θέλουν να μπούκοτάρουν το πρόσφατα δημιουργηθέν "ευνοϊκό" κλίμα, η για υποθέσεις λαθρεμπορίου.

Όποια και να είναι όμως η αλήθεια, παραμένει γεγονός ότι εκτός από τους εθνοφρουρούς (που στο κάτω-κάτω μπορούν να προφυλαχτούν με τα συνήθη στρατιωτικά μέσα) μια ολόκληρη κατοικημένη παραμεθόρια περιοχή παραμένει έρμαιο στις διαθέσεις εκτόνωσης του οποιουδήποτε Τούρκου φαντάρου. Γεγονός φυσικά που αυξάνει την ανασφάλεια που ήδη αισθάνονται οι κάτοικοι αυτών των περιοχών. Αυτό και μόνο είναι απαράδεκτο και δεν συντελεί καθόλου στην δημιουργία του κατάλληλου αγωνιστικού κλίματος που είναι αναγκαίο για την εκδίωξη όχι μόνο των Τουρκικών κατοχικών στρατών αλλά και όσων αντιβουλεύονται την ανεξαρτησία του λαού μας Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων.

Από μια άποψη αυτή η κατάσταση δίνει μια κατ' ιδίαν γεύση του πως αισθάνονταν

οι Τουρκοκύπριοι πριν από το 1974, όταν συνήθως ήταν αυτοί τα θύματα τέτοιων επεισοδίων, όπως επίσης και μέσα σε ποιά αλαζονικά πλαίσια θα πρέπει να κινείται η ψυχολογία των φανατικών εθνικιστικών στοιχείων της άλλης πλευράς.

Ανεξάρτητα όμως απ' αυτές τις σκέψεις, οι οποίες ασφαλώς δε θα πρέπει να απωθούνται όπως επιβάλλει η "μόδα" των τελευταίων καιρών, έτσι που να μην λει-

τουργούμε σαν αντιστόριτα πρόσωπα (αγαπητέ σύντροφε Κω-Χι) και έτσι που να μην θεωρείται ότι οι μνήμες ή οι αμνησίες είναι Ελληνοκυπριακό τσάφι, η οργάνωση της άμυνας των περιοχών όπως αυτή του Αγίου Κασσιανού είναι αναγκαία και επείγουσα (από το 1974).

Επιπρόσθετα το συγκεκριμένο επεισόδιο δείχνει κιόλας ότι η εθνική φρουρά δεν μπορεί να παρέχει επαρκή προστασία ούτε στα ίδια τα

μέλη της.

Ήδη από το 1974, η Αριστερή Αντιπολίτευση της παλαι ποτέ αγωνιστικής ΕΔΕΚ είχε προτείνει επισταμένα την ίδρυση λαϊκών πολιτοφυλακών των κατοίκων (όχι μόνο γι' αυτούς τους λόγους φυσικά) με εκλεγμένη και ανακλητή ηγεσία και σταδιακή κατάρτηση της εθνοφρουράς. 14 χρόνια μετά, τέτοια επεισόδια συνεχίζουν να επιβεβαιώνουν την ορθότητα και αναγκαιότητα της άποψης αυτής.

Το γεγονός ακόμα ότι η Ελληνική κυβέρνηση έχει επαναχτήσει πλήρως τον έλεγχο της εθνικής φρουράς -πράγμα που υποβιβάζει αυτή την τελευταία σε όργανο του Ελληνικού επεχτατισμού- κάνει πιο επείγουσα τη δημιουργία λαϊκών δημοκρατικών σωμάτων άμυνας.

Ένας μεγάλος αριθμός αγωνιστών της δημοκρατίας τείνει σήμερα στην αδράνεια εγκλωβισμένος ανάμεσα στη διπλωματική πορεία συνθηκολόγησης που προτείνει το ΑΚΕΛ και στη διπλωματικότερη ακόμα πορεία διπλοεθνικών δυναμικών που προτείνει η ΕΔΕΚ. Το αδιέξοδο φαίνεται να ολοκληρώνεται μέσα από τους απελευθερωτικούς εθνοφανατισμούς των επαναδραστικοποιημένων και ελαιοστεφανωμένων από του Μακαρίου Εοκαβητών, Ενωτικών και άλλων προσφάτως συνταχθέντων.

● μ.τ.

Ε.ΑΡ. Ευρωπαϊκή πολιτική, Νταβός

- Έχω την εντύπωση, ότι στο ξεκίνημα της η Νέα Ελληνική Αριστερά είχε εκφραστικά, με ένα κάπως θεαματικό τρόπο που τελικά δεν επιβεβαιώθηκε με μια εξίσου σημαντική κωδικοποίηση συμμετοχής στα πολιτικά πράγματα.

- Θεαματικός τρόπος υπήρξε πράγματι δεν ήταν δικό μας γεγονός με την έννοια ότι όταν θέλεις να κάνεις κάτι με θεαματικό τρόπο δεν το πετυχαίνεις. Υπήρξε θεαματικός τρόπος λόγω του ότι πολλοί είδαμε την Ελληνική Αριστερά σαν κάτι διαφορετικό στην αριστερά. Σ' αυτό δεν είχαν άδικο νομίζω - το αν επιβεβαιώθηκε τώρα είναι ένα δύσκολο πράγμα να πεις γιατί η επιβεβαίωση στην Κοινοβουλευτική δημοκρατία γίνεται με τις εκλογές και εκεί θα το δούμε. Από κει και πέρα για την παρουσία της νέας Ελληνικής Αριστεράς στην πολιτική ζωή μπορεί να πει κανείς το εξής: Είναι ένα κόμμα με πολύ έντονη παρουσία στην πολιτική ζωή του τόπου αλλά ταυτόχρονα είναι μικρό αριθμητικό (με ένα βουλευτή και ένα ευρωβουλευτή). Είναι εύκολη η κριτική αλλά τι περισσότερο μπορείς να περιμένεις σε μια περίοδο όπου δεν υπάρχει καμία αναστάτωση στην οποία ένα κόμμα μπορεί να ξεχωρίσει. Ισα ίσα στην Ελλάδα υπάρχει μια σχετική πτώση του πολιτικού ενδιαφέροντος και μάλιστα να αντιστέψω το επιχείρημα που λές και να σου πω ότι σε πολλές πόλεις που γυρίζω στην επαρχία βλέπω ότι εμείς ανοίγουμε γραφεία της Ελληνικής Αριστεράς άχετα από το πόσο κόσμο έχουμε ενώ όλα τ' άλλα κόμματα τα κλείνουν εκτός απ' αυτά της Νέας Δημοκρατίας.

- Θεωρείτε δηλαδή ότι είναι περίοδος στασιμότητας στα πολιτικά πράγματα της Ελλάδας;

- Θάλεγα περισσότερο! Η πε-

ρίοδος πριν απ' την θύελλα.. Τι εννοώ με θύελλα; Όχι δηλαδή ότι περιμένω καμιά πολιτική αναστάτωση αλλά ένα είναι πολύ σίγουρο, εγώ το θεωρώ εντελώς βέβαιο. . . . σε ανάμιση χρόνου το πολιτικό σκηνικό της Ελλάδας θ' αλλάξει. Είναι πάρα πολύ απλό να το δεις γιατί: Στις επόμενες εκλογές όποια κι' αν είναι τα αποτελέσματα ένα απ' τα δύο μεγάλα κόμματα τουλάχιστον θα περάσει από πολύ μεγάλες αλλαγές- αυτό που θα χάσει. Αλλά και εκείνο που θα κερδίσει, οποιο κερδίσει, αν κερδίσει αυτοδυναμία που δεν είναι βέβαιον δεν θα μπορέσει να βγάλει πρόεδρο της δημοκρατίας. Ός εκτούτου έχουμε ξανά εκλογές το 1990. Αυτά τα δύο πράγματα είναι 99 1/2 % βέβαια και επομένως ούτε η σημερινή μορφή αγώνα θα παραμείνει κατά την γνώμη του. Δεν ξέρω αν θα είναι τα ίδια κόμματα στην δομή όπως είναι τώρα, ούτε οι συμμάχους, οι φίλους και οι εχθροί τους θάνα οι ίδιες. Γιατί θα πρέπει να επιτευχθούν νέες συμμαχίες για να γίνει και κυβερνηση και για να βγει πρόεδρος. Επομένως το 1990 θάχει πολύ σημαντικές μετατοπίσεις ανακατατάξεις και αλλαγές. Πριν λοιπόν απ' αυτή την "θύελλα", υπάρχει η γαλήνη, η επιφανειακή.

- Τώρα ας βάλουμε μερικά ερωτήματα μια και είναι η πρώτη κουβέντα που κάνουμε έτσι λίγο αποσπασματικά ίσως. Έχετε κάνει καμιά εκτίμηση της Ελληνικής πορείας μέσα στην ΕΟΚ;

- Πώς βεβαίως! Εξάλλου εμείς είμαστε το κόμμα (εμείς και οι πρόγονοί μας πρώην ΚΚΕ εσωτερικού και οι άλλες ομάδες της αριστεράς που έχουν μετastάσει στη δημιουργία της Ελληνικής αριστεράς), είμαστε το κομμάτι της πολιτικής ζωής που ήταν πάντοτε υπέρ της ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ

και στην προγραμματική μας διακήρυξη λέμε ότι θεωρούμε την Ευρωπαϊκή ενοποίηση ακρογωνικό λύθο της πολιτικής μας. Η γνώμη μας είναι, ήταν και θα παραμείνει θετική. Όχι βέβαια με την έννοια την μπα-κάλικη, (που είναι και μπακάλικα θετική, δηλαδή δίνει και τι παίρνεις), αλλά εμείς θεωρούμε ότι είναι θετική γενικότερα και κυρίως γενικότερα. Δηλαδή βάζει την Ελληνική πολιτική σε διαστάσεις και σε ένα πεδίο που ασκείται πολιτική και που θάλεγε ότι οι διαστάσεις είναι αντίστοιχες με τα μεγάλα διεθνή προβλήματα. Δεν μπορείς την σημερινή ημέρα να συζητάς για ειρήνη, για οικολογία, για διεθνές εμπόριο, για τεχνολογία (νέα τεχνολογία) να τα συζητάς σε εθνικό επίπεδο. Αυτό είναι εκτός πάσης συζητήσεως - δεν γίνεται. Ός εκ τούτου λοιπόν πρέπει να συζητηθούν στα μεγάλα κοινά επίπεδα που εμείς νομίζουμε ότι το Ευρωπαϊκό είναι αρκετό και θέλουμε να συμμετέχουμε, να είμαστε παρόντες εκεί, με φωνή, με πολιτική και επιθετική ας πούμε αντίληψη, (και εμείς έχουμε τέτοια αντίληψη, έχουμε κείμενα, στρατηγική) στην προσπάθεια μας ν' αναπτύξουμε σχέσεις σ' όλη την Ευρώπη και είναι αυτά που θεωρούμε τα πιο θετικά πράγματα. Είναι πολύ πιο θετικά από το να κουβεντιάσουμε εάν συνέβει το τάδε πρόβλημα ή το τάδε μικροπρόβλημα σε κάποιο γεωργικό προϊόν. Υπάρχουν δεύτερα προλήματα στα οποία εξάλλου και πάλι έχουμε άλλους τρόπους όπως στο Ευρωκοινοβούλιο στο οποίο φωνάζουμε, στα κινήματα που προσπαθούμε νάμαστε παρόντες. Οι δε θέσεις μας λεηλατούνται κυριολεκτικά από όλα τα κόμματα. Οι τεχνικές μας θέσεις, συγκεκριμένες για το τάδε πρόβλημα έχουν την τιμή να αποτελούν αντικείμενο λεηλασίας απ' το ΠΑΣΟΚ, απ' το ΚΚΕ, και πρόσφατα πάρα πολύ και από την Νέα Δημοκρατία ακόμα.

Για μια μνήμη χωρίς διαλείψεις
(ένα απόσπασμα από το Φιλελευθερο)

ΠΡΙΝ ΑΠΟ 30 ΧΡΟΝΙΑ
31 Ιουλίου 1958

ΟΚΤΩ Τούρκοι ετραυματίσθησαν χθές περί την 1.30 πρωινήν ώραν εις ενέδραν στηθείσαν παρά τον 38ον μιλιοδείκτην της οδού Ξερού Πύργου και πολύ πλησίον του μέρους όπου εφονεύθη ο Χαράλαμπος Μούσκος. Κατά την ως άνω ώραν τρία αυτοκίνητα ταξί με Τούρκους και ένα φορτηγόν με Τούρκους εργάτας της ΚΜΕ κατηύθυνοντο εις το χωρίον Κόκκινα. Αιφνιδίως ερρίφθησαν κατά του φορτηγού βόμβαι και πυροβολισμοί δια τυφεκίων και κυνηγετικών όπλων. Ετραυματίσθησαν οκτώ Τούρκοι εκ των οποίων δυο σοβαρώς οι Μεχμέτ Μουστάφα 40 και ΝΕΤΖΛΑ ΚΕΜΑΛ 12 ΕΤΩΝ. Οι τραυματίαι μετεφέρθησαν εις το νοσοκομείον Πεντάγιας όπου οι έχοντες ανάγκην υπεβλήθησαν εις εγχείρισιν. Μετά την ενέδραν η περιοχή εκλείσθη και ηρευνήθη.

μιά συνέντευξη του Μιχάλη Παπαγιαννάκη, μέλους του
Εκτ. Γραφείου της Κεντρικής Επιτροπής της Ε.ΑΡ.
(Λευκωσία 21.4.88)

- Είναι ενδιαφέρον αυτό που λέτε για την εξ' αντι-κειμένου εν πάσει περι-πτώσει ευρύτερη σχημα-τοποίηση των προβλη-μάτων της εποχής. Θα μπορούσε κανένας να αναμένει ότι θα υπάρχει ή θα υπάρχει εν δυνάμει μια τάση διαμόρφωσης μίας ευρύτερης πανευρωπαϊκής αριστεράς και υποθέτω ότι το ζήτημα θα σας απασχολεί.

- Πολύ μας απασχολεί . . . μας απασχολεί με δύο τρόπους: Πρώτα πρώτα με την ανάγκη η Ελληνική αριστερά να βρεί τον τρόπο αυτής της συλλογιστι-κής. Δεν λέω να συμφωνήσουν απόλυτα μαζί μας, αλλά να βρουν τον δρόμο της συλλογι-στικής αυτής ώστε να μπορέ-σουμε να έχουμε κάποτε στην Ελλάδα μια ευρύτερη αριστερά με Ευρωπαϊκό προσανατολισμό - αυτό είναι το ένα επίπεδο. Το άλλο βέβαια είναι να βρούμε τα αντίστοιχα κομμάτια της αρι-στεράς στην Ευρώπη τα οποία σκέφτονται έτσι. Μπορώ να σου πω ότι υπάρχει ένας ορι-σμένος προβληματισμός σ' όλη την αριστερά και να σου δώσω παραδείγματα. Γιατί πέφτει το Γαλλικό Κομμουνιστικό κόμμα, εμείς λέμε για διάφορους λόγο-υς βέβαια, αλλά ένας από τους λόγους είναι ότι αγνόησε κυριο-λεκτικά το θέμα της Εθρώπης. Γιατί παραμένει υψηλό το Ιταλι-κό Κομμουνιστικό κόμμα; Γιατί είναι ένα από τα πιο Ευρωπαϊκά κόμματα σήμερα στην Ευρώπη. Έχουμε όμως και άλλες ενδί-ξεις: το Σοσιαλιστικό κόμμα Γαλλίας το οποίο ήταν πάντα φιλοευρωπαϊκό, αλλά κάπως συ-γκεκριμένα. Η εκστρατεία που γίνεται για την προεδρεία Μι-τεράν τώρα, γίνεται με κύριο θέμα την Ευρώπη και την Ευ-ρωπαϊκή αριστερά. Προχθές είχα επαφή με ανθρώπους του εργατικού κόμματος της Αγ-γλίας που για πρώτη φορά απ' ότι ξέρω τουλάχιστο μου είπαν πόσο θέλουμε να διερευνήσουμε

σοβαρά με τα άλλα Ευρωπαϊκά κόμματα, το πρόβλημα της Ευ-ρωπαϊκής αριστεράς.

- Ποιούς έχεις υπ' όψην σου;

- Η Hilary Wellright, είναι μια από τις φεμινίστριες του κόμμα-τος και στην συζήτηση μας μου είπε ότι υπάρχει τέτοιος προ-βληματισμός και εκεί. Δέχτικα προχθές ένα βουλευτή του Σο-σιαλιστικού κόμματος της Πορ-τογαλλίας με το οποίο σχεδιά-ζουμε να έχουμε προσεχώς μια διερευνητική συνάντηση για να δούμε τι γίνεται και με άλλα αριστερά Ευρωπαϊκά κόμματα.

- Καλά, να μιλήσουμε και για το Νταβός μιά και είναι της μόδας

- Αυτό δεν είναι άσχετο με αυτά που λέγαμε προηγουμένως γιατί εμείς θεωρούμε ότι ένα από τα πολύ θετικά πράγματα της Ευρωπαϊκής ένταξης της Ελλάδας είναι ότι της δίνει πολύ σημαντικά όπλα στην διε-θνή πολιτική. Και για να το πούμε λίγο ανάποδα ως προς το Νταβός μια από τις έντονες κριτικές που κάναμε στην κυ-βέρνηση ήταν ότι δεν τα χρη-σιμοποίησε ποτέ. Γιατί εκτός από τα όπλα, (τα όπλα τα πραγματικά τα άλλα τα διπλο-ματικά, τα της εξωτερικής πολι-τικής είναι διαφόρων κατηγο-ριών), εμείς θεωρούμε ότι το ότι η Ελλάδα είναι στην ΕΟΚ αυτή την στιγμή και έχει την δυνατότητα να έχει λόγο και μάλιστα απαγορευτικό όπως λέμε σε μερικά πράγματα όπως η ένταξη της Τουρκίας, θα μπορούσε να είναι ένα πάρα πολύ σημαντικό όπλο στην διεθνή πολιτική και γενικότερα όλη η ζύμωση που γίνεται στην Ευρώπη (στο Ευρωπαϊκό κοινο-βούλιο) στα όργανα, στα χιλιά-δες όργανα που καθορίζουν από το πως θα πουληθεί η σταφίδα ή το πως θα δανειο-δοτηθεί μια χώρα. Λοιπόν σ' όλα αυτά τα πράγματα οι Έλ-

ληνες εκπρόσωποι έχουν ένα πολύ σημαντικό και πολλές φο-ρές αποφασιστικό λόγο, λόγω της ομοφωνίας που απαντείται και το οποίο όπλο η κυβέρνηση δεν χρησιμοποίησε. Τώρα έχεις κάνει την στροφή Παπανδρέου και δεν ξέρω πόσο έχει κατα-λάβει και ενσωματώσει την Ευ-ρωπαϊκή δάσταση αλλά, για το Νταβός αυτή είναι μια πολύ ση-μαντική κριτική. Τώρα για να έρθουμε πιο πολύ στο Νταβός, εκτός από την πρώτη μέρα που ανακοινώθηκε το περίφημο ανα-κοινωθέν είμαστε το πρώτο και το μοναδικό κόμμα που εκδηλώ-σαμε την επιφυλακή και σκεπτι-κό μας και έκτοτε δεν αλλάξα-με. Όλα, τα άλλα κόμματα επι-δοκίμασαν στην αρχή με πολ-λή ενθουσιασμό και μετά από καμιά δεκαριά μέρες αρχίσανε να συζητάνε σιγά σιγά το θέμα και να βρίσκουνε διάφορα ελατ-τώματα ας το πούμε έτσι σ' αυτή την ιστορία. Εμείς να σου πω την αλήθεια καθαρά και ξάστερα, δεν συμμεριζόμαστε καθόλου την καταστοφολογία και την κινδυνολογία μιας κά-ποιας αντιπολίτευσης, που κα-τηγορεί τον Παπανδρέου για προδοτή, μειοδοσία κ.λ.π. Θεω-ρούμε ότι όλα τα πράγματα είναι ακόμα σε μεγάλο βαθμό και στο βαθμό που είμαστε πλη-ροφορημένοι, ανοικτά. Τα πε-ρισσότερα πράγματα παίζονται. Θεωρούμε όμως ότι οι πρώτες ανακοινώσεις και πρώτες πλη-ροφορίες και εκτιμήσεις που δόθηκαν και από την κυβέρνη-ση είναι αρνητικές. Έχουν μό-νο έναν θεαματικό και προεκλο-γικό χαρακτήρα. Δεν είναι τυ-χαίο ότι το ΠΑΣΟΚ έχει αλλά-ξει τα συνθήματα του σε όλα τα χωρία, έχει σβήσει ότι έχει γράψει στους τοίχους παλιότε-ρα και τώρα γράφει ΠΑΣΟΚ, ει-ρήνη, δημοκρατία. Τα πρώτα είτανε εθνική ανεξαρτησία, λαϊκή κυριαρχία, κοινωνική απε-λευθέρωση. Αυτά σβύστηκαν και μπήκε στην θέση τους η "Ελληνική δημοκρατία" που δεί-χνει τον αποπροσανατολισμό των προσεχών εκλογών. Εμείς θεωρούμε ότι δεν άξιζε τον κόπο για χάρη αυτού του σκο-πού να γίνουμε τέτοια ολισθή-ματα. Έγιναν ολισθήματα όταν η Ελλάδα παραιτήθηκε από την προπαγανδική πίεση που ασκού-σε στην Τουρκία ως αδιάλλακτη και ως πολεμοκάπηλη. Είναι ολισθήματα το ότι δεν χρησιμο-ποιήθηκε η Ευρωπαϊκή πολιτική. Είναι ολισθήματα το ότι πουθενά δεν αναφέρεται το σημαντικό

αυτό σημείο στο Νταβός. Έστω και η πιο αφηρημένη και εκλε-πτισμένη και η πιο έμμεση ανα-φορά, στους κανόνες του διεθ-νούς δικαίου γενικά ή ξέρω γω στην συνθήκη του Ελσίνκη ή κάτι τέτοιο. Η φράση ότι η «Κύπρος μπαί-νει στο ράφι» είναι εξαιρετικά ατυχής. Κανένα ράφι δεν χωρεί το Κυπριακό - αυτά είναι σαχλαμάρες. Να συζητήσουμε για τη Τουρκία και γιατί όχι- Να έχουμε φιλικές σχέσεις με την Τουρκία- Να συζητήσουμε ορι-σμένα πράγματα με την Τουρ-κία- Βεβαίως- Εμείς έχουμε να συζητήσουμε ένα μόνο πράγμα με την Τουρκία που είναι η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδος του Αιγαίου. Να κουβεντιάσου-με πράγματα που αφορούν το κλίμα, τις καλές σχέσεις, τις φιλικές σχέσεις - γιατί όχι - εμείς είμαστε υπέρ φιλικών σχέ-σεων με όλες τις χώρες. Όμως όλα αυτά θα πρέπει να έχουνε και σαν κατακλίδα ότι εμείς συ-ζητάμε επί αόριστον. Αυτά που συζητάμε και που ενδεχομένως συμφωνάμε σε λεπτομέρειες - αυτά όλα θ' αρχίσουν να υλο-ποιούνται μόνο όταν θα έχει τελειώσει η κατοχή στην Κύπρο - ας το πούμε έτσι. Αυτό ήτανε το βασικό πράγμα του οποίου είμαστε υπέρ, τόχουμε βάλει και στην προγραμματική μας διακήρυξη - Είναι η βασική μας γραμμή και δεν νομίζουμε ότι πρέπει να πάει κανείς πίσω. Δημιουργήθηκε σύγχυση γι' αυτά που έκανε και είπε ο Παπαν-δρέου. Νομίζουμε ότι είναι και-ρός να μαζευτούνε πίσω συστη-ματικά, λογικά, προσεκτικά, σοβαρά όλα τα στοιχεία που δημιουργίσαν σύγχυση και να γίνει σαφές ότι η επίσημη, στα-θερή, σαφής, μόνιμη γραμμή της κυβέρνησης είναι ότι εάν δεν τελειώσει η κατοχή στην Κύπρο, όλα τα υπόλοιπα είναι δευτερεύοντα.

- Το Κυπριακό αντιμετωπί-ζεται είτε μέσα από μια συνενόηση Ελλαδο-Κυ-πριακή σε κυβερνητικό επίπεδο και τελευταίως γί-νονται προσπάθειες, η πρώτη από το ΔΗΣΥ για μια πανεθνική αντιμετώπι-ση και στην Ελλάδα και στην Κύπρο. Εγώ θα ει-σηγούμουν ότι τα κόμματα της αριστεράς και ιδίως της αριστερής αντιπολί-τευσης με την έννοια ότι έχουν περισσότερες δυνα-τότητες αυτονομίας να

προσπαθήσουν να διαμορ-φώσουν ένα κοινό πρό-γραμμα δράσης σ' ότι αφορά το Κυπριακό.

- Θεωρητικά θα μπορούσα να πω ότι είναι πολύ ευκαίιο. Δεν πολυπιστεύω ότι πρακτικά μπο-ρεί να μπορεί να γίνει. Δεν είναι όλα τα αριστερα κόμματα, αντιπολίτευσης αναγκαστικά.

- Κ' εγώ τό ίδιο. Όταν χρησιμοποίησα τους όρους ,τους χρησιμοποίη-σα με κάποιο τράβηγμα.

- Η αριστερά δυστυχώς σήμε-ρα όσον αφορά τούς διεθνείς προσανατολισμούς παραμένει ακόμα (αν πάρουμε μαζί την ελ-ληνική και κυπριακή αριστερά) βαθεία διαιρεμένη. Οι κατευθύν-σεις τών μεγάλων υπερδυνά-μεων παίζουν ένα ρόλο. Τό λέω αυτό με δέος πίκρα. Εμείς δεν έχουμε καμία απολύτως δε-σμευση ως προς αυτά. Θά πρόσθετα όμως σ' αυτό που είπα το εξής: επειδή είναι εθνι-κό ζήτημα (που κι' αυτό έχει το ταξικό και κοινωνικό του περιε-χόμενο). Επειδή όμως έχει αυτό τον έντονο χαρακτήρα που εν-διαφέρει τον κόσμο, η αριστερά θα επρεπε να είναι ικανή να προωθήσει λύσεις οι οποίες θα μπορούσαν να παλευτούν απ' όλες τις δυνάμεις και τότε η αριστερά θα είχε κοινωνικό ρόλο και θάτανε προτοποριακή αριστερά . Καί η λύση θα πρέ-πει να έχει Ευρωπαϊκό προσα-νατολισμό. Όχι μία λύση παραι-τησης όπου οι Ευρωπαίοι θα λύσουν για μας το ζήτημα. Δεν θα το λύσει κανείς για μας αλλά τέλως πάντων να ξέρουμε πού στοχεύουμε με ένα ρεαλι-στικό τρόπο ώστε σε ένα ορατό διάστημα να μπορούμε να επιβάλουμε το μίνιμουμ της λύσης του Κυπριακού που είναι η εξασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας και ανεξαρτησίας της Κύπρου. Αυτή είναι μία κα-τεύθυνση που μπορούν να την συμμεριστούν κι' άλλες δυνάμεις η κάθε μία για τους λόγους της και τότε το επίδικο αντικει-μενο για την Τουρκία θάταν πολύ ακριβό. Δηλαδή η Τουρκία να έχει να διαλέξει τελικά και με όλα τα κόλπα, τους ελιγ-μούς, ανάμεσα σε μία πορεία εξιχνονισμού που θέλει και που είναι ισχυρή και απο την άλλη μιάς δύναμης καθυστερημένης όπου το μόνο της πρόβλημα θα είναι να έχει μία ένοπλη κατοχή ενός κομματιού της Κύπρου.

Νομίζω ότι δεν θα διαλεγε την δεύτερη λύση.

- Να μιλήσουμε καί λίγο για το πώς βλέπεις την Ελληνοτουρκική φιλία;

- Δεν έχω κανένα πρόβλημα να έχουμε Ελληνοτουρκική φιλία. Δεν μου αρέσουν αυτά τα σωβι-νιστικά, αυτές οι ρατσιστικές προκαταλήψεις ενός λαού ενα-ντίον του άλλου, όμως αυτό δεν πρέπει με κανένα τρόπο να καλύπτει κρατικούς ελιγμούς. Αν μιλάμε για κράτη να μιλάμε για διεθνή πολιτική η οποία δεν έχει ούτε ρομαντισμούς ούτε συναισθηματισμούς. Λυπάμαι που το λέω, αλλά μέτρημα, είναι κυ-νικός συσχετισμός δυνάμεων. Εδώ δεν υπάρχει φιλία: Υπάρχει ισοζύγιο δυνάμεων και η καλύτε-ρη φιλία λαών είναι η ζυγισμέ-νες σχέσεις.

- Και σε επίπεδο λαών;

- Αυτό είναι αλλό πράμα. Να ξεχάσουμε πολλά πράγματα από το παρελθόν, να συγχωρήσουμε να ξαναδούμε δρόμους, να ανταλλάξουμε σκέψεις, να κάνο-με κοινά πράγματα επιστημονι-κές δουλειές, αθλητισμός κλπ.

- Κάτι που με απασχολεί σε Κυπριακό επίπεδο - Πώς θα σκεφτόσουν για ένα πρακτικό τρόπο προώθησης μιάς εξω-κρατικής οικοδόμησης μίας φιλικής σχέσης;

- Γιατί όχι ; Εγώ θα ήμουν υπέρ υπό τον όρο ότι θα γίνει με πολλή γενναioδωρία στην καρδιά και πάρα πολύ υπολογι-σμό στο μυαλό με την έννοια ότι τίποτε δεν πρέπει να φτιάχνεται σε συναισθηματική και ανθρωπιστική βάση και που να οδηγεί τον ένα ή τον άλλο σε παγίδα και συγκεκριμένα αυτόν που έχει δίκαιο και έχει υποστεί το πλήγμα σε αναγνώ-ριση κρατικών παραχωρήσεων. Γι' αυτό δεν υπάρχει γενική συνταγή και κρίνεται κατα περί-πτωση. Το να οργανώσουμε μία γιορτή και να χορέψουμε μαζί είναι καλό, γιατί όχι. Αν είναι όμως να σηκώσουμε και τις ση-μαίες της Κύπρου και του ψευ-δοκράτους, αυτό δεν είναι συ-ναίσθημα και φιλία αλλά κρατική πράξη. Πάντως αξίζει τον κόπο να το δοκιμάσει κάποιος- εγώ δεν έχω καμμία αντίρρηση.

πρασινοί δυτικής γερμανίας

το συνέδριο του Ιουνι

1000 περίπου αχτιβιστές των Πρασίνων μαζεύτηκαν στη Μπαντ-Γκότεσπεργκ για τρεις μέρες (17-19 του Ιουνι) σ' ένα συνέδριο συζήτησης και προβληματισμού που ασχολήθηκε κύρια με τις προοπτικές του κόμματος στα επόμενα χρόνια. Στο συνέδριο αυτό δεν υπήρχαν ψηφοφορίες και δεν λήφθηκαν αποφάσεις. Αυτό το γεγονός απελευθέρωσε τους συνέδρους σε σημαντικό βαθμό από το άγχος των συμμαχιών και επέτρεψε στις συζητήσεις να εξελίσσονται χωρίς προσκόμματα.

Τα μέσα μαζικής επικοινωνίας ήθελαν τους Πράσινους σε μια κατάσταση βαθύτατης κρίσης, άποψη που ομολογουμένως μοιράζονταν αρκετοί συνέδροι φτάνοντας στην Μπαντ-Κότεσπεργκ.

Σχηματικά το Κόμμα εμφανιζόταν μοιρασμένο στα δύο: από τη μια οι "φονταμενταλιστές" ή "φούντις" και από την άλλη οι "ρεαλιστές"

ή "ρεαλος". Οι "φούντις" αντιστοιχούν ιστορικά στη πρώτη περίοδο οικοδόμησης των "Πρασίνων". Τη περίοδο αυτή δηλώθηκε απλά μια πολιτική η οποία γέμιζε το κενό που άφηναν τα παραδοσιακά κόμματα. Ουσιαστικά επρόκειτο τότε μάλλον για τη δημιουργία ενός κοινού μετώπου του αντιπυρηνικού, του ειρηνιστικού, του φεμινιστικού κινήματος κι

όλων εκείνων των τοπικών επιτροπών που ξεφύτρωναν τότε σαν μανιτάρια και που ασχολούνταν με τα πιο πάνω ζητήματα αλλά και με άλλα όπως προβλήματα γειτονιάς, υγείας κλπ.

Ήταν η εύκολη περίοδος. Οι "ρεαλος" εμφανίζονται μετά το 82-83 οπότε οι Πράσινοι έχουν γίνει πια, μια υπολογίσιμη κοινοβουλευτική δύναμη και εμπλέκονται στο παιχνίδι των συμμαχιών και των συμβιβασμών με την Σοσιαλδημοκρατία κύρια. Ανάμεσα στις δύο τάσεις επικρατεί η πόλωση. Οι "φούντις" παραμένουν προσκολλημένοι στη προσεκλογική καθαρότητα της πρώτης περιόδου ενώ οι "ρεαλος" αντίθετα χτίζουν την πολιτική τους αποσκοπώντας στη συγκυβέρνηση με τους Σοσιαλδημοκράτες. Τελικά το 87 είναι η Σοσιαλδημοκρατία που προσανατολίζεται προς τους φιλελεύθερους κι έτσι η κυβερνητική επιλογή για τους Πράσινους τίθεται εκτός ορίζοντος. Στο εξής διάφορες νέες ομαδοποιήσεις εξελίσσονται αποσκοπώντας να ξεμπλοκάρουν το κόμμα από το αδιέξοδο και να του δώσουν νέες προοπτικές.

Στις δύο πρώτες μέρες του συνεδρίου έγιναν διάφοροι κύκλοι συζήτησης που

ρεπορτάζ

κάλυψαν τους βασικούς τομείς της πολιτικής των Πρασίνων, όπως:

- 1) Η κατάσταση του Κόμματος
- 2) Ειρήνη - μονομερής αφοπλισμός -NATO- διεθνής πολιτική των Πρασίνων
- 3) Προοπτικές της βιομηχανικής κοινωνίας, εργασία και κοινωνική περιθωριοποίηση
- 4) Δημοκρατία στη βάση
- 5) Αντίσταση -μη βίαιη- κρατική καταστολή
- 6) Οικολογική πολιτική
- 7) Γυναικεία αντίσταση
- 8) Αντιπυρηνική πολιτική
- 9) Η σχέση του κόμματος με το αστικό κράτος
- 10) Οι προοπτικές της πρασινο-κόκκινης συμμαχίας
- 11) Πράσινοι και Νεολαία
- 12) Προοπτικές του Κόμματος στη κοινωνική αλλαγή.

Όλοι οι κύκλοι συζήτησης βεβαίως διαπερνούνταν από την γενική αντίθεση "Φούντις" και "Ρεαλος". Για παράδειγμα οι Jundis υποστήριξαν την εμμονή των Πρασίνων στη σοβαρή τιμωρία των βιαστών. Όπως το προτείνει ένα νέο νομοσχέδιο (το οποίο ποινικοποιεί και τον βιασμό μέσα στο γάμο) ενώ οι "realos" υποστήριξαν πιο ελαφρές ποινές.

Η τρίτη μέρα του συνε-

δρίου χρησιμοποιήθηκε σε μια μαραθώνια συζήτηση εφ' όλης της ύλης από το σύνολο των συνέδρων.

Με το τέλος της έγινε φανερό ότι η φημολογούμενη διάσπαση των Πρασίνων είναι απίθανη εξέλιξη. Αντίθετα το συνέδριο έδειξε ότι υπάρχουν μεγάλα περιθώρια σύνθεσης των αντιθέσεων. Περιθώρια πραγματικά με την έννοια ότι αυτή η σύνθεση δεν ήταν αποτέλεσμα μόνο του φόβου των δύο παραδοσιακών τάσεων να βρεθούν εκτός βουλής, (διότι

υπάρχει το όριο του 5% για να μπει ένας υποψήφιος στη βουλή). Ενδειξη σαφής αυτού του γεγονότος είναι και η εμφάνιση μιας τρίτης τάσης στο κόμμα η οποία συσπειρώθηκε κάτω από τον τίτλο "Αριστερα" (των Πρασίνων) και της οποίας το ιδρυτικό έγγραφο μάζεψε κάπου 300 υπογραφές από τους συμμετέχοντες στο συνέδριο. Αν η τάση αυτή επιχειρεί μια σύνθεση μέσα στο κόμμα των Πρασίνων σλλο τόσο επιχειρεί και μια εναλλακτική πρόταση τόσο ως

προς τη Γερμανική Σοσιαλδημοκρατία όσο και ως προς τις οργανώσεις της άκρας αριστεράς.

Βέβαια η εκλογή αντιπροσώπων στις προσεχείς εκλογές μέσα στο κόμμα, θα δείξει και την αντιστοιχία ανάμεσα στο συνέδριο και την ολότητα του κόμματος. Πάντως οι αχτιβιστές του κόμματος καθορίζουν η αντιπροσωπεύουν συνήθως ικανοποιητικά τις απόψεις του συνόλου των Πρασίνων. ●

κ.α.

Με το πιο πάνω τίτλο είναι το κείμενο που βρήκαμε στο " Defence Update " (ένα περιοδικό οπλων και πολέμου που εκδίδεται στο Ισραήλ. τευχος 89). Σ' αυτό το κείμενο κάποιος συνταγματάρχης ονόματι Eugene Sokout εισηγείται μια μοντέρνα μέθοδο καταστολής εξεγέρ-

σεων. Το μεταφράσαμε για σας περιληπτικά, διατηρώντας κατά το δυνατό το ύφος αυτού του κυρίου. Είναι μια καλή μαρτυρία που δείχνει τις σκέψεις των Ισραηλιτών στρατιωτικών και κατά συνέπεια τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει το Παλαιστινιακό κίνημα.

L I C E N S E   T O   K I L L

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης είναι μαζικό όπλο και στόχος για τους διαδηλωτές κάθε είδους. Γι' αυτό ότι γίνεται έχει ένα θεατρinisτικό στοιχείο. Μια ειρηνική διαδήλωση μπορεί να εξελιχτεί σε δυναμική μόλις εμφανιστεί ένα τηλεοπτικό συνεργείο. Σε τέτοιες περιπτώσεις η αστυνομία και οι στρατοί βρίσκονται σε δύσκολη θέση γιατί αντιστοιχούν στη σχέση Δαβίδ προς Γολιάθ.

Οι αρχηγοί των εξεγέρσεων έχουν αντιληφθεί αυτό το πράγμα και βασικά βρίσκονται σε μία ντε-φакτο συμμαχία με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Μιά πρώτη σκέψη θάταν να μην επιτρέψουμε στα Μ. Μ. Ε. να μπαίνουν στις περιοχές των διαδηλώσεων. Όμως αυτό έχει ψηλό πολιτικό κόστος. Έτσι ο στόχος των δυνάμεων ασφαλείας είναι να υποβαθμίζουν τις εξεγέρσεις και να ουδετεροποιούν τις αρνητικές επιπτώσεις στην εσωτερική και εξωτερική κοινή γνώμη.

Οι εξεγέρσεις είναι ένα είδος πολέμου στον οποίο οι ταραχοποιοί θέτουν τις δυνάμεις ασφαλείας στον ελεύθερο κόσμο σε αδύνατη θέση. Πώς μπορούν οι δυνάμεις ασφαλείας στον ελεύθερο κόσμο να κερδίσουν την προτίμηση του κόσμου Μήπως μπορούμε με την εκλεχτική χρησιμοποίηση όπλων και την επακριβή εξουδετέρωση των αρχηγών να επανανεξισοροποιήσουμε την κατάσταση.

Ο ρόλος των ηγετών των ταραχών είναι να χρησιμοποιήσουν ένα γεγονός για να πετύχουν τα εξής:

α) Να δείξουν μέσω των Μ. Μ. Ε. και ειδικά της τηλεόρασης τους στόχους τους.

β) Να κερδίσουν την συμπάθεια και την υποστήριξη της διεθνούς κοινής γνώμης ως προς αυτούς τους στόχους.

γ) Να ρίξουν το ηθικό των εσωτερικών δυνάμεων ασφαλείας και να επηρεάσουν την κυβερνητική πολιτική, συνδυάζοντας μία εξωτερική και μία εσωτερική πίεση.

δ) Να δημιουργήσουν την εικόνα ενός ακατανίκητου μαζικού κινήματος το οποίο μόνο όταν επιτευχθούν οι στόχοι του μπορεί να σταματήσει.

ε) Να εξασφαλίσουν τον έλεγχο με το να απορροφήσουν ή να εξουδετερώσουν οποιαδήποτε αντίπαλα στοιχεία μέσα στη διαδήλωση.

στ) Η διαδήλωση είναι το συνηθισμένο μέσο που χρησιμοποιούν οι ηγέτες για να πετύχουν τους στόχους τους.

Υπόψη ότι δεν αναφερόμαστε στις παθητικές διαδηλώσεις αλλά σ' εκείνες που αποσκοπούν να καταστρέψουν τον κανονικό ρυθμό της ζωής.

Υπάρχουν δυο τύποι εξεγέρσεων: ο ένας είναι αυτός όπου χρησιμοποιούνται ενσφαιρα πυρά κι ο άλλος όπου χρησιμοποιούνται άλλα όπλα, όπως πέτρες, ξύλα κλπ.

Όταν η εξέγερση δεν χρησιμοποιεί ενσφαιρα μέσα αρχές ασφαλείας βρίσκονται σε δύσκολη θέση. Σ' αυτή την περίπτωση η καταστολή πρέπει να λαμβάνει υπόψη παράγοντες όπως η ηθική, τ' ανθρώπινα δικαιώματα και το αίσθημα δικαιοσύνης ακόμα και των στρατιωτών που χρησιμοποιούνται για την καταστολή.

Όμως η σωστή χρησιμοποίηση μίας αντιδιαδηλωτικής μεθόδου απο πειθαρχημένα στρατεύματα ή αστυνομικούς με ξεκάθαρες οδηγίες και με τεχνική δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν σκοπευτές ακριβείας στην κρίσιμη στιγμή, επιτρέπει τον αποτελεσματικό έλεγχο μιας διαδήλωσης που εξελίσσεται σε εξέγερση. Όσο πιο εκπαιδευμέ-

νες είναι οι δυνάμεις ασφαλείας τόσο πιο μικρές μπορεί να είναι. Όχι καλά εκπαιδευμένες δυνάμεις προκαλούν την κοινή γνώμη γιατί δεν συμπεριφέρονται επαγγελματικά.

Η ανάπτυξη και χρήση ειδικά εκπαιδευμένης δύναμης απαιτεί μια νέα προσέγγιση στο ζήτημα του ελέγχου των εξεγέρσεων, η οποία πρέπει να επιτυγχάνει τρεις στόχους γρήγορα και αποτελεσματικά:

α) Ταχεία απομόνωση της ηγεσίας και των πιο τολμηρών στοιχείων, έτσι που να σπάει η ορμή του όχλου.

β) Η επίτευξη αυτού του στόχου με τις λιγότερες δυνατός απώλειες ανάμεσα στους διαδηλωτές και τους περαστικούς.

γ) Περιορισμός δημιουργίας δραματικών ή "κινηματογραφικών" σκηνών που ελκύουν την προσοχή των τηλεοπτικών συνεργείων.

Η μέθοδος που χρησιμοποιείται είναι η εξής: Δημιουργία τριών ζωνών: η εσωτερική, η ενδιάμεση και η εξωτερική. Ο εσωτερικός κλοιός δημιουργείται από ειδικές αντιδιαδηλωτικές μονάδες. Η αποστολή τους είναι να περικυκλώσουν, να απομονώσουν, να αποδιοργανώσουν και να διαλύσουν τη διαδήλωση. Η πρώτη τους ενέργεια είναι να πάρουν θέση 100 μέτρα μακριά και περιμετρικά από την εστία της διαδήλωσης. Ο αρχηγός αυτής της δύναμης έχει στη διάθεση του τ' ακόλουθα τμήματα:

Τμήμα 1: Άνδρες με αντιδιαδηλωτική εξάρτηση: κράνη, ασπίδες ολόσωμες και ρόπαλα σκούρου χρώματος για να μη φαίνονται καλά από τις κάμερες. Αυτό το τμήμα περικυκλώνει τους διαδηλωτές και εξασφαλίζει πληροφορίες για το

τμήμα 2.

Τμήμα 2: Αποτελείται από ομάδες 2 ελεύθερων σκοπευτών η κάθε μία. Μια από τις δουλειές τους είναι να παίρνουν πληροφορίες από το τμήμα 1. Μετά μπορούν να εξουδετερώσουν με πυρά ακριβείας τους πιο ενεργητικούς διαδηλωτές. Αυτό γίνεται ως ακολούθως: Ο υπεύθυνος καλεί τους διαδηλωτές να διαλυθούν μέσω μεγαφώνου και τους λέει να πάψουν να χρησιμοποιούν πέτρες ή άλλα αντικείμενα αλλιώς θα δεχτούν ενσφαιρα πυρά. Δεν χρησιμοποιούνται προειδοποιητικά πυρά για να μην δωθεί η εντύπωση ότι πρόκειται περί ένοπλης εξέγερσης και για να μην υπαρξουν τυχαία θύματα. Η προειδοποίηση επαναλαμβάνεται τρεις φορές. Μετά οι σκοπευτές ρίχνουν στους στόχους τους για να τους εξουδετερώσουν.(σ.σ. να τους πληγώσουν). Μετά επιτίθεται στην αέφαλη διαδήλωση το τμήμα (1).

Το τμήμα (1) και (2) αποτελούν τον εσωτερικό κλοιό. Ο ενδιάμεσος κλοιός αποτελείται από εφεδρείες ως προς τον 1ον κλοιό και ο τρίτος κλοιός αποκόπτει τους περαστικούς

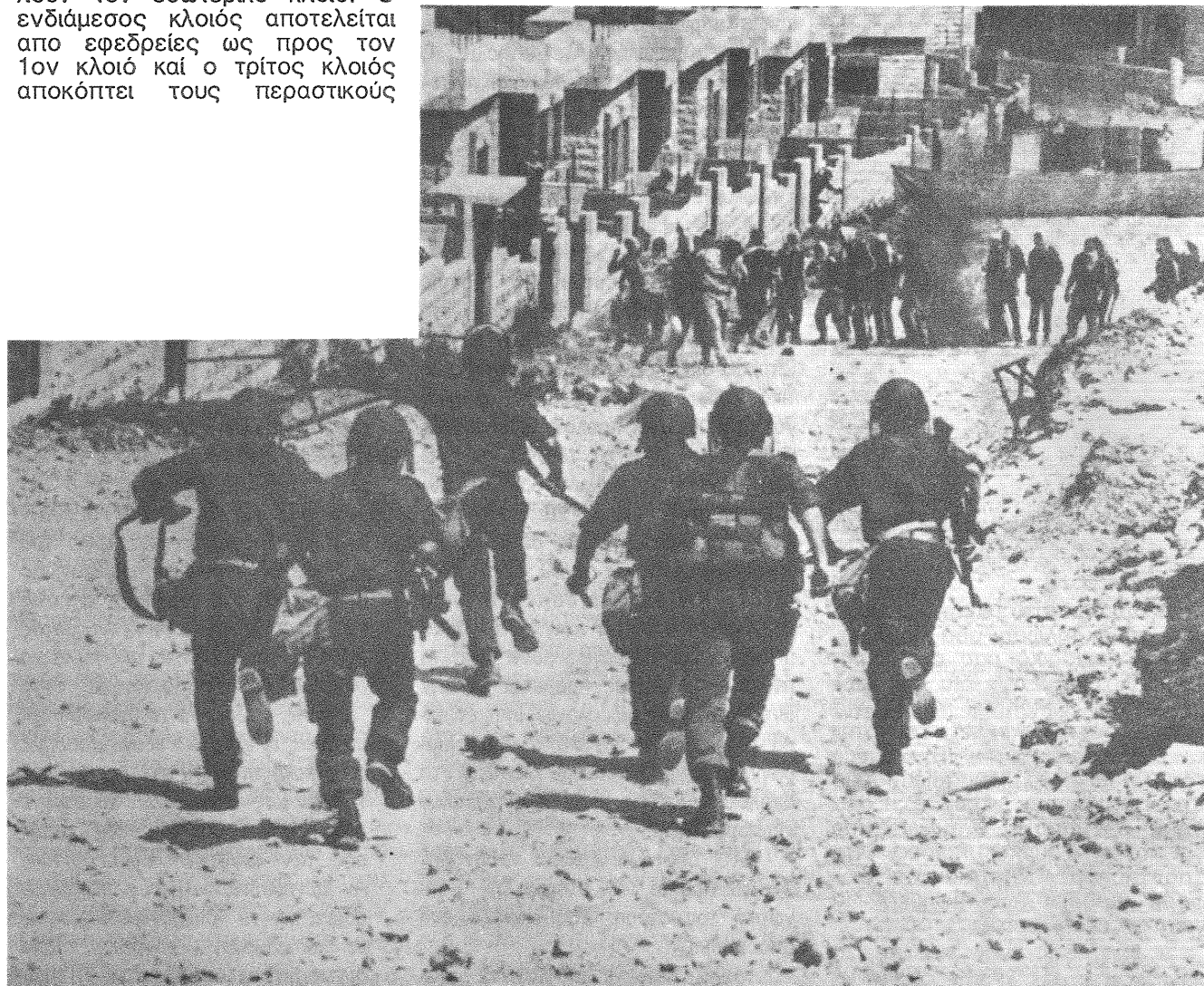
κλπ., απομονώνοντας την διαδήλωση.

Η ομάδα των δυο σκοπευτών αποτελείται από ένα παρατηρητή με κυάλια, για να εντοπίζει το στόχο και τον δεύτερο που πυροβολεί (με σιγαστήρα). Αυτοί μένουν σε αρκετή απόσταση για να διατηρούν την ψυχραιμία τους. Στόχος είναι να μην κτυπούν τα κύρια μέλη του σώματος, αλλά αυτό στην πράξη είναι δύσκολο διότι οι στόχοι είναι κινούμενοι.

Η δουλειά του τμήματος (1) (μετά την εξουδετέρωση των ηγετών από το τμήμα (2)) είναι να επιτεθεί για να διαλύσει και να συλλάβει. Για τις συλλήψεις συνεπικουρούνται από ελαφρο-ντυμένους, ευκίνητους και ταχείς άνδρες.

Τελικά οι διαδηλώσεις κατά-ντησαν ένα είδος ψυχολογικού

πολέμου. Τα μοντέρνα μέσα μαζικής επικοινωνίας και ειδικά οι δορυφορικές αναμεταδώσεις έδωσαν στις αναρχικές ομάδες ένα μοντέρνο όπλο. Επειδή τα Μ.Μ.Ε. συνήθως δίνουν ευνοϊκή εικόνα για τους εξεγερθέντες, οι δυνάμεις ασφαλείας των ελεύθερων κρατών, πρέπει να αποκτήσουν την δυνατότητα να λειτουργούν ως ανωτέρω. Ένα πολύ σημαντικό στοιχείο για να ανεβάσουν τον επαγγελματισμό αυτών των δυνάμεων είναι η αποτελεσματική χρησιμοποίηση των ομάδων ελεύθερων σκοπευτών. Η χρήση τέτοιων ομάδων σαν τμήμα μιας προωθημένης μεθοδολογίας στην καταστολή των εξεγέρσεων μπορεί να είναι και το κλειδί για την εξασφάλιση μιας ευνοϊκής κοινής γνώμης απέναντι στις δυνάμεις καταστολής.●

Κυπριακή

Το κείμενο αυτό είναι η ομιλία μου σε εκδήλωση που οργάνωσε το περιοδικό μας στη Πύλη Αμμοχώστου. Στην ίδια εκδήλωση μίλησε ο Mehmet Yiasin, για την «Τουρκοκυπριακή ταυτότητα στη λογοτεχνία». Την ομιλία του Yiasin θα δημοσιεύσουμε στο ερχόμενο τεύχος, στο οποίο θα υπάρχει ένα αφιέρωμα για τους Τουρκοκυπρίους. Θα απαντήσουμε τότε και σε διάφορα άρθρα των εφημερίδων για την εκδήλωση.

Κωστής Αχινιώτης

Κατ' αρχή διευκρινίζω ότι αντιλαμβάνομαι την έννοια συλλογική συνείδηση (και το περιεχόμενο της) όχι σαν σταθερή και αμετάβλητη και φυσικά δεν της αποδίδω διαστάσεις φυσικής αρχής. Η συλλογική συνείδηση όπως και κάθε έννοια κοινωνική είναι μεταβλητή και ακολουθεί τις μεταβαλλόμενες ανάγκες μιας κοινωνίας.

Η μεταβλητότητα αυτή δεν είναι βέβαια καθόλου μηχανιστική. Το εποικισμό μπορεί να επενεργεί πάνω στη κοινωνική εξέλιξη δραστηρικά. Για παράδειγμα η εμφάνιση της βιομηχανίας διαμορφώνει το σύνολο εργάτες που είναι δυνατόν να αποτελούν φορέα της εργατικής συνείδησης. Η εργατική συνείδηση είναι εν δυνάμει κοινή για όλες τις χώρες και μπορεί να καθορίσει το σύνολο των εργατών του κόσμου. Φυσικά η αντίληψη αυτή είναι μακροσκοπική. Άλλα κριτήρια (η επιμέρους συνείδηση επενεργούν διαμορφώνοντας αντιτιθέμενα υποσύνολα).

Για τις ανάγκες του κεμένου αποκαλώ Κυπριακή Συνείδηση, τη συνείδηση της Κυπριακής Ανεξαρτησίας. Ο φορέας της είναι όσοι Κύπριοι πιστεύουν στην Ανεξαρτησία, όσοι δηλαδή αντιλαμβάνονται την Κύπρο και το λαό της σαν μια ανεξάρτητη οντότητα και επιδιώκουν κατά συνέπεια τη διαφύλαξη του ανάλογου πολιτιστικού θεσμού, του Ανεξάρτητου Κυπριακού Κράτους.

Βεβαίως η αντίληψη της Κυπριακής Ανεξαρτησίας είναι βασικά ένα θέμα το οποίο δεν έχει μελετηθεί ούτε ιστορικά ούτε κοινωνιολογικά, ούτε πολιτικά, κι αυτό ισχύει και για τις δύο κοινότητες. Κι είναι απόλυτα φυσικό μιας και από τη δεκαετία του 50 και εδώ υπερίσχυαν σε απόλυτο βαθμό η συνείδηση της Ένωσης και του ταξίμ. Παρά την αποδοχή μιας ούτω καλούμενης Ανεξαρτησίας το 60, οι ηγετικές ομάδες των δύο κοινοτήτων ήταν (ή συμπεριφέρονταν ως να ήταν) ενωτικές ή ταξιμικές. Επομένως μόνο αυτή η πτυχή της ιστορίας πρόβαλαν με την αντίστοιχη φυσικά ιδεολογική αντιμετώπιση της. Είναι ενδεικτικό το πόσο παραγνωρισμένη είναι ακόμα και τώρα στα σχολεία η ιστορία των Ελληνοκυπρίων για παράδειγμα.

Έτσι δεν είναι εύκολο να αντιληφθούμε που το ΚΚΚ στήριζε την ανθεωτική του στάση. Σας διαβάζω ένα απόσπασμα.

«...το ΚΚΚ θεωρεί καθήκον του να διαμαρτυρηθεί μεθ' όλων των δυνά-

μεων του, εν πρώτοις εναντίον της τοπικής Αγγλικής κυβερνήσεως η οποία δια της αδιαφορίας της συντείνει εις την όξυνσιν των φυλετικών μισών μεταξύ των κατοίκων της Κύπρου και κατόπιν εναντίον των πλαστών ηγετών του τόπου οι οποίοι ομίλησαν και θα ομιλήσουν εν ονόματι του Κυπριακού λαού. ΚΑΤΩ Η ΕΝΩΣΗ - ΖΗΤΩ Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ - ΖΗΤΩ ΤΟ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟ ΟΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ», (Νέος Άνθρωπος, 25.4.1925)

Βλέπουμε πάντως ότι η Ανεξαρτησιακή αντίληψη συνδιαζόταν ήδη με την προσπάθεια της αποφυγής διακοινοτικών αντιθέσεων.

Δεν υπάρχει βέβαια αμφιβολία ότι από τότε μέχρι την κατηγορηματική αποδοχή του "Ένωση και μόνον Ένωση" από το ΑΚΕΛ ύστερα από 25 περίπου χρόνια αμφιταλαντεύσεων, το λαϊκό αίσθημα της Ελληνοκυπριακής κοινότητας προσανατολιζόταν όλο και πιο δυνατά προς την Ελλάδα. Η Τουρκοκυπριακή μειοψηφία φαίνεται ότι ακολουθούσε τις εξελίξεις καθυστερημένα και τελικά είναι μέσα και μετά από τον αγώνα της ΕΟΚΑ. Πάντως όταν το ΑΚΕΛ στρέφεται προς την Ένωση, το Τροτσκ. Κόμμα Κύπρου (πούταν μια μικρή κομμουνιστική οργάνωση) εξασκεί εναντίον του δριμεία κριτική, αντιλαμβανόμενο την ανεξαρτησία σαν αυτοκυβέρνηση των καταπιεσμένων τάξεων και χωρίς να αναφέρεται στην Τουρκοκυπριακή κοινότητα. Διαβάζω ένα απόσπασμα:

«ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ,

Η φετεινή Πρωτομαγιά μας βρει στις επάλξεις του αγώνα για το πέραςμα της εξουσίας στα χέρια του λαού μας, για την ΑΥΤΟΚΥΒΕΡΝΗΣΗ. Η προδοτική εγκατάλειψη του συνθήματος της Αυτοκυβέρνησης από μέρους της σταλινικής ηγεσίας και η υιοθέτηση του συνθήματος της Ένωσης πρέπει να μας κάνει να συνέλθουμε. Το αφιόνισμα της "Ένωσης" πρέπει να το σταματήσουμε εμείς οι ίδιοι. Να εξαναγκάσουμε τους κακή τη μοίρα ηγέτες των εργατικών μας οργανώσεων να μπουνε στον ορθό δρόμο της εξυπηρέτησης των εργατικών συμφερόντων. Αν αρνηθούνε, να τους παραμερίσουμε και να τραβήξουμε μπροστά, με μια καινούργια, μαχητική, ταξικά συνειδητή και αποφασιστική ηγεσία, για τον αγώνα για το πέραςμα της

εξουσίας στα χέρια των εργατών - αγροτών. Η "Ένωση" δεν μπορεί να μας προσφέρει ούτε καλύτερους όρους δουλειάς, ούτε καλύτερα μεροκάματα, ούτε το κοινωνικό ξεσκάδωμα μας να μας εξασφαλίσει. Μονάχα την αλλαγή των αλυσίδων μας θα μας φέρει. Τίποτε περισσότερο, τίποτε λιγότερο.

ΕΡΓΑΤΕΣ, ΑΓΡΟΤΕΣ, ΚΑΤΑΠΙΕΖΟΜΕΝΟΙ,

Εμπρός στον αγώνα για χειραφέτηση μας. Στον αγώνα για τις οικονομικές και πολιτικές διεκδικήσεις μας. Στον αγώνα για την καλύτερευση των όρων δουλειάς και τις Κοινωνικές Ασφαλίσεις. Για το άνοιγμα δουλειών για τους ανέργους. Για ανεργιακά επιδόματα. Για την οργάνωση και την ταξική συνειδητοποίηση όλων των καταπιεζομένων. Για την ΑΥΤΟΚΥΒΕΡΝΗΣΗ. Για μια Κυβέρνηση Εργατών - Αγροτών, που να πονεί τον εργάτη και να προστατεύει τον αγρότη. Για την πλήρεια εθνική και κοινωνική μας απελευθέρωση.»

Σ' αυτό το κείμενο δεν γίνεται αναφορά στους Τουρκοκύπριους. Όμως στις δημοτικές εκλογές από τους υποψηφίους του κόμματος αυτού προβάλλεται η ιδέα αναλογικής εκπροσώπησης των Τουρκοκυπρίων και παράλληλα καταπολεμείται το αίτημα της Ένωσης με το αίτημα της Αυτοκυβέρνησης. Το αίτημα της Ένωσης θεωρείται αίτημα εξ' ολοκλήρου αστικό. (Εργάτης 15 του Μάη, 1949) (σ.σ. βλ. ολόκληρο το κείμενο στη στήλη «αρχείο» του περιοδικού)

Πάντως η οργάνωση των Τροτσκιστών διασπάται και διαλύεται λίγο αργότερα. Ένας από τους λόγους είναι και το ότι ένα μέρος των μελών του γίνεται ενωτικό καθώς μαρτυρούν τα κείμενα συζήτησης που βλέπουμε στα τελευταία τεύχη του.

Συνοπτικά βλέπουμε ότι πριν από τη δεκαετία του 50, η Ελληνοκυπριακή αριστερά τείνει αμφιταλαντευόμενη να θέλει ανεξαρτησία χωρίς πάντα να την αντιθέτει πάντα στην ένωση) και συνδιάζει το αίτημα αυτό με μια έντονη εργατική πολιτική (δεν είναι τυχαίο που οι τελευταίοι εργατικοί αγώνες έγιναν τότε) και μια αντίληψη του κινδύνου που εμπνεύσαν μέσα σε μια πιθανή διακοινοτική αντίθεση (και ασφαλώς άλλους λόγους π.χ. γεωπολιτικούς).

Δεν ξέρω αν και εσείς όπως κι εγώ

θεωρείτε ότι η ιστορία έμπραχτα δικαιώσε τους φόβους των αριστερών της εποχής.

Πάντως ενώ η Ελληνοκυπριακή κοινότητα εν σώματι ψηφίζει "Ένωση και μόνον Ένωση" το 1950 και ολόκληρη η δεκαετία δεν αφήνει χώρο για τίποτα άλλο, υποθέτω ότι και ανάμεσα στην αστική τάξη υπόκωφα υπάρχουν σκέψεις για ανεξαρτησία, διότι ασφαλώς δεν μπορεί νάναι τυχαία που ο Μακάριος δίνει τη γνωστή εκείνη συνέντευξη το 1957 ή που το εθνικό συμβούλιο της εποχής συμμετέχει έστω και δυσανασχετώντας στις συνομιλίες της Ζυρίχης και του Λονδίνου.

Κάνοντας ένα απολογισμό της δεκαετίας του 50, μπορούμε συνοπτικά να πούμε ότι ολόκληρο το επαναστατικό δυναμικό του κυπριακού λαού Τουρκοκυπρίων και Ελληνοκυπρίων σπαταλήθηκε για να περιθωριοποιηθεί η συνειδητή συμμετοχή της εργατικής τάξης, για να κτιστεί η διακοινοτική σύγκρουση και για να δοθεί όχι η αυτοκυβέρνηση, ούτε η Ένωση αλλά η εξάρτηση.

Γι' αυτό η Κυπριακή Συνείδηση είναι συνέχεια μια μόλις γεννημένη συνείδηση. Δεν ξεπέρασε ποτέ τη πρώτη βρεφική ηλικία. Κατά συνέπεια το πρόσωπο της είναι σηματοδεδειγμένο από τη θλίψη των βαθιών γηρατειών, και το κύριο αίσθημα που μπορεί να νοιώσει είναι ο αβέβαιος πόνος της ύπαρξης. Η Κυπριακή Συνείδηση υπάρχει καταπατημένη ανάμεσα στα πόδια των αντιπάλων της πούναι πιασμένοι σε μια ατέλειωτη μάχη σώμα με σώμα. Από το ύψος του εδάφους όπου ευρίσκεται τους βλέπει σαν πελώριους γίγαντες. Παρά τα συνεχή ποδοπατήματα η Κυπριακή Συνείδηση σώζεται μόνο από το γεγονός ότι κανείς από τους γίγαντες δεν επικυριαρχεί ολοκληρωτικά. Αλλιώς η Κυπριακή Συνείδηση θα χανόταν.

Η Κυπριακή Συνείδηση νομίζει ότι είναι αδύνατη. Γι' αυτό παίζει το ψόφιο κοριό, περιμένοντας καλύτερες μέρες.

Η Κυπριακή Συνείδηση είναι αδύνατη και ταπεινή. Το ξέρει και δεν μπαίνει στη μάχη. Αρκείται να καγχάζει την αδυναμία των πολύ πιο ισχυρών της αντιπάλων που παρ' όλα αυτά είναι κι αυτοί αδύναμοι να επιβάλουν τη δική τους τάξη πραγμάτων. Στα αυτιά της οι φωνές τους ηχούν σαν κενολογία και φανταρονισμός.

Η Κυπριακή Συνείδηση έχει την υπεροψία των περιθωριακών.

● κ.α.

συνείδηση

η τουρκο-κυπριακή κοινότητα

γ. λιλικά

β' μέρος (συνέχεια από το προηγούμενο τεύχος)

Έχουμε δει ότι οι Εθνικιστικές ιδέες αρχίζουν να έρχονται στη Κύπρο με το κίνημα Αττατούρκ, αλλά ο σπόρος του Εθνικιστικού κινήματος που ρίχνεται το 30 αρχίζει να αποδίδει καρπούς μέσα στη δεκαετία του 40, για να ολοκληρωθεί σε ένα πραγματικό εθνικιστικό κίνημα στα μέσα της δεκαετίας του 50.

Μέχρι το 1956, οι στόχος της άρχουσας τάξης των Τουρκοκυπρίων συνοψιζόταν στη διατήρηση τους στάτους κβό της Αγγλικής διακυβέρνησης. Επρόκειτο για μια αρνητική τοποθέτηση απέναντι στο εθνικό στόχο της Ένωσης, και που δεν είχε καμιά απήχηση στη λαϊκή βάση. Η μάζα των Τουρκοκυπρίων ήταν σχεδόν εντελώς αδιάφορη τόσο απέναντι στο αίτημα της Ένωσης όσο και απέναντι στη πολιτική γενικά.

Η ειρηνική ζωή και συνεργασία ανάμεσα στις δύο κοινότητες, ανάμεσα στους ανθρώπους των πόλεων μας και των χωριών, συνεχιζόταν παρά τα συνθήματα της Ένωσης ή του στάτους κβό που διεκδικούσαν οι ηγεσίες των δύο κοινοτήτων.

Το σύνθημα του στάτους κβό ήταν σαν ένας στόχος υλοποιημένος ο οποίος δεν μπορούσε να εμπνεύσει μια κοινότητα για οποιαδήποτε κινητοποίηση. Ιδιαίτερα μέχρι το 1931 οι Τουρκοκύπριοι κατείχαν αυτό, που η ηγεσία

τους διεκδικούσε, και δεν αισθανόταν ότι το δεδομένο αυτό απειλείτο σοβαρά από τους Ελληνοκύπριους. Ο στόχος της διατήρησης του υπαρκτού, οδηγεί στη παγίωση μιας δεδομένης κατάστασης πραγμάτων και στη απραξία, αφού κάθε κίνηση μπορεί να διασαλεύσει τα λιμνάζοντα νερά και να θέσει σε αμφισβήτηση την υπάρχουσα κατάσταση. Ενόσω η Ένωση είναι υπόθεση ψηφισμάτων, ομιλιών, άρθρων και αποστολών στο εξωτερικό, οι υποστηρικτές του στάτους κβό ακολουθούν την ίδια "πλατωνική" τακτική. Έτσι η μάχη δίνεται υπεράνω των μαζών και έξω από τη σφαίρα της καθημερινότητας. Έτσι, η συνείδηση των Τουρκοκυπρίων διαμορφώνεται σε αντίθεση με εκείνη των Ελληνοκυπρίων.

Βέβαια όταν ο στόχος της Ένωσης παίρνει μορφή κινήματος, το 1931 και μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο γίνεται μια μαχητική διεκδίκηση με λαϊκή συμμετοχή, η άρχουσα τάξη των Τουρκοκυπρίων προσπαθεί να τη μμηθεί. Αυτό δεν είναι εύκολο γιατί οι Εθνικιστικές ιδέες του Κεμαλισμού και οι σχέσεις ανάμεσα στην Ελλάδα και τη Τουρκία, μετά την Λωζάνη, οδηγούν τους Νεότουρκους στη Κύπρο, σε συνεργασία με τους Ελληνοκύπριους και σε σκληρή στάση απέναντι στους Άγγλους. Πρώτο αποτέλεσμα αυτού είναι η από κοινού απόρριψη του προϋπολογισμού του 1929 που ο κυβερνήτης παρουσιάζει στο Νομοθετικό Συμβούλιο του 1926. Το 1930 ο Τουρκοκύπριος Νεότουρκος βουλευτής προσθέτει τη ψήφο του σ' αυτές των Ελληνοκυπρίων

και ανατρέπει την ισορροπία στο Νομοθετικό Συμβούλιο. Γι' αυτό οι Βρετανοί θα διαμαρτυρηθούν στην Άγκυρα που θα σπεύσει να υποδείξει στους Τουρκοκύπριους Νεότουρκους ότι Κεμαλισμός σημαίνει Αγγλοφιλία.

Με το τέλος του πολέμου η υπόθεση του στάτους κβό αρχίζει σ' ένα βαθμό να γίνεται λαϊκή υπόθεση, αφού φαίνεται πλέον ότι η Ένωση δεν είναι ακατόρθωτη.

Αυτή τη περίοδο καταβάλλονται οι πρώτες προσπάθειες για τη πολιτική οργάνωση των Τουρκοκυπρίων, κάτι που είναι αναγκαίο, για να επιτευχθεί η κινητοποίηση της μάζας. Η λαϊκή μάζα όμως, κυρίως οι εργάτες, είναι οργανωμένοι στην ίδια συντεχνία με τους Ελληνοκύπριους: στη Παγκύπρια Συνομοσπονδία Εργατών (Π.Σ.Ε.).

Από το 1942 ο Άγγλος Κυβερνήτης της Κύπρου, φαίνεται να ανησυχεί για την ανάπτυξη του εργατικού κινήματος και την ενότητα που παρουσιάζει. Ζητά από το Λονδίνο να του επιτραπεί να πάρει μέτρα κατά του συνδικαλισμού, αλλά τόσο η παράδοση των Άγγλων στο τομέα αυτό όσο και η συμμαχία τους με τη Σοβιετική Ένωση τους κάνει να διστάζουν. Ένας τρόπος μόνο απομένει πλέον στους αποικιοκράτες για την εξασθένηση του εργατικού κινήματος: η διάσπαση του. Και αυτή θα επιχειρηθεί πάνω σε ιδεολογική βάση (Δεξιός-Αριστερός με ΣΕΚ-ΠΕΟ) και σε εθνική βάση (Ελληνες-Τούρκους), εκμεταλλευόμενοι το στόχο της Τουρκοκυπριακής άρχουσας τάξης, σε μια στιγ-

Η ΣΧΕΣΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ ΣΤΟ- ΧΟΥΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΣΥΝΘΗ- ΚΕΣ ΥΛΟ- ΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥΣ

μή όπου αυτός εσύμμιπτε με τα βρετανικά συμφέροντα.

Η ανάπτυξη του Τουρκοκυπριακού Εθνικισμού, έφερνε σε σύγκρουση τον Εθνικό στόχο με ένα άλλο στόχο που προϋπήρχε και σαν ιδέα και σαν κίνημα: τον κοινωνικό στόχο. Κάθε κοινωνία πέραν των εθνικών και θρησκευτικών θέτει και ορισμένους κοινωνικούς στόχους, οι οποίοι ξεκινώντας από την κοινωνικο-οικονομική πραγματικότητα, και διεκδικώντας την άμεση επίλυση ορισμένων προβλημάτων της καθημερινότητας, προβάλλουν (άμεσα ή έμμεσα) για υλοποίηση, ένα ιδεώδες κοινωνικής δικαιοσύνης, περικλυόμενο, ήδη, στην αρχή της διεκδίκησης.

Για την υλοποίηση ενός τέτοιου στόχου βρίσκουμε Τουρκοκύπριους συνδικαλιστές από το 1932 στη πρώτη συντεχνία υποδηματεργατών Λευκωσίας, ενώ το 1939 στη Συντεχνία Μεταλλορύχων Σκουριώτισσας, Μαυροβουνίου και Απληκίου, που στεγάζεται στο οικη-μα της Χαββά Χανούμ Παρπέρ Αχμέτ στη Λεύκα. Σύμφωνα με το άρθρο 49 του καταστατικού του Σωματίου, 5 μέλη από τη δεκαπενταμελή επιτροπή είναι Τουρκοκύπριοι.

Πιο πριν όμως το κομμουνιστικό Κόμμα Κύπρου (ΚΚΚ) και αργότερα το Αρ-γοτικό Κόμμα, το 1924-25 θέτουν τις βάσεις για μια συνεργασία των δύο κοινοτήτων, σε οργανωμένη πολιτική μορφή και πάνω σε συγκεκριμένα ζητήματα. Το ΚΚΚ προβάλλει τον αντι-αποικιακό αγώνα στην βάση ενός κοι-

νού μετώπου που αφού φέρει την αυτονομία της Κύπρου θα οδηγήσει στο Σοσιαλισμό. Ο Ρωσίδης στο βιβλίο του "Η Πολιτική του Αγροτικού Κόμματος" αναφέρει ότι το κόμμα, του είχε αναθέσει όπως σε συνεργασία με ένα Τουρ-κοκύπριο της εκλογής του, καταρτίσει κοινό κατάλογο Ελλήνων και Τούρκων υποψηφίων βουλευτών για τις εκλογές του Οκτώβρη του 1925, όπου οι Ενω-τικοί υποψήφιοι ηττήθηκαν.

Το αποτέλεσμα των εκλογών αυτών επέτρεψε για πρώτη φορά τη κατάθε-ση κοινής αντιφώνησης Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων μελών του Νομοθετι-κού Συμβουλίου στη προσφώνηση του Κυβερνήτη, αποφεύγοντας κάθε ανα-φορά στο ζήτημα της Ένωσης και δί-δοντας έμφαση στη κατάργηση του φόρου υποτελείας, "της δεκαετίας" και στη βελτίωση κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών για τους αγρότες και εργά-τες.

Αυτή η κοινωνική προσέγγιση όπως και οι συνδικαλιστικές θέσεις της ΠΣΕ δημιουργούσαν προβλήματα στους εθνι-κιστικούς στόχους των αρχουσών τά-ξεων, κυρίως της Τουρκοκυπριακής, η οποία θα κινηθεί δραστήρια για τη διά-σπαση της ΠΣΕ.

Μιλώντας στις 17 Σεπτέμβρη του 1944 ο συνδικαλιστής ηγέτης Αντρέας Ζιαρτίδης, κρίνει τις προσπάθειες για τη διάσπαση του εργατικού κινήματος σαν αποτέλεσμα του φόβου της τάξης των μεγαλοτοπιφλικάδων και των αστών Νεο-τούρκων από τα αποτελέσματα των τε-λευταίων Δημοτικών εκλογών και της θέλησης των Εθνικιστών να οργανω-θούν εκμεταλλευόμενοι τη παραχώρηση περισσότερων πολιτικών ελευθεριών.

Τον ίδιο χρόνο δημιουργούνται επτά Τουρκικές Συντεχνίες οι οποίες όμως δεν έχουν παρά 436 μέλη. Η ΠΣΕ πα-ρά τη διαφωνία της στο φυλετικό δια-χωρισμό των εργατών, διατηρεί και αναπτύσσει σχέσεις με τις Τουρκικές Συντεχνίες, οι οποίες για πολιτικού λό-γους, δηλώνουν σε κάθε ευκαιρία ότι δεν αναγνωρίζουν το Τουρκικό Γραφείο της ΠΣΕ. Γεγονός που προκαλεί της αντίδραση των Τουρκοκυπρίων εργατών μελών της ΠΣΕ οι οποίοι διαμαρτύρο-νται για τις σχέσεις που αυτή αναπτύ-σει με τις Τουρκικές συντεχνίες.

Το Γενάρη του 1948, η ΠΣΕ υπο-γράφει συμφωνία με τη Κεντρική Επι-τροπή των Τουρκικών Συντεχνιών, η οποία πέρα από τη διακήρυξη της θέ-λησης τους να διεξάγουν από κοινού τους εργατικούς αγώνες, διαδηλώνει στο άρθρο 4 την κοινή απόφαση για "μελέτη του ζητήματος της στενότε-ρης συσφίξης των φιλικών σχέσεων της Ελληνικής και Τουρκικής Κοινότη-τας της Νήσου".

Η πολιτική διάσταση του ζητήματος διαγράφεται στο άρθρο/6 όπου οι δυο συντεχνίες καταδικάζουν το φυλετικό μί-σος και τη φυλετική διάκριση απ' όπου-δήποτε και αν προέρχεται, σαν όπλο στα χέρια των εκμεταλλευτών για τη διάσπαση της εργατικής τάξης και τη διατήρηση της κάτω από την οικονομι-κή εκμετάλλευση και τη κοινωνική κατα-πίεση. Η ταξική αυτή αντίκριση, παρου-σιάζει τη διάσπαση μέσα από το ταξικό κάτοπτρο θέτωντας σε διαλεκτική σχέ-ση τον αγώνα για κοινωνική απελευθέ-ρωση και τη προσπάθεια διατήρησης της καταπίεσης. Φαίνεται καθαρά ότι αυτή τη περίοδο ο μόνος πόλος ενό-τητας του Κυπριακού λαού στο σύνολο του, είναι η επιδίωξη υλοποίησης ενός κοινωνικού στόχου. Η ΠΣΕ, και στη συ-νέχεια η ΠΕΟ, δίνει μεγάλη σημασία σ' αυτό το ζήτημα και κάνουν συστηματι-κή δουλειά διαφώτισης τόσο προς τους Τουρκοκυπρίους εργάτες με εκδό-σεις στη Τουρκική γλώσσα, όσο και προς τους Ελληνοκύπριους τους οποίους παροτρύνει να καταπολεμήσουν της υποτίμηση προς τους Τουρκοκύ-πριους εργάτες την οποία χαρακτηρίζει σαν "σωβινιστική κληρονομιά".

Όμως τα πράγματα έχουν ήδη τρο-χοδρομηθεί. Το 1948 ενώ στις απερ-γίες των Μεταλλορύχων το εργατικό κί-νημα παρουσιάζεται ενωμένο, οι Τουρ-κοκύπριοι εθνικιστές οργανώνουν μαζική διαδήλωση στι 28 Νιόβρη του ίδιου χρόνου και στο τηλεγράφημα που απο-στέλλεται προς το Τούρκο Πρωθυ-πουργό, τον καλούν να παρεμποδίσει την Ένωση, ή την αυτονομία της Κύ-πρου, γιατί αυτό θα σημαίνει τον αφανι-σμό της Τουρκοκυπριακής κοινότητας.

Είναι η πρώτη φορά που εμφανίζεται το επιχείρημα του "κινδύνου" και της "απειλής" που η ένωση περικλύει για τους Τουρκοκύπριους. Η κινδυνολογία θα γίνει πλέον ένα σημαντικό χαρτί στα χέρια των Τουρκοκυπρίων Εθνικιστών, οι οποίοι αδυνατούν σαν διαφορετικοί να εμψύσουν στις μάζες τα εθνικιστικά τους αισθήματα και να πετύχουν την ρήξη ανάμεσα στις δύο κοινότητες.

Είναι αυτονόητο ότι σε περιόδους "εθνικής απειλής", οποιοσδήποτε συνερ-γάζεται με τους "επιβολείς" αποτελεί ένα "εθνικό προδότη". Αυτή η φορτισμένη συναισθηματική λογική θα βοηθήσει πολ-ύ στην απόσπαση των Τουρκοκυπρίων εργατών από τη ΠΕΟ.

Έτσι μέχρι το 1950 δυναμώνει η τά-ση της αποχώρισης Τουρκοκυπρίων, γεγονός που θα ανακοπεί στη περίοδο 1952-55 σαν αποτέλεσμα της ανάπτυ-ξης κοινών κινητοποιήσεων και διεκδική-σεων της ΠΕΟ και των Τουρκικών Συ-ντεχνιών. Το 1954 χαρακτηριστικά η Τουρκική συντεχνία υποδηματεργατών συγχωνεύεται στη κλαδική συντεχνία

που είναι ενταγμένη στη δύναμη της ΠΕΟ.

Σε ομιλία του τον Απρίλη του 1955, ο συνδικαλιστής ηγέτης Αντρέας Ζιαρτίδης, κάνει μια προσπάθεια να διαγράψει τη διεθνή διάσταση του Κυπριακού όπως διαμορφώνεται με τις εξωτερικές επεμβάσεις οι οποίες όλο και γίνονται πιο έντονες με τη Τριμερή Διάσκεψη του Λονδίνου. Υποστηρίζει ότι "η Ενότητα της εργατικής τάξης, είναι προς όφελος των εργατών αλλά ενυσχύει και το Παλλαϊκό Μέτωπο", ...που οι ενδοκυπριακές αντιδραστικές δυνάμεις" και "ο ιμπεριαλισμός" για δικά του συμφέροντα προσπαθεί να το διασπάσει".

Με την συμβολή των Βρεττανών η ιδέα του Ταξίμ γίνεται κινητήρια δύναμη και προσδίδει δυναμική αντιπαράθεσης στο Τουρκοκυπριακό Εθνικιστικό κίνημα, την ίδια στιγμή που η Ορθόδοξη Εκκλησία και η άρχουσα τάξη των Ελληνοκυπρίων οργανώνει τον ένοπλο αγώνα για την Ένωση. Το Κυπριακό (πολύ γρήγορα) από διμερές γίνεται τριμερές πρόβλημα με κάθε μέρος να αγωνίζεται σε δύο μέτωπα. Και αυτό το Γόρδιο δεσμό μόνο η βία μπορεί να λύσει. Σ' αυτό το διαχωριστικό παιχνίδι ανάμεσα στην Ένωση και τη Διχοτόμηση τόσο το ΑΚΕΛ όσο και η ΠΕΟ, τάσσονται υπέρ του Εθνικού στόχου της αυτοδιάθεσης-Ένωσης. Αυτό φαίνεται, σύμφωνα με τη ΠΕΟ, να μην ενοχλούσε τους Τουρκοκύπριους συνδικαλιστές. Βέβαια όσο κι αν ευσταθούσε αυτό πρόσφερε και επιχειρήματα στους Τουρκοκύπριους εθνικιστές για αποδυνάμωση του κοινωνικού στόχου και ταύπισή του με την εξυπηρέτηση του Ελληνικού Εθνικού στόχου.

Οι Τουρκοκύπριοι εθνικόφρονες, με τη βοήθεια και υποκίνηση των Άγγλων και μέσα στις νέες συνθήκες, χαράσσουν μια νέα στρατηγική βασισμένη σε δύο άξονες. Θα επιδιώκουν πλέον την δυναμική σύγκρουση με τους Ελληνοκύπριους και την αποκοπή κάθε σχέσης μαζί τους ενώ ταυτόχρονα θα επεδίωκαν να εμπλέξουν πιο δυναμικά τη Τουρκία στο Κυπριακό, πράγμα που επεδίωκαν και οι Βρεττανοί. Η Άγκυρα λόγω σχέσεων με την Αγγλία υποστήριζε το στάτους κβό μέχρι τη Τριμερή Διάσκεψη του 1955, όπου απαντώντας θετικά στη Βρετανική πρόσκληση και εκμεταλλευόμενη το τραγικό λάθος της Ελληνικής Κυβέρνησης σαν ενδιαφερόμενη χώρα με δικές της διεκδικήσεις.

Το Αύγουστο του 1955, ο Δρ. Κουτσογιούκ σε μια προσπάθεια του να εμπλέξει πιο δυναμικά την Τουρκία, αλλά συνάμα να ευαισθητοποιήσει τον Τουρκικό λαό πάνω στο Κυπριακό μετατρέποντας το σε Παντουρκικό ζήτημα, καλούσε με επιστολή του τον Πρόεδρο του κόμματος "Η Κύπρος είναι Τουρκική".

Χικμέτ Μπίλ, να εξασφαλίσει κινητοποίηση και συλλαλητήρια στο έδαφος της "Μητέρας Πατρίδας", γιατί αυτά θα ήταν πολύ χρήσιμα.

Βέβαια η Τουρκία για δικούς της πλέον λόγους, αρχίζει να δείχνει ζήλο ενδιαφέρον για το Κυπριακό εξοπλίζοντας τις τρομοκρατικές οργανώσεις και ενισχύοντας ιδεολογικά το εθνικιστικό Τουρκοκυπρακό κίνημα. Είναι το τέλος της Κεμαλικής πολιτικής φιλοσοφίας του ορισμού των συνόρων του Τουρκικού κράτους-έθνους και η αρχή νέων επεκτατικών στόχων, που σ' ένα μεγάλο βαθμό εξυπηρετούσε το εθνικιστικό κίνημα των Τ/Κ. Η αμφίδρομη σχέση που χαρακτηρίζει τις σχέσεις ανάμεσα στην Άγκυρα και του Τ/Κ εθνικιστές παρουσιάζεται πολύ καθαρά το 1959 όταν η Άγκυρα φαίνεται να είχε αποφασίσει να μην επιμένει, στην διάσωση της Ζυρίχης, στο αίτημα για μια έστω συμβολική παρουσία αριθμού Τούρκων στρατιωτών στη Κύπρο γιατί η Ελλάδα αρνείται επίμονα. Ο Ντεκτάς αντέδρασε προστά σ' αυτή τη προοπτική και ανακοίνωσε ότι δεν θα διस्ताζε να έρθει σε ανοικτή ρήξη με τη Τουρκική Κυβέρνηση. Αυτό ανάγκασε τον Ζορλού να πιέσει την Ελλάδα για να υπαναχωρήσει πάνω στο θέμα αυτό όπως και έγινε. Αρκετές είναι οι φορές που "μητέρες πατρίδες" (Ε/Κ εθνικιστές-Ελληνική Κυβέρνηση) αναγκάστηκαν απ' τους εθνικιστές της Κύπρου να ακολουθήσουν σε δρόμους που δεν ήταν μέσα στα πλαίσια της δικής τους πολιτικής.

Σ' αυτό το στάδιο της ιστορίας οι Τουρκοκύπριοι εθνικόφρονες έχουν απόλυτη ανάγκη απεικόνισης του διαχωριστικού στόχου. Ο διαχωρισμός πρέπει να πάρει φόρμα και σχήμα για ν' αρχίσει να βιώνεται από το λαό. Αυτό θα επιχειρηθεί στις 2 Ιουνίου του 1955 όταν οι Τουρκοκύπριοι, μέλη των Δημοτικών Συμβουλίων, αποφασίζουν να παραιτηθούν, σε ένδειξη διαμαρτυρίας για την "αδιαφορία των Ελλήνων Δημάρχων στα τουρκικά συμφέροντα και δικαιώματα". Τρία χρόνια αργότερα γίνεται ακόμα ένα βήμα πιο μπροστά, στις 22 Απρίλη του 1958 με την ανακοίνωση της ίδρυσης χωριστών Τουρκικών Δημοarchείων και καλώντας τους Τουρκοκύπριους να μην πληρώνουν φόρους στα υπό Ελληνοκυπριακό έλεγχο Δημαρχεία.

Για να πετύχουν όμως οι αποσχιστικές αυτές ενέργειες πρέπει οι Τουρκοκύπριοι να πεισθούν ή να εξαναγκαστούν. Η δράση της ΕΟΚΑ και οι νεκροί Τουρκοκύπριοι επικουρικοί, δίνουν το αναγκαίο ελατήριο στη ΤΜΤ, για τη διοργάνωση των διακοινοτικών συγκρούσεων του 50 και 58 (που στον όρκο της καθορίζει σαν στόχο τους Έλληνες και παρενθετικά, αν χρειαστεί

τους Κουμμουνιστές και τους Άγγλους),

Οι νεκροί των συγκρούσεων με την απουσία τους βαρύνουν πλέον τη μνήμη των ανθρώπων των δύο κοινοτήτων και σηματοδοτούν συναισθηματικά το μυαλό, εμποδίζοντας την ήρεμη σκέψη να κρίνει, σε δύσκολους καιρούς.

Αυτή η τραγική εξέλιξη επιτρέπει στον Δρ. Κουτσογιούκ να εγκαινιάσει στις 17 Ιούλη του 57 στην Κωνσταντινούπολη, το νέο σύνθημα που οι Τουρκοκύπριοι εθνικιστές θα χρησιμοποιήσουν για πολλά χρόνια. Το σύνθημα ότι "η συμβίωση Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων είναι αδύνατη".

Παρά τις διακοινοτικές συγκρούσεις, τα συνθήματα ότι "όλοι οι Έλληνες είναι ενωτικοί, όλοι οι Έλληνες είναι εχθροί", εντούτοις η ΠΕΟ διατηρεί το 1958 στη δύναμη της γύρω στις 3,500 μέλη Τουρκοκύπριους ενώ οι Τουρκικές Συντεχνίες έχουν μόνο 1,137 μέλη.

Οι Τουρκοκύπριοι συνδικαλιστές που είναι οργανωμένοι στη ΠΕΟ καθώς επίσης και αρκετοί διανοούμενοι αριστεροί, δημοσιογράφοι ή πολιτικοί όπως ο Ιχσάν Αλή, δουλεύουν για την διακοινοτική συνεργασία και ειρηνική συμβίωση. Αυτή η πολιτική τους καθιστά στόχο της ΤΜΤ και των Τούρκων εθνικιστών ηγετών, τους οποίους κατηγορούν για διάσπαση και υπεύθυνους για τις διακοινοτικές συγκρούσεις. Η αντιμετώπιση των αντιεθνικιστών Τουρκοκυπρίων και το φίμωμα τους δεν ήταν εύκολο να επιτευχθεί, αλλά ήταν εύκολο να δικαιολογηθεί οποιαδήποτε πράξη εναντίον τους.

Το Τουρκικό περιοδικό "Κιμ" σε άρθρο τους στις 24 Αυγούστου το 1960 σκιαγραφεί πολύ σωστά τη στρατηγική της Τουρκοκυπριακής ηγεσίας απέναντι στους μη εθνικιστές. Η Τουρκοκυπριακή ηγεσία, γράφει, υποστηρίζει ότι "πρέπει πάσει θυσία να διατηρήσουμε την εθνική μας ενότητα και αλληλεγγύη, προσαπλώνοντας έτσι να σιγήσουν τους αντιφρονούντες, και όταν δεν το καταφέρνουν τους αποκαλούν "προδότες".

Αφού δεν ταυτίζονται και δεν υπηρετούσαν τον εθνικό στόχο ήταν "Φιλέλληνες" και "προδότες". Κατά συνέπεια "οι Τουρκοκύπριοι εθνικόφρονες είχαν εθνικό χρέος να καθαρίσουν την κοινότητα τους από τους προδότες". Αρχισε έτσι ένα κύμα από εκτελέσεις και απόπειρες δολοφονιών που ανάγκασε τη ΠΕΟ να κλείσει τέλος του 1958 το Τουρκικό Γραφείο που διατηρούσε μέχρι τότε.

Η πηγή όμως των αισθημάτων φιλίας είναι η καθημερινή ζωή και οι επαγγελματικές και κοινωνικές σχέσεις που αυτή δημιουργεί. Δεν ήταν αρκετό

να κτυπηθεί το κίνημα που ήταν φορέας του κοινωνικού στόχου ικανό να φράξει το δρόμο στα διαμελιστικά σχέδια.

Ρίχνοντας λοιπόν το σύνθημα "Από Τούρκο σε Τούρκο" και τιμωρόντας σκληρά όσους παραβαίνουν αυτή την αρχή, έβαλαν τέρμα, για ένα πολύ μεγάλο διάστημα σε κάθε προσπάθεια και πιθανότητα ανάπτυξης ενός κοινού στόχου που να μην είναι εξωγενής.

Αφού πέτυχε τη μονολιθικότητα στη Τουρκοκυπριακή κοινότητα με τη τρομοκρατία, η ΤΜΤ, έμπαινε πλέον ο άμεσος στόχος της γεωγραφικής απεικόνισης του ιδεατού στόχου της διχοτόμησης. Τα γεγονότα του 1958 χρησιμοποιήθηκαν για μια μερική μετακίνηση Τουρκοκυπριακού πληθυσμού, από μικρά τουρκικά αμυγλή και μεϊκτά χωριά προς μεγάλα Τουρκοκυπριακά χωριά, σαν απόδειξη της θέσης του Κουτσογιούκ ότι "η συμβίωση Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων είναι αδύνατη".

Αυτή η μετακίνηση που σε πολύ μεγάλο βαθμό ολοκληρώθηκε το 1967,

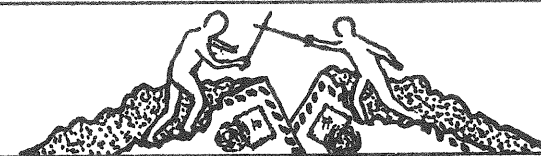
το λαλώ.

όπου 50% τη Τουρκοκυπριακής κοινότητας ζούσαν στο 1.6% του Κυπριακού εδάφους, έδωσε στον διαχωρισμό φυσική και γεωγραφική υπόσταση.

Η ύπαρξη δύο εθνικών στόχων με εξωκυπριακά σημεία αναφοράς, έπαιρνε σιγά σιγά μορφή στο γεωγραφικό και δημογραφικό χαρακτήρα της Κύπρου, με αποκορύφωμα το μεγάλο διαχωρισμό του 1974, που επέβαλε η Τουρκική εισβολή.

Η πολιτική που αναγκάστηκε να ακολουθήσει η Κυπριακή Κυβέρνηση, τη περίοδο 1960 και μετά η έλλειψη επαφής ανάμεσα στις δύο κοινότητες και η οικονομική δυστυχία που επικρατούσε στους Τουρκοκυπριακούς θύλακες, ήταν συνθήκες πολύ ευνοϊκές για την ανάπτυξη και ενδυνάμωση του Τουρκοκυπριακού εθνικισμού.

Παρά το γεγονός ότι η Τουρκοκυπριακή ηγεσία προωθεί το 1967-68 διοικητικά και νομικά μέτρα για τη διχοτόμηση, με την ανακήρυξη της "Τουρκοκυπριακής Διοίκησης", που ήταν προάγγελος του χωριστού "κράτους", τα χρόνια που ακολούθησαν δημιούργησαν κάποιες ελπίδες επιστροφής σε ομαλές συνθήκες. Το 1971 περίπου 2,000 Τουρκοκύπριοι επέστρεψαν στα σπίτια τους ενώ ένας πολύ μεγάλος

Στρόβολος 7.8.88

Αγαπητό Εντός

Έχω προσέξει στις τελευταίες σου εκδόσεις τις δημοσιεύσεις της Εκδοτικής Ομάδας *Εργατική Δημοκρατία*, και επειδή δεν γνωρίζω αυτήν την ομάδα, και ακόμα επειδή δεν είμαι σε θέση να κατανοήσω τι εννοούν, και τέλος γιατί εκφράζονται στην Ελληνική - μια καθόλου διενιστική γλώσσα -, που ίσως να μην αντιλαμβάνομαι πλήρως, θα σε παρακαλούσα να δημοσιεύσεις το παρακάτω ερωτηματολόγιο - ή quiz για τους διεθνιστές - μπας και φωτιστεί λίγο και το δικό μου μυαλό.

1) Ο Λένιν έχει πεθάνει - το ίδιο και ο Μάρξ
ΟΡΘΟ/ΛΑΘΟΣ

2) Οποιοσδήποτε Έλληνας Κύπριος αγωνίζεται για επιστροφή στο σπίτι που γεννήθηκε ανήκει

στην "αντιδραστική αστική τάξη"
ΟΡΘΟ/ΛΑΘΟΣ

3) Ελληνοκύπριος πατριώτης είναι εκείνος που αγωνίζεται για το δικαίωμα των Τουρκοκυπρίων να έχουν το δικό τους κράτος.
ΟΡΘΟ/ΛΑΘΟΣ

4) Σωστός διεθνιστής είναι εκείνος που αγωνίζεται για τη δημιουργία ανεξάρτητου κράτους των καταπιεσμένων Αράβων της Λεμεσού.
ΟΡΘΟ/ΛΑΘΟΣ

5) Στις 15/7/74 έγινε στην Κύπρο πραξικόπημα, οργανωμένο από την χούντα που κυβερνούσε την Ελλάδα.
ΟΡΘΟ/ΛΑΘΟΣ

6) Στις 20/7/74 έγινε στην Κύπρο Τουρκική εισβολή.
ΟΡΘΟ/ΛΑΘΟΣ

7) Τα Τουρκικά στρατεύματα ει-

αριθμός εργατών εργοδοτούνταν ή συνεργάζονταν με Ελληνοκύπριους. Η αρνητική όμως στάση της Άγκυρας και της Τουρκοκυπριακής εθνικιστικής ηγεσίας δεν επέτρεψαν στα μέτρα προσέγγισης της Κυπριακής Κυβέρνησης να έχουν το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα.

Όταν δημιουργήθηκε το Ανεξάρτητο Κυπριακό κράτος, ενώ ήταν προορισμένο να παίξει ένα ρόλο στη δημιουργία και ενότητα της τάξης από την οποία δεν ήταν αποξενωμένο, όπως λέει ο Gramsci, εντούτοις ο εθνικός διαχωρισμός και ο εγκλωβισμός των Τουρκοκυπρίων, στερήσει την Τουρκοκυπριακή αστική τάξη από το μέσο που θα την ανέπτυσσε και θα την καθυστούσε ηγέτιδα τάξη.

Η ήδη υπάρχουσα διαφορά στην ανάπτυξη των δύο αστικών τάξεων το 1960, αυξάνεται χρόνο με τον χρόνο και γίνεται ένα σημαντικό τροχοπέδι και στις σημερινές ακόμα προσπάθειες για επαναπροσέγγιση και για ενωποίηση του Κυπριακού κράτους και της Κυπριακής αγοράς.

γ.λ.

σβολής χαρακτηρίστηκαν γενικά σαν διεθνιστική απελευθερωτική δύναμη.
ΟΡΘΟ/ΛΑΘΟΣ

8) Οι Τούρκοι στρατιώτες ήταν ιδιαίτερα προσεχτικοί και σκότωσαν μόνο μη διεθνιστές, γυναικόπεδα και άλλους.
ΟΡΘΟ/ΛΑΘΟΣ

10) Οι μαύροι της Νότιας Αφρικής δεν είναι πραγματικοί διεθνιστές - επαναστάτες γιατί εξεγείρονται ενάντια στο καταπιεστικό καθεστώς των λευκών και όχι ενάντια στους δικούς του αστικούς ηγέτες, όπως για παράδειγμα τον Νέλσον Μαντέλα.
ΟΡΘΟ/ΛΑΘΟΣ

Άντε γεια μας!

Φιλικά
Γιάννος Ιωάννου

Η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία και η Κύπρος

(Ανασκόπηση των εκκλησια-
στικο-λογοτεχνικών σχέσεων)

Εισαγωγικό σημείωμα Α. Τηλλυρίδη

Η μελέτη που κυκλοφόρησε πρόσφατα με τον πιο πάνω τίτλο στα Ρωσικά είναι καρπός πολλής έρευνας του Αρχιμανδρίτη και καθηγητή στη Θεολογική Ακαδημία του Λένινγκραντ π. Αυγουστίνου Νικιτίν, ενός λαμπρού επιστήμονα και θεολόγου της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας. Το κίνητρο της συγγραφής αυτής της μελέτης είναι η επέτειος των χιλίων χρόνων του βαπτίσματος των Ρώσων που εορτάζεται φέτος με ιδιαίτερη μεγαλοπρέπεια στη Σοβιετική Ένωση.

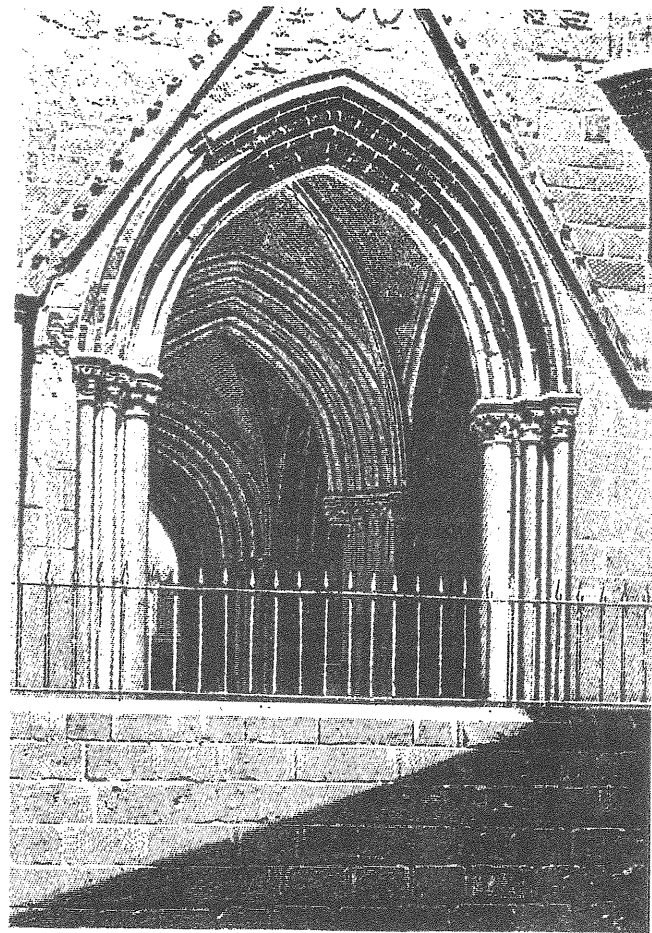
Ο συγγραφέας χωρίζει την μελέτη του στα εξής κεφάλαια:

1. Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΙΕΒΟΥ

Σ' αυτό το κεφάλαιο αναφέρεται στα έργα του Αγίου Επιφανίου (367-403) που μεταφράστηκαν στα Ρωσικά και αγαπήθηκαν από τον Ρωσικό λαό. Στη συνέχεια αναφέρεται στο οδοιπορικό του ηγουμένου Δανιήλ ο οποίος επισκέφθηκε την Κύπρο τον δωδέκατο αιώνα. Χαρακτηριστικά γράφει ο Δανιήλ: "...Από τη Χίο μέχρι τη μεγαλόνησο Κύπρο είναι 200 βέρστια. Η Κύπρος είναι νησί των μεγιστάνων και σ' αυτή ζει πλήθος ανθρώπων όπου υπάρχει αφθονία όλων των αγαθών. Το νησί έχει 24 επισκοπές, αλλά μόνο μια Μητρόπολη..." Στο ίδιο οδοιπορικό γίνεται αναφορά στους Κυπρίους Αγίους. Η μαρτυρία αυτή του Δανιήλ θεωρείται η πρώτη αναφορά στην ιστορία των ρωσσοκυπριακών σχέσεων. Γίνεται αναφορά επίσης σ' ένα άλλο οδοιπορικό αυτή τη φορά του 14ου αιώνα και ανήκει στον Αρχιμανδρίτη Αγρεφίνο.

1. Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ Η ΡΩΣΣΙΑ ΣΤΟ 15ο-16ο ΑΙΩ.

Και εδώ σημαντική πηγή στις σχέσεις των δύο χωρών είναι το οδοιπορικό του μοναχού Ζωσιμά (1419-1422) "... ο μοναχός Ζωσιμάς αναφέρει στοιχεία τα οποία φανερώνουν τις εκκλησιαστικές και πολιτικές αλλαγές που συνέβηκαν στη διάρκεια της κυριαρχίας στη Κύπρο της δυναστείας των Λουζινιανών... Αντίθετα με τους προγενέστερους του από τη Ρωσία, ο μοναχός Ζωσιμάς κατάφερε να παραμείνει στη Κύπρο αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα. Αυτό του επέτρεψε να επισκεφθεί το περίφημο μοναστήρι του Κύκκου, που ιδρύθηκε επί της εποχής του Βυζαντινού αυτοκράτορα Αλέξιου Κομνηνού. Ενδιαφέρο για την περίοδο αυτή είναι η πληροφορία της επίσκεψης στη Ρωσία κάποιου Κύπριου που ονομαζόταν Ευφίμιος και ίσως να είναι η πρώτη μαρτυρία κατοίκου της Κύπρου στη Ρωσία. Επίσης έχουμε και μια ακόμα επίσκεψη Ρώσου προσκυνητή στη Κύπρο του μοναχού Βαρσανουφίου "Τον 16ο αιώνα οι ρωσσο-κυπριακές εκκλησιαστικές σχέσεις συνεχίζουν ν' αναπτύσσονται. Στα χρονικά αναφέρονται αντιπροσω-

ποι του κυπριακού κλήρου, για παράδειγμα, ο Κύπριος επίσκοπος Δαμασκηνός ο οποίος μαζί με άλλους ορθόδοξους ιεράρχες της Ανατολής υπέγραψε το χάρτη επί βασιλείας του Ιβάν Δ' (1561).

Στη διάρκεια της Τουρκοκρατίας οι επισκέψεις των Ρώσων δυσκολεύουν την κατάσταση. Έχουμε μόνο την αναφορά των προσκυνητών Τρίφωνα Κορομπεϊνίκωφ και Γιούρι Γκρέκοβα. Εδώ αναφέρεται επίσης η εκλογή του Πατριάρχη Μόσχας Ιγνατίου (1605-1606) που σύμφωνα με ιστορικές πηγές ήταν Κύπριος.

3. Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ Η ΡΩΣΣΙΑ ΤΟ 17ο ΑΙΩ.

Στη περίοδο αυτή που ήταν η πιο δύσκολη για τους Κύπριους δεν έχουμε επισκέψεις Ρώσων αλλά Κυπρίων στη Ρωσία που πήγαιναν για να ζητήσουν βοήθεια και προστασία. Επισκέπτες Κύπριοι προέρχονταν από τα μοναστήρια ως επί το πλείστον π.χ. του Αρχαγγέλου Μιχαήλ και Γαβριήλ, του Αγίου Νικολάου, του Αγίου Μάμαντα κ.α. Σημαντική πρέπει να θεωρηθεί και η επίσκεψη του Αρχιεπισκόπου Κύπρου Παρθενίου το 1642. Γίνεται επίσης αναφορά στη τιμή που έδιναν οι Ρώσοι στη Παναγία την Κυπριακή, η οποία κοσμούσε πολλούς ναούς στη Ρωσία.

4. Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ Η ΡΩΣΣΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΗΜΙΣΥ ΤΟΥ 18ου ΑΙΩΝΑ

Με την αποκατάσταση των σχέσεων Ρωσίας, Ευρωπαϊκών δυνάμεων και Τουρκίας άρχισαν Ρώσοι προσκυνητές να φθάνουν στη Κύπρο καθ' οδόν προς τους Αγίους Τόπους. Στην αρχή γίνεται αναφορά στο ταξιδιωτικό του Ιερομόναχου Ιππόλυτου Βισιένσκου (1708). Δίνει περιγραφές και αριθμών μοναστηρίων στη Κύπρο όπως επίσης και πληροφορίες για τα λείψανα του Αγίου Λαζάρου. Γράφει επίσης για τα προνόμια της Κυπριακής Εκκλησίας που δόθηκαν από τον Αυτοκράτορα Ζήνωνα. Ένας άλλος προσκυνητής της ίδιας περιόδου είναι ο βιοτέχνης Ματφεί Νετσιάγιεφ που

"...μιλά και για ορισμένες δυσκολίες που ο ίδιος συνάντησε κατά τη παραμονή του στη Κύπρο, όπου οι κάτοικοι-χριστιανοί συνεχώς αισθάνονταν πάνω τους το ζυγό των αλλόθρησκων κατακτητών..." Το 1722 επισκέφθηκαν την Κύπρο οι ιερομόναχοι Σίλβεστρος και Νικόδημος.

5. Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ Β.Γ. ΜΠΑΡΣΚΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ (1726-1736)

Ο Μπάρσκυ είχε την τύχη να επισκεφθεί την Κύπρο τρεις φορές: το 1726, το 1727 και το 1734-36. Είναι γνωστές οι πληροφορίες που μας δίνει ο Μπάρσκυ για τα Μοναστήρια, τον κλήρο, τον λαό και το κλίμα της Κύπρου. Σημαντική ήταν η προσφορά του Μπάρσκυ όταν προσκλήθηκε από τον Αρχιεπίσκοπο Φιλόθεο να διδάξει τη Λατινική γλώσσα στη Σχολή της Λευκωσίας. Ήταν επίσης μάρτυρας μιας μεγάλης επιδημίας της πανούκλας. "... Ο Κυπριακός κύκλος των ταξιδιωτικών του Μπάρσκυ είναι υψίστης επιστημονικο-ιστορικής σημασίας. Σήμερα, που τα περισσότερα μοναστήρια της Κύπρου, έπαψαν να υπάρχουν, οι αντιγραφές και τα σκίτσα του Μπάρσκυ είναι η μοναδική ιστορική μαρτυρία αυτόπτη μάρτυρα για τις Μονές αυτές..."

6. Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ Η ΡΩΣΣΙΑ ΣΤΑ ΤΕΛΗ ΤΟΥ 18ου ΑΙΩΝΑ ΚΑΙ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΑ

Είναι μια πολύ σημαντική περίοδος γιατί με τον τερματισμό του ρωσσοτουρκικού πολέμου η Ρωσία απέκτησε το δικαίωμα να ορίζει Προξένους σε διάφορα μέρη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και φυσικά στη Κύπρο (1784-1786). Έχουμε και πάλι επισκέπτες από την Ρωσία όπως τον Μ.Γ. Κακόβτσεφ που μιλά για την ιστορία της Κύπρου. Το 1793 επισκέφθηκε το νησί ο ιερομόναχος Μελέπιος ο οποίος μας δίδει θαυμάσιες εικόνες από την επίσκεψή του. "... Καθ' οδόν προς το Κύκκο ο ιερομόναχος Μελέπιος σταματούσε για να ξεκουραστεί σε χριστιανικούς συνοικισμούς που το καιρό της τουρκοκρατίας πολύ σπάνια συναντούσε σ' εκείνες τις απομακρυσμένες περιοχές του νησιού. Περιγράφοντας ένα απ' αυτούς τους οικισμούς, ο ιερομόναχος Μελέπιος παρατηρεί ότι η εκκλησία που βρισκόταν εδώ ήταν νεόκτιστη κι όμορφη και στο τρούλλο είχε ένα σταυρό. Αυτό το χριστιανικό σύμβολο που το είδα για πρώτη φορά πάνω σε εκκλησία στη Τουρκία, μ' ενθουσίασε...". Μιλά στη συνέχεια για το μοναστήρι του Κύκκου και τη θαυματοργό εικόνα της Παναγίας.

Το 1804 επισκέφθηκαν την Κύπρο δυο ευγενείς οι Βισνιακόφ και Νοβικόφ. Στις σημειώσεις τους βρίσκουμε ενδιαφέρουσες πληροφορίες για την καθημερινή ζωή και τις παραδόσεις των Κυπρίων. "...ωστόσο ο συγγραφέας με ικανοποίηση σημειώνει τη ζωτικότητα της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Κύπρου, οι καλύτεροι αντιπρόσωποι της οποίας κατόρθωσαν ν' αντισταθούν στην αλλόθρησκη επίδραση, και βασιζόνταν στα μοναστήρια σαν το στήριγμα της Ορθοδοξίας".

7. Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ Η ΡΩΣΣΙΑ ΤΟΝ 19ο ΑΙΩΝΑ

Ο Α.Σ. Νόρφω επισκέφθηκε τη Κύπρο και μιλά για τη Λεμεσό όπου τιμάται ιδιαίτερα η μνήμη του Αγίου Ιωάννη του Ελεήμονα. Μας ομιλεί επίσης για τον Απόστολο Βαρνάβα και το ιστορικό της ανεύρεσης του λειψάνου του. Το 1835 επισκέφθηκε τη Κύπρο ο ιερομόναχος Ανίκητος που ήταν Πρίγκιπας προτού μπει σε μοναστήρι. Η παραμονή του εδώ ήταν σύντομη και μη ευχάριστη γιατί επικρατούσε επιδημία πανούκλας. Το 1837 επισκέφθηκε ξανά την Κύπρο όπου μας πληροφορεί ότι προσκύνησε τα οστά του Αγ. Λαζάρου στη Λάρνακα. Τον ίδιο χρόνο πέθανε στην Αθήνα και τάφηκε στο Άγιο Όρος.

Το 1849 επισκέφθηκε το νησί ο Ρώσος ποιητής και κριτικός Π.Α. Βιαζέμσκυ (1792-1878). Ένα χαρακτηριστικό από την επίσκεψή του εδώ είναι και οι εξής σκέψεις του: "... Ο κλήρος του μοναστηριού του Αγίου Λαζάρου, ο οποίος μετά την ανάστασή του έζησε και πέθανε στη Κύπρο, μου έδωσε μια σημείωση... Κατά την

είσοδό μου στο μοναστήρι κτύπησαν τη καμπάνα, αλλά με παρακάλεσαν, σε περίπτωση που οι τουρκικές αρχές θα έκαναν έρευνα γι' αυτή τη παράβαση, να πω ότι έφερα τη καμπάνα ως δώρο στο μοναστήρι, κι ότι είχαμε κάνει μια δοκιμή.

Από το 1863 άρχισε από την Θεολογική Ακαδημία της Μόσχας η έκδοση των έργων του Αγ. Επιφανίου. Πολλοί ιστορικοί άρχισαν να μεταφράζουν επίσης ιστορικά έργα περί Κύπρου. Το 1895 επισκέφθηκε τη Κύπρο ο Ρώσος επιστήμονας Γ. Ι. Σμινώφ ο οποίος έκανε μια λεπτομερή μελέτη στο ψηφιδωτό της Αγγελόκτιστης στο Κίτι. Μάλιστα το 1907 έφθανε στη Κύπρο ο ζωγράφος Ν. Κ. Κλούγκε ο οποίος έκανε αντίγραφο του ψηφιδωτού σε ακουαρέλλα. Ένας άλλος μελετητής ο Φ. Ι. Σμιτ ύστερα από βαθειά έρευνα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι "η πιο πιθανή ημερομηνία ανέγερσης της εκκλησίας στο Κίτι σύμφωνα με γενικής φύσεως ιστορικές σκέψεις είναι το δεύτερο ήμισυ του 9ου αιώνα". Ένας άλλος Ρώσος ειδικός σε θέματα αιολογραφίας είναι ο Ν. Π. Κοντακόφ που κι αυτός ασχολήθηκε με το ίδιο θέμα.

Ο Γ. Ι. Σμινώφ έκανε επίσης έρευνες στην εκκλησία της Παναγίας της Κανακαρίας που σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του το ψηφιδωτό που βρίσκεται εκεί ανήκει στο τέλος του 5ου αρχές του 6ου αιώνα.

8. ΟΙ ΟΡΘΟΔΟΞΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟ

Αρχίζει με την εκκλησιαστική κρίση που δημιουργήθηκε ύστερα από τον θάνατο του Αρχιεπισκόπου Κύπρου Σωφρονίου. Ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ζήτησε από την Εκκλησία της Ρωσίας να αναγνωρίσει σαν αρχιεπίσκοπο Κύπρου τον Μητροπολίτη Κυρηνείας Ανδρέα. Η Ρωσική όμως Εκκλησία δεν θέλησε να αναμειχθεί σ' ένα καθαρά εσωτερικό θέμα μιας άλλης Αυτοκεφάλου Εκκλησίας.

Τόσο στη διάρκεια του 19ου αιώνα όσο και στις αρχές του 20ου αιώνα οι Ρώσοι έστελλαν στη Κύπρο εισφορές και πλούσια δώρα ιδιαίτερα στο Μοναστήρι του Κύκκου, όπως και εκείνο του Μαχαίρα.

"... Το καλοκαίρι του 1942 υπήρχε πραγματική απειλή κατάληψης της νήσου από τους Γερμανούς οι οποίοι σχεδίαζαν να διεισδύσουν στη Μέση Ανατολή. Το πλήγμα όμως που δέχθηκαν τα γερμανικά στρατεύματα στο Βόλγα στις αρχές του 1943 ματαίωσε αυτά τα σχέδια και γι' αυτό η αρχική σκέψη των Γερμανών να καταλάβουν τη Κύπρο δεν πραγματοποιήθηκε".

Τα τελευταία χρόνια αναπτύχθηκαν στενές σχέσεις ανάμεσα στις δύο Εκκλησίες. Τον Δεκέμβρη του 1976 Ρωσική αντιπροσωπεία έφθασε στη Κύπρο ύστερα από πρόσκληση του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου. Επίσης το 1978 ο Πατριάρχης Μόσχας Ποιμήν μαζί με άλλα μέλη της Ρωσικής Εκκλησίας επισκέφθηκε τη Κύπρο ύστερα από πρόσκληση του Αρχιεπισκόπου Χρυσόστομου. Τον ίδιο χρόνο ο Αρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος με άλλα μέλη της Κυπριακής Εκκλησίας επισκέφθηκε τη Ρωσία και παρέστη στους εορτασμούς για την επανίδρυση του Πατριαρχείου της Μόσχας.

Και καταλήγει τη μελέτη του ο Αρχιμανδρίτης Αυγουστίνος ως εξής: "Η ιστορία των Ρωσσο-κυπριακών σχέσεων υπολογίζεται ότι υπάρχει εδώ και μερικές εκατονταετίδες. Μπορούμε να ελπίζουμε ότι και στο μέλλον οι σχέσεις αυτές θα ενισχύονται και θα γίνονται όλο και πιο καρποφόρες. Οι Ορθόδοξες Εκκλησίες της Κύπρου και της Ρωσίας καλούνται να επιτελέσουν την ιστορική τους αποστολή: να υπηρετούν για το καλό των λαών τους και να συμβάλλουν στην εδραίωση της πανορθόδοξης ενότητας και χριστιανικής συνεργασίας". ♥

Η νέα κυβέρνηση ίδρυσε "Γραφείο Μελετών" για το κυπριακό πρόβλημα για το οποίο υπήρξαν διάφορες αντιδράσεις από τον τύπο και τα πολιτικά κόμματα.

Ο ΔΗΣΥ δια του προέδρου του και δια των εφημερίδων του (π.χ. ΑΛΗΘΕΙΑ 11.7.88 και 12.7.88), διεκήρυξε ότι «είναι πολιτικές αποφάσεις που πρέπει να ληφθούν για το Κυπριακό κι' όχι να γίνουν μελέτες», δηλαδή απέκλεισε τελεσίδικα την ανάγκη της ιδρύσεως γραφείου μελετών και τη διεξαγωγή μελετών για το "κυπριακό".

Αφ' ετέρου το ΔΗΚΟ δια του τύπου του (π.χ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ 3.6.88 και 9.6.88), ισχυρίζεται ότι από την προηγούμενη κυβέρνηση "έγινε τεράστιος όγκος εργασίας, κυρίως υπό μορφήν μελετών, σχετικά με όλες τις πτυχές του κυπριακού προβλήματος". Ως παράδειγμα των εργασιών που έγιναν αναφέρει «απόψεις, μελέτες και γνωματεύσεις διεθνούς φήμης και κύρους επιστημόνων... αναφορικά με συγκεκριμένες εξελίξεις, όπως του IAN BROWNIE, καθηγητή στην Οξφόρδη και της ROS. HIGGINS καθηγήτριας στο πανεπιστήμιο του Λονδίνου», των οποίων δεν κατονομάζει και τους τίτλους εργασιών, καθώς και εργασίες «της καθηγήτριας CLAIRE PALLY, εγγλέζας συνταγματολόγου που ήταν ουσιαστικά σύμβουλος της κυβέρνησης για θέματα σχετικά με το Κυπριακό». Προφανώς οι εργασίες της κυρίας Pally ήταν συνταγματολογικές.

Οι εργασίες που έγιναν επι της προηγούμενης κυβερνήσεως ήταν ασφαλώς χρήσιμες η χρησιμότητάς αν κρίνουμε από την ακαδημαϊκή αξία των συγγραφέων τους κι έπρεπε οπωσδήποτε να γίνουν. Καλύπτουν όμως μόνο μερικές ειδικές πλευρές του Κυπριακού και όχι το πολύπλοκο σύνολό του, τις ιστορικές του διαστάσεις, το πραγματικό βάθος του. Κατά τούτο η προηγούμενη κυβέρνηση έπραξε μόνον μερικώς και μάλλον στοιχειωδώς το καθήκον της για να γνωρίσει η ίδια σε βάθος και σε πλάτος το κυπριακό πρόβλημα, απ' όλες τις δυνατές απόψεις. Κι ακριβώς η μερική, μονομερής ή ολιγομερής έρευνα και γνώση του κυπριακού από την κυπριακή ηγεσία κατά τα τελευταία εκατόν και περισσότερο χρόνια, υπήρξε η θεμελιώδης αιτία των συνεχών σφαλμάτων και αδεξιότητων μας στους χειρισμούς του. Για εκατόν τόσα χρόνια, κατ' ακρίβειαν αφ' ότου ήλθαν οι Άγγλοι στην Κύπρο το 1878, και εθέσαμε το κυπριακό ως θέμα ελευθερίας και ασκήσεως στοιχειωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, πάντοτε ελαμβάνουμε πολιτικές αποφάσεις βασισμένες σε ελλι-

η επιστημονική μελέτη του κυπριακού και η πολιτική ηγεσία

Κώστας Π. Κύρρης

πέστατη γνώση των πολλαπλών και ποικίλων παραγόντων που το συνθέτουν και που ενδεχομένως θα διεδραμάτιζαν μεγάλο ή μικρό ρόλο στην διεκδίκηση της ελευθερίας μας. Γι' αυτό δεν είναι δυνατόν να συμφωνήσουμε με τη σαρωτική άποψη του ΔΗΣΥ ότι χρειάζονται μόνο πολιτικές αποφάσεις κι' όχι μελέτες.

Η τουλάχιστον περίεργη αυτή άποψη σημαίνει ότι πρέπει να λαμβάνονται πολιτικές αποφάσεις χωρίς μελέτη, ή μόνο με βάση τις εμπειρικές, προσωπικές γνώσεις των πολιτικών ηγετών, που απορρέουν συνήθως από προσωπική ή το πολύ δημοσιογραφική ή οικογενειακή ή κομματική γνώση του προβλήματος. Επειδή δε οι περισσότεροι πολιτικοί ηγέτες είναι νομκοί, λογιστές, οικονομολόγοι, γιατροί, θεολόγοι, φιλόλογοι, αρχιτέκτονες, επιχειρηματίες, έμποροι, συνδικαλιστές και τα τοιαύτα, στηρίζουν τις πολιτικές αποφάσεις τους στο περιεχόμενο και στην ποιότητα της μόρφωσής τους, η οποία σπανιότατα, αν όχι ποτέ, δεν επεκτείνεται σε επιστημονική έρευνα οιασδήποτε μορφής, ακόμη και στον τομέα της ειδικεύσεως του καθ' ενός. Δηλαδή οι πολιτικές αποφάσεις λαμβάνονται χωρίς επαρκή ή χωρίς καθόλου επιστημονική θεμελίωση, απλώς για να εκφράσουν αιτήματα και επιδιώξεις που για μας είναι δικαίες και υψηλές, αλλά για τους ενδεχομένους αντιπάλους μας μπορεί να μην είναι, ή και μπορούν να θεωρούνται απ' αυτούς άδικες και εσφαλμένες.

Ούτε για μια στιγμή δεν αμφισβητώ το δικαίο του αγώνος μας για ελευθερία και κανέναν σοβαρό και αντικειμενικό κριτήριό δεν μπορεί

να το αμφισβητήσει. Επειδή όμως ακριβώς αποδύμεθα σε πολιτικούς αγώνες υψηλούς και μεγάλους με κύριο όπλο μας το δίκαιο και χωρίς επαρκή γνώση των ισχυρών παραγόντων που ενδεχομένως θα εμπλακουν και εμπλέκονται σ' αυτούς, δηλαδή χωρίς σοβαρό επιστημονικό εξοπλισμό, πολύπλευρη έρευνα σε βάθος και σε πλάτος, γι' αυτό βαδίζουμε ως τώρα από αποτυχία σε αποτυχία κι' από γκρεμό σε γκρεμό. Κι ενώ ήδη έχουμε συνειδητοποιήσει και πολλές φορές έχει γραφτεί και ειπωθεί ότι δεν αρκεί το δίκαιο για να επιτύχει κανείς σ' έναν αγώνα, εντούτοις δεν μπορούμε ακόμη να αντιληφθούμε την απόλυτη και άμεση αναγκαιότητα της επιστημονικής ερευνής ως θεμελιώδους προϋποθέσεως των εφ' εξής τουλάχιστον πολιτικών ενεργειών μας.

Μια επανάσταση ή ένας πολιτικός αγώνας δεν μπορεί να είναι μόνο αποτέλεσμα καθαρώς πολιτικών ή στρατιωτικών ενεργειών. Χρειάζεται ουσιαστική επιστημονική θεμελίωση και γνώση. Ειδικότερα οι αγώνες και οι πολιτικές επιδιώξεις των Ελλήνων Κυπρίων εμπλέκονται και συναρτώνται με βαθύρριζα συμφέροντα και καταστάσεις οικονομικοπολιτικές και γεωστρατηγικές του μεσανατολικού, του μεσογειακού και του ευρύτερου διεθνούς χώρου, που είναι αδύνατον να τις γνωρίζουν επαρκώς οι πολιτικοί ηγέτες των κατηγοριών που αναφέραμε πιο πάνω, και μάλιστα με τα ελλείποντα, επαρχιακά μέσα πληροφόρησης που διαθέτουμε στην Κύπρο. Ακόμη και πολιτικοί ηγέτες μεγάλων χωρών, που μεγαλώνουν μέσα σε πέλαγος πληροφοριών, εκδόσεων και καθημερινού και περιοδικού τύπου ανωτάτης στάθμης και ποιότητας, με μακρά πολιτική παράδοση, με πανεπιστήμια, ακαδημίες, πολλαπλά κέντρα ερευνής, δεν αρκούνται ποτέ στις δικές τους γνώσεις, που είναι πολύ βαθύτερες και ευρύτερες από εκείνες των δικών μας επαρχιωτών ηγετών.

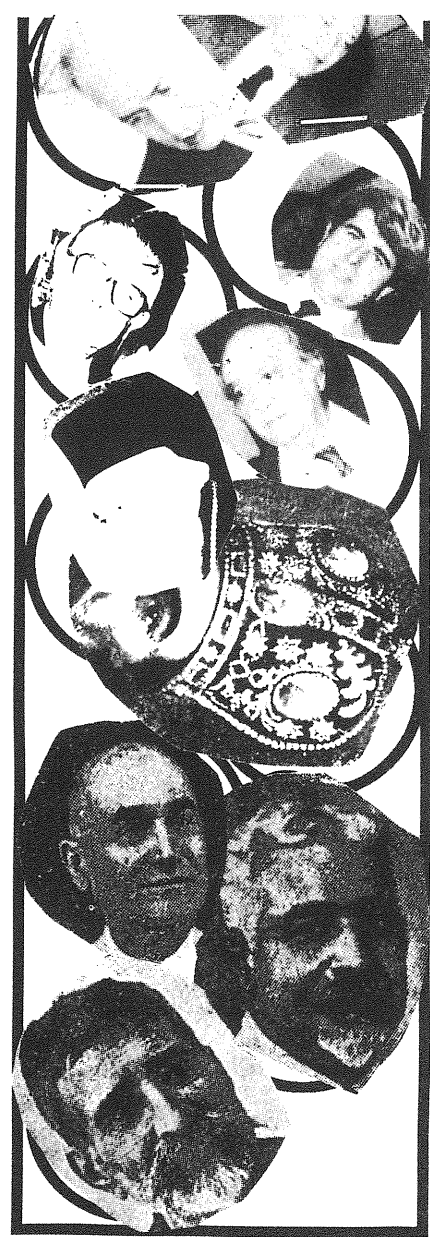
Καταφεύγουν στα φώτα ειδικών επιστημόνων της χώρας τους, καθηγητών πανεπιστημίου, ακαδημαϊκών και άλλων ερευνητών πολλών ειδικοτήτων για έγκυρες ειδικές και γενικές συμβουλές. Ιδρύουν και συντηρούν στα καίρια υπουργεία ή και εκτός αυτών κέντρα μελετών για τα μεγάλα προβλήματα που απασχολούν την χώρα τους, μελετών που διεξάγονται από επιστήμονες ολκής: διεθνολόγους, οικονομολόγους, εθνολόγους, κοινωνιολόγους, ψυχολόγους, θρησκευτολόγους, ιστορικούς, ανατολιστές και άλλους. Τα πορίσματα των ειδικών ερευνών ανασυνθέτονται σε σφαιρικές γνωματεύσεις οι οποίες δύσκολα μπορεί να σφαλάνονται.

Είναι γνωστή η συμβολή μεγάλων ιστορικών επιστημόνων, όπως Arnold Toynbee, ο Ber-

nard Lewis, ο Romily J.H. Jenkins και άλλοι στη χάραξη της βρετανικής πολιτικής κατά τις τελευταίες έξη ως επτά δεκαετίες. Και παρόλα αυτά όχι σπάνια οι πολιτικές αποφάσεις της βρετανικής ηγεσίας μπορούσαν να είναι εσφαλμένες και ζημιογόνες για τα βρετανικά συμφέροντα. Σφάλματα έγιναν από τους βρεττανούς πολιτικούς κυρίως όταν παρεγνώρισαν ή δεν υπελόγησαν αρκετά τις γνωματεύσεις των επιστημόνων τους. Στις χώρες με παράδοση οι πολιτικοί μπορούν σε μεγάλο βαθμό να κατανοήσουν την τεράστια σημασία των λεγόμενων θεωρητικών μελετών και ερευνών, οι οποίες στους δικούς μας πολιτικούς ηγέτες φαίνονται άχρηστες και περιττές. Η βαθειά γνώση των ιστορικών συνθηκών εξέλιξης και διαμόρφωσης ενός έθνους ή συνόλου εθνών με τα οποία σχετίζεται ένα κράτος, η ακριβής γνώση της ψυχροσύνθεσης, των ηθών και εθίμων, των θρησκευτικών προλήψεων ακόμη των εθνών αυτών, είναι όχι μικρότερης σημασίας για σωστούς χειρισμούς των σχέσεων μ' αυτά απ' όσο η γνώση των οικονομικών και πολιτικών συνθηκών τους.

Οι πολιτικές ηγεσίες στην Κύπρο από το 1878 κι' εδώ, ουδέποτε μελέτησαν την ιστορική διάσταση και τις γεωπολιτικές απόψεις του κυπριακού, ούτε την ίδια την τοπική εθνολογική και κοινωνική πραγματικότητα. Φυσικά αυτό μπορεί να εξηγηθεί από το χαμηλό πνευματικό επίπεδο της Κύπρου μετά την έξοδό της από την Τουρκοκρατία, αλλά δεν δικαιολογεί την ηγεσία, τόσο εκκλησιαστική όσο και πολιτική, που φιλοδοξούσε να οδηγήσει τον λαό αυτό προς την ελευθερία. Η ηγεσία αυτή με τις τρομαχτικές εμπειρίες της Τουρκοκρατίας εγνώριζε αρκετά καλά την πραγματική προέλευση της μουσουλμανικής μειονότητας της Κύπρου από βίαιους, ή κάποτε και εκούσιους ή ημεκούσιους εξισλαμισμούς κατά πολύ μεγάλο ποσοστό. Μόλις άρχισε η αγγλική κατοχή, οι πίο τολμηροί από τους ελληνόφωνους εξισλαμισμένους Κυπρίους χριστιανούς που εμφανίζονταν ως μουσουλμάνοι και ήσαν κρυφά ορθόδοξοι, μετεστράφησαν στην Ελληνική ορθόδοξη εθνικότητα με δηλώσεις στον τύπο, μέχρι το τέλος του 19ου αιώνα. Η τότε όμως ηγεσία μας, όχι μόνο δεν τους ενθάρρυνε σ' αυτό, αλλά και τους απεθάρρυνε, εγκλωβισμένη σε πρόσκαιρα πολιτικά συμφέροντα και έριδες. Φυσικά ο σκληρός πυρήνας της τουρκικής ηγεσίας στην Κύπρο, που διατηρούσε στενούς δεσμούς με την οθωμανική ηγεσία στην Κωνσταντινούπολη, εμπόδισε με πολλούς τρόπους το ρεύμα της μεταστροφής των κρυπτοχριστιανών, ιδρύοντας συστηματικά μουσουλμανικά σχολεία και τζαμιά στα κρυπτοχριστιανικά χωριά.

Οι πίο τολμηρές κρυπτοχριστιανικές κοινό-

τητες αντιδρούσαν όσο μπορούσαν στην προσπάθεια της τουρκοκυπριακής ηγεσίας, που την βοηθούσε η τοπική αγγλική αποικιοκρατία. Σε δεκάδες περιπτώσεις ιδρύσεως μουσουλμανικών σχολείων σε χωριά, βρίσκουμε στα σχετικά έγγραφα των αρχείων, την δραματική και αποκαλυπτική σημείωση του αγγλου διευθυντού παιδείας:

Θα ιδρυθεί σχολείο παρά την αντίδραση των κατοίκων, οι μουσουλμάνοι του τόπου χωριού είναι κακοί μουσουλμάνοι και δεν θέλουν μουσουλμανικό σχολείο και τζαμί και ούτε ενδιαφέρονται να διατηρήσουν την θρησκεία τους.

Η αδιαφορία της τότε ηγεσίας στο τραγικό αυτό θέμα συνετέλεσε αποφασιστικά στην εγκατάλειψη των κρυπτοχριστιανών στην τύχη τους και στον σταδιακό εκτουρκισμό τους. Ως το 1967 ακόμη, αριθμός τουρκοκυπριακών χωριών ζήτησαν με αντιπροσωπεία τους στον Αρχιεπίσκοπο να τους βαπτίσει ομαδικά. Τόσο βαθείες ήταν και είναι οι ρίζες του θεμελιώ-

δους αυτού φαινομένου της Κυπριακής ιστορίας, που ελάχιστοι ηγέτες επεσήμαναν την σημασία του. Όπως ο Ιωάννης Κληροδίδης σε αρθρογραφία στη ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ της δεκαετίας του 1920 και παλαιότερα ο μητροπολίτης Κυρηνεΐας Χρυσάνθος Ιωαννίδης Λαδάς.

Εαν στα γεωπολιτικά θέματα η ηγεσία μας εδικαιολογείτο να διαπράττει σφάλματα χειρισμών από ανεπαρκή επιστημονική γνώση - όπως στο ηθικά και εθνικά δικαιολογημένο αλλά πολιτικά ανοργάνωτο και απογραμμάτιστο κίνημα του 1931, καθώς και στον αγώνα της ΕΟΚΑ - με κανένα τρόπο δεν μπορούν να δικαιολογηθούν τα τρομαχτικά σφάλματα στα εσωτερικά προβλήματα, ειδικότερα στον χειρισμό της μουσουλμανικής - σταδιακά εκτουρκιζόμενης από την αδιαφορία της, μειονότητας της νήσου.

Από τα λίγα πιο πάνω, φαίνεται καθαρά η τεράστια σημασία της επιστημονικής έρευνας και μελέτης ως προϋποθέσεων των πολιτικών αποφάσεων. Χωρίς πολύπλευρη επιστημονική γνώση του χώρου μας και της προβληματικής του, τόσο από άποψη εσωτερικών δομών και καταστάσεων όσο και από άποψη διεθνών πτυχών και παραμέτρων σχετικών προς όλες τις επιστημονικές ειδικότητες που αναφέραμε πιο πάνω, χωρίς σφαιρική διερεύνηση με επίκεντρο του στην ιστορική εμβάθυνση στο ευρύτατο νόημα του όρου, σωστές πολιτικές αποφάσεις είναι αδύνατο να ληφθούν και να εκτελεσθούν.

Αν και διεπράξαμε μόνο σφάλματα έως σήμερα λόγω παχυλής άγνοιας, ποτέ δεν είναι αργά. Μπορούμε τουλάχιστον από τώρα ν' αρχίσουμε και ν' αναπτύξουμε μιά στερεά επιστημονική υποδομή στα κέντρα των αποφάσεων της πολιτικής ηγεσίας μας, που καθόλου δεν πρέπει να την κάνει να αισθάνεται μειωμένη. Απεναντίας, η πολιτική ηγεσία που θα αισθανθεί την αναγκαιότητα και την τιμή να εξοπλισθεί με επιστημονικό επίτελείο, θα αναβαθμισθεί και η ίδια από το επαρχιώτικο επίπεδο του πολιτικάντη (politician), στο υψηλό και ευγενές επίπεδο του πραγματικού πολιτικού, αυτού που οι αγγλοσάξωνες ονομάζουν statesman, και θα κατορθώσει επι τέλους να μη διαπράξει άλλα σφάλματα, ή τουλάχιστον να διαπράξει ολιγότερα.

Το γραφείο μελετών για το κυπριακό της Κυβέρνησης Βασιλείου αποτελείται, όπως ακούω, από δύο μόνο πρόσωπα, αξιόλογους επιστήμονες, ειδικούς σε δύο κλάδους σχετικούς με τα σύγχρονα τρέχοντα θέματα. Είναι χρήσιμο, ή και χρησιμώτατο, αλλ' ανεπαρκέστατο. Χρειάζεται πάρα πολλά για να καταστεί πραγματικό Γραφείο Μελετών για το Κυπριακό.

● κ.κ.17.8.88

αιγιακη αποκαλυψη ή το περαν του τραγικου

«Οδυσσέας (στην Εκάβη):
- Δεν καταλαβαίνεις ότι εσύ δεν
δικαιούσαι να θέλεις, δεν μπορείς να
θέλεις!»

Σήμερα, τέλος ενός θερμού Ιούλη, πάνω ξανά το γραφίδι για να σας απευθύνω τις σκέψεις μου...

Γιατί γράφω; Γράφω για να ζήσω. Όχι υλικά, αλλά ανθρώπινα. Δε γράφω για να μιλήσω «αφ' υψηλού», για να «κερδίσω το χαμένο παιχνίδι», ή «για να μιλήσω για τον ευατό μου» και παρόμοια που ακούγονται όταν κάποιο κείμενο ιδιότυπο δε γίνεται αντιληπτό άμεσα...

Ο κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα στο γράμμα του... δηλαδή στην έκφραση της επιθυμίας του, του προσώπου του... στην αναγνώριση όχι της ανωτερότητάς του αλλά της ΥΠΑΡΞΗΣ του.

Ο Αιγιακός χώρος, συνδετικός κρίκος ανάμεσα στην Κύπρο και την Ελλάδα αλλά και χώρος ευρύτερων σημασιών, είναι πάντα στο επίκεντρο της αναζήτησής μου, των τάσεών μου. Είναι η πρώτη περιοχή που συναντά ένας Κύπριος βγαίνοντας από την Κύπρο.

Χώρος φωτός, ηδονών, εικόνων, караβιών, αλμbras, λέξεων, φωνών...

Η ιστορική κίνηση προς...(τα άστρα);

Γι' αυτό παραμένω πιστή σ' αυτή μου την προσκόλληση. Η ύπαρξή μου περικλείεται απόλυτα ανάμεσα στην Ελλάδα και ένα Αιγιακό νησί. Πιθανόν την Αμοργό.

Θα μπορούσε νάναι και η Νάξος, η Κρήτη, η Σαντορίνη, η Αστυπαλαία... Με φτάνει αυτή η περιοχή της γης, αυτή η θάλασσα, για να αναγνωρίσω μέσα της το σώμα μου' αλλά και σένα. Και το σύμπαν.

Η άγονη γραμμή δεν είναι, όπως πιθανόν να φαινόταν πιο φυσικό, η γραμμή - το σύνορο ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία, ή την Ευρώπη και την Ασία... Η άγονη γραμμή εκτείνεται με αδυσώπητη ακρίβεια και γεμάτη νόημα, ανάμεσα στα νερά της Ελλάδας και τα νερά της Κύπρου...

Χαρακτηριστικό είναι π.χ. ότι ένας Κύπριος δεν μπορεί να πάει στην Αμοργό παίρνοντας απ' ευθείας ένα καράβι από την Κύπρο... Πρέπει πρώτα να περάσει στη Ρόδο και να διευθετηθεί από κει τα υπόλοιπα... Συνήθως το κάνει μέσω Πειραιά.

Υπάρχει εδώ ένα κομμένο νήμα... Μιά κομμένη γραμμή (η γραμμή της γονιμότητας);

Μια αναστροφή της φυσικής πορείας.

Εκεί όπου, η επικοινωνία σταμάτησε ξαφνικά και το ένα σκέλος του κλείστηκε στον ευατό του, το δε άλλο το περιέκλεισε ναρκισσιστικά και επεκτατικά... κάνοντας να εμφανιστεί στην ιστορία το Ελληνικό θαύμα!

Ο μύθος της Αριάδνης και του Θησέα μου πρόσφερε ένα πλοθο ερμηνειών, ερωτικών, ποιητικών, πολιτικών, ιστορικών...

Πιστεύω πως αν δεν είναι ο πρωταρχικός μύθος του Ευρωπαϊκού πολιτισμού είναι πάντως από τους πρωταρχικότερους... ένας απ' αυτούς που αφηγούνται με σαφήνεια την «μεταστροφή» - προχώρημα που έγινε με τη γένεση του Ελληνικού πολιτισμού. Η κοσμική και βίαιη μεταστροφή από την ώρα των προϊστορικών πολιτισμών στην ώρα των ιστορικών πολιτισμών. Η ώρα που γέννησε και το τραγικό πνεύμα. Καθώς επίσης και όλες τις ιμπεριαλιστικές πολιτικές που ακολουθήσαν τους Έλληνες. Και που εξακολουθούν ακόμη να

επεκτείνονται όπως διαστέλλεται το σύμπαν...

Παρ' όλα αυτά υπάρχουν και εποχές ωρίμανσης' όπου η ορμή φαίνεται πιο αργή, πιο φωτισμένη, πιο ώριμη... Τα τρανταχτά σημάδια μιας τέτοιας εποχής άρχισαν ξαφνικά να πολλαπλασιάζονται πάνω στη γη... Μια παγκόσμια τάση περιορισμού της βίας, γιατί σίγουρα το επόμενο στάδιο εξέλιξης ετοιμάζεται πυρετωδώς: η διαστρική ώρα.

Επιστρέφω και γω λοιπόν σ' αυτό το σημείο, από ανάγκη οικονομίας, στη σχέση ανάμεσα στην Κύπρο και την Ελλάδα στα μοντέλλου μιας παγκόσμιας διαλεκτικής της ιστορίας.

Αυτή η φαινομενικά ποιητική σχέση, εκδλώνεται σε όλους τους τόνους. Από υστερική μέχρι ψυχρή. Η εμμονή στο εθνικό κέντρο που μας αρνιέται τόσο επίμονα, φέρνει την εθνολατρική υστερία, αλλά και η δήθεν ανεξαρτησία μας από μια επιθυμία, μια τάση, μια τόσο βαθειά ριζωμένη ιστορική κίνηση, ο λεγόμενος διεθνισμός (ο τεχνητός διεθνισμός), φέρνει την ψυχρότητα και την ισπέδωση στις αναλύσεις και προσεγγίσεις μας.

ελενα τουμαζη

Στην Κύπρο, από τη εποχή της Εισβολής δίνει και παίρνει μια ακραία διαλεκτική αυτών των τάσεων χωρίς να βρίσκει ακόμα το μέτρο της, το πρόσωπό της, τη σύνθεσή της, γιατί η πληγή της απομόνωσης και της εγκατάλειψης χάσκει στη γη και στις ψυχές μας. Είμαστε κατά κάποιο τρόπο το εξιλαστήριο θύμα αυτής της πολιτιστικής μεταστροφής, που έγινε από την Ασία και τη Βόρεια Αφρική προς την Ευρώπη, στην καρδιά του Αιγιακού χώρου... Αλλά κατ' αρχήν είμαστε το εξιλαστήριο θύμα του Ελληνικού κόσμου. Και τούτο ασυνείδητα αλλά και συνειδητά, το ξέρουμε πολύ καλά... Και να που η «Εκάβη» φέρνει αυτές τις μέρες στο προσκύνιο, αυτή τη «σχέση». Γιατί στην Εκάβη, ως μη ξεγελομαστε, οι Έλληνες έχουν ουσιαστικά τη θέση των Τούρκων, ή το πολύ πολύ τη θέση των Ευρωπαϊκών αποικιοκρατών, και μεις οι Ελληνοκύπριοι τη θέση των Τρωαδίσιων γυναικών.

Αυτό θάπρεπε κατά τη γνώμη μου νάταν αρκετό να προβληματίσει βαθύτερα, πέραν της αισθητικής, ή της επιφανειακής πολιτικής ανάλυσης, γιατί το τι κρύβει αυτή εδώ η περιοχή του κόσμου από την πρώτη εποχή του ευρωπαϊκού πολιτισμού.

Ποιοί είμαστε και ποιός ο αδυσώπητος ιστορικός μας ρόλος;

Και τι σχέση έχουν τελικά οι γυναίκες με όλα αυτά;

Γιατί φυσικά οι γυναίκες στην «Εκάβη» δεν είναι μόνο αυτό που λέει ο σκηνοθέτης, ένα σύμβολο των μικρών λαών που αιχμαλωτίζονται και σέρνονται από τους δυνατούς. Είναι ασφαλώς και αυτό. Αλλά είναι και κάτι πιο πέρα απ' αυτό. Πολύ πέρα απ' αυτό θα τολμούσα να πω. Το δεύτερο μέρος της τραγωδίας λέει πολλά για την ανίκανη λύσσα μιας γυναίκας που της τα έχουν πάρει όλα. Την ανίκανη λύσσα της μπρος τον κατακτητή και τη διοχέτευση της εκδίκησης εκεί όπου μπορεί να το κάνει. Και μάλιστα με τη βοήθεια και την ευλογία του κατακτητή, που «φεύγοντας» τη καλύπτει κάτω από τις φτερούγες του... Η γυναίκα είναι διπλά κατακτημένη...

Θάλεγα πως δεν είναι, ίσως, τυχαίο που ο ίδιος ο σκηνοθέτης του έργου διάλεξε για τον ευατό του το ρόλο του Οδυσσέα και έδωσε στην αδελφή του το ρόλο της τελευταίας κόρης της Εκάβης που θυσιάζεται από τους Έλληνες, (γιατί αυτό ζητά το «πνεύμα» του ήρωα Αχιλλέα, ψευδοαρραβωνιαστικού της Ιφιγένειας...)

Όπως τότε, στην αρχή του πολέμου... ο στρατηλάτης Αγαμέμνωνας, που χρειάστηκε να θυσιάσει την κόρη του Ιφιγένεια για να μπορέσει να περάσει τον Πόντο και να υποτάξει την Τροία.

Μια κόρη θυσιάζεται στην αρχή του πολέμου και μια άλλη ακριβώς αντίστοιχά της στο τέλος του πολέμου... Οι Έλλη-

νες παραμένουν κυρίαρχοι, και το φαλλοκεντρικό τους σύστημα κλειστό.

Οι γυναίκες λοιπόν... Ποιές είναι οι γυναίκες;
Οι "γυναίκες επιστρέφουν"... "Γυναίκες θα πάμε πίσω κάποτε" έγραφα το '77, μη γνωρίζοντας ακριβώς τι ήθελα να πω... "Γυναίκες θα πάμε πίσω κάποτε"...

Πού πίσω; Στην Αμμόχωστο; Ναι, αλλά όχι μόνο αυτό... Δεν εννούσα μόνον αυτό γιατί τότε θάλεγα "γυαίκες", αλλά σύ-ντροφοι ελληνοκύπριοι...

Είπα "γυναίκες"...

Και να, ύστερα απο δεκατέσσερα χρόνια κατοχής, άρχισε "μαγικά" να σκηνοθετείται αυτό που διαισθανόμουν μέσα στην πόλη!

"Κέντρο Γυναικείων Σπουδών", "Γυναίκες Επιστρέφουν" σπάζο-τας τη γραμμή Αττίλα, αλλά και "Γυναίκες επιστρέφουν" καταλαμβάνοντας τις θύρες της Ακρόπολης!!!

Αποκαλυπτικό!

Ακόμα και η Εκάβη τώρα, και κάποια άλλα φαινόμενα, δείχνουν πια τη διπλή αυτή κίνηση των ελληνοκυπρίων απο τη μιά, και των γυναικών απο την άλλη, που ΔΕΝ είναι ταυτόσημες, παρά την εμμονή μας να μην διαφοροποιούμε φανερά... Τα ίδια τα γεγονότα διαφοροποιούν.

Ο Αγαμέμνωνας, ο νικητής, θυσιάζει γυναίκα, την κόρη του, ξεκινώντας για τη Τροία. Και ο Οδυσσέας, ο τελικός νικητής της Τροίας, θυσιάζει γυναίκα Τρωαδίτισσα, τελειώνοντας το πόλεμο... Και ο πόλεμος μας είπαν πως έγινε για μια γυναίκα!

Τι ειρωνεία! Οι Γυναίκες... Γίνεται φανερό νομίζω απο όλα αυτά, ότι τα γυναικεία σώματα είναι ούτως όπως μας λέει και ο σκηνοθέτης της "Εκάβης", "μεταφορές", "σύμβολα".

Αλλά πώς;

Χρησιμοποιούνται για να ΣΥΜΒΟΛΙΣΟΥΝ κάτι που διαμείβεται αποκλειστικά ανάμεσα στους άντρες!

Εκείνες δε οι γυναίκες που παίρνουν σιγά-σιγά θέσεις παρόμοιες με εκείνες των ανδρών στα ιστορικά δρώμενα, αναπόφευκτα πέφτουν στην παγίδα να συνεχίζουν με τον ένα ή τον άλλον τρόπο σε μεγάλο βαθμό, τη συντήρηση αυτού του σχήματος. Απο τη μια η Εκάβη μιμείται τον φονιά κατακτητή της, και έτσι ταυτίζεται μαζί του κι απο τη άλλη σήμερα, άλλες γυναίκες, που κάνουν μια πράξη επαναστατική αλλά αρνούνται να αναγνωρίσουν πέρα για πέρα το πραγματικό της νόημα, όπως πχ. οι "Γυναίκες επιστρέφουν" και δη στην Ακρόπολη! Και που δεν επιστρέφουν μόνον σαν Κυπρίες αλλά τείνουν να επιστρέφουν και σαν γυναίκες, γιατί αλλιώς δεν θα συσπειρώνονταν γύρω απο το φύλο τους... ούτε θα τάβαζαν διαρκώς με συμβολικές έννοιες... Όσο δε μπάνει σε ερώτημα το πρώτο, το βασικό μυθικό σχήμα της βίας του ενός επι του άλλου, τότε και οι γυναίκες θα είναι καταδικασμένες να αναπαραγάγουν την καταπίεση των γυναικών, να χειρίζονται δηλαδή άλλα γυναικεία σώματα σαν σύμβολα, σαν μεταφορές, αν εξιλαστήρια θύματα, με δυο λόγια ΟΧΙ ΣΑΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ. Θα γίνονται δηλαδή "Ελληνες", με την έννοια του "κατακτητές" με τη σειρά τους... Έτσι προχωρά ακάθεκτη η ιστορία... Το ίδιο όμως ακάθεκτη και αδυσώπητη προχωρά στην εποχή μας, ευτυχώς για τις γυναίκες, και η αποκάλυψή της.

Όλοι οι πόλεμοι φαίνεται πως δεν είναι παρά μια εκρηκτική προέκταση του τι συμβαίνει ανάμεσα στον άντρα και τη γυ-

ναίκα απο την αρχή του πολιτισμού. Και όλοι μύθοι δε φαίνεται να αφηγούνται παρά το ίδιο ακριβώς πράγμα: τη σύγκρουση του αρσενικού με το θυλικό, και τη τελική υποταγή του θυλικού στο αρσενικό σ' ένα σχήμα όπου το θηλυκό παίρνει τη θέση της Γης, της Μάνας, του σώματος των ηδονών, αλλά σαν αντικείμενο ιδιοκτησίας και το αρσενικό παίρνει τη θέση του Ήλιου, του Λόγου, του Νόμου, αλλά σαν ιδιοκτήτης του θηλυκού. Είναι φυσικό σένα τέτοιο σχήμα πούναι ασυνείδητο και παγκόσια "σκηνοθετημένο" κανένας να μη θέλει νάχει τη θέση του θύματος, δηλαδή τη θέση της γυναίκας. Ούτε βέβαια οι ίδιες οι γυναίκες. Ποιός θέλει να είναι αυτός που σκοτώνεται, που νικείται, που υποτάσσεται, που αιχμαλωτίζεται, που γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης; Όλοι οι άντρες και οι γυναίκες τείνουν να κατακτήσουν τη θέση του Ήλιου, του Λόγου σαν ιδιοκτήτες όχι μόνον της γης αλλά και των ηδονών, της γονιμότητας, των συμβόλων, των ευαισθησιών, του νοήματος. Ο Λόγος βιώνεται σαν φορέας του σώματος, σαν γραφέας του σώματος και τέλος σαν δημιουργός του σώματος!

Οι Ελληνοκύπριοι ως προς τους Ελλαδίτες Έλληνες είναι οι "μουγγοί", οι "ευνοχησμένοι" αδερφοί, οι εκθηλυκοποιημένοι, οι ανατολίτες, ασιάτες Έλληνες. Και οι Ελλαδίτες ως προς τους Κύπριους, βιώνονται σαν οι λαμπεροί, οι λυτρωμένοι, οι πραγματωμένοι αδερφοί.

Οι λευτερωμένες φωνές των Ελλαδιτών και οι πνιγμένες ή υπερβολικά τελετουργικές φωνές των Κυπρίων... Και οποία απαγοήτευση, όταν αυτοί οι λαμπεροί και αγαπημένοι αδερφοί τα σύμβολά μας, η κουλτούρα μας, αυτοί που λατρέψαμε, θεοποιήσαμε, τραγουδήσαμε κλαίγοντας τα άσματά τους, έρχονται τώρα να δείχνουν τέτοια αδιαφορία προς τα δεινά μας, τέτοια άγνοια, προτιμώντας να τα έχουν καλά με αυτούς που μας ευνουχίζουν!

Μελετώντας το μύθο της Αριάδνης και του Θησέα, έφτασα στα ονόματα Αστέριος και Αστερία. Ονόματα βασιλιάδων της Κρήτης. Αστέριος και Αστερία, γυμνά ονόματα που τα λένε όλα.

Ο άντρας στο φως, η γυναίκα στο φως. Του ήλιου και της ψυχής σίγουρα. Του ήλιου και του λόγου.

Η γύμνωση του μύθου απαλλάσσει τον άνθρωπο απο τη τυφλή βία του πολέμου... Η γύμνωση του μύθου αφήνει να φανούν γυμνοί και αυτοί, ένας άντρας και μια γυναίκα, παιδιά της γης και του ήλιου... Κάνουν έρωτα, κάνουν παιδιά, μιλούν...

Τίποτε άλλο.

Ο λόγος σαν αντίστοιχο του φωτός, σαν γλώσσα και όχι σαν απόρροια της βίας ενός επι του άλλου, όχι σαν φालός.

Η γυναίκα μόνη, το κορμί της, η επιθυμία της, η σεξουαλικότητά της, η ζωή της, δίνει το μέτρο της ιστορίας της Ειρήνης.

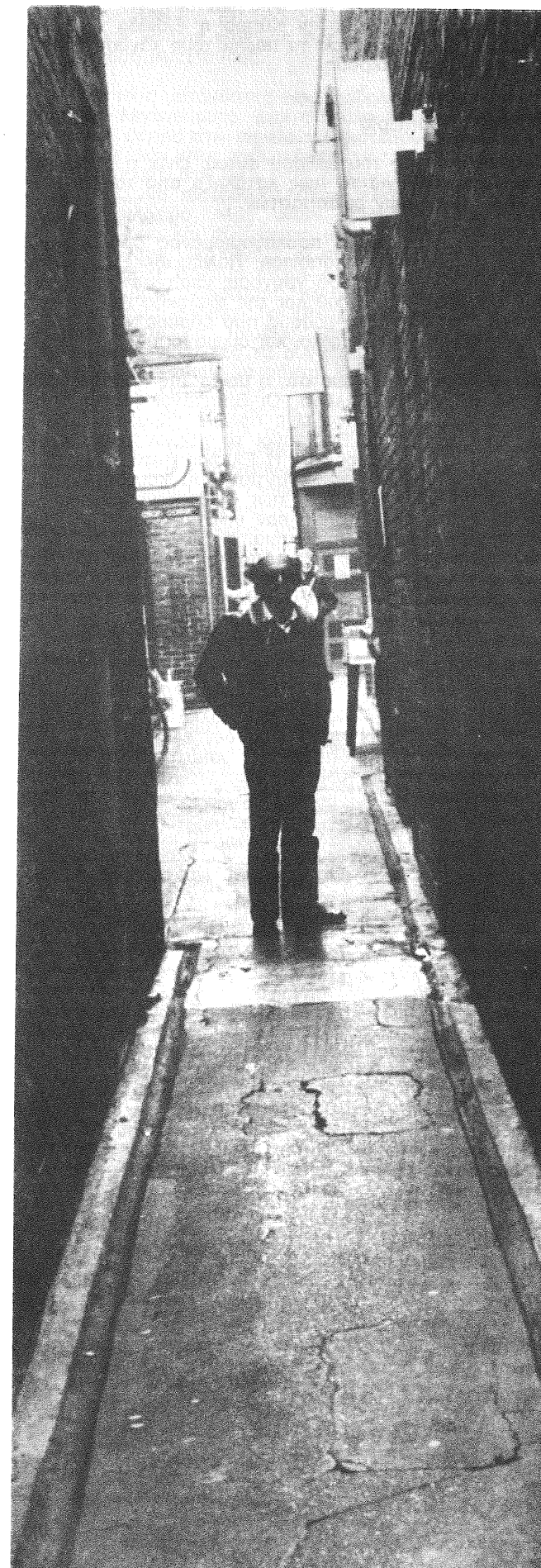
Δεν είναι πουτάνα, ούτε παρθένα. Δεν είναι μόνο μάνα, αλλά ούτε και νεκρή. Είναι άνθρωπος, ζών και δρών.

Δεν είναι τέρας παμφάγον, αλλά ούτε και άγαλμα, πέτρα, σύμβολον, αλλά σώμα διαφορετικό απο του άντρα που τον γεννά, και που τελικά τον σώζει απο την βία του απέναντί της.

* Η θηλαστικοποίηση του Λόγου:

Η τελευταία μου φράση.

● Ε.Τ.

γενική κρίση η και ο προ- βληματισμός του μετανά- στη!

Γιώργιος Μιλαριότης

Πολλοί νέοι και νέες σήμερα στις ΗΠΑ, τρέφουν μεγάλο ενθουσιασμό και νοσταλγία για τη δεκαετία του '60. Αυτές ήταν μερικές ιστορικές μέρες. Θέλουν να μάθουν πως εμείς οι Έλληνες προοδευτικοί, ζούσαμε την τότε εποχή. Οι Έλληνες φοιτητές του '80 μας βάζουν τα ίδια ερωτήματα πως οι τότε ομογενείς αναμίχθηκαν στο αντιπολεμικό κίνημα της δεκαετίας του '60.

Ιστορικά οι Έλληνες μετανάστες και οι άλλες εθνότητες στη πλειοψηφία τους, ήταν συντηρητικές. Υπάρχουν φυσικά εξαιρέσεις όπως οι Εβραίοι και οι Ιταλοί μετανάστες που διαδραμάτισαν σπουδαίο ρόλο στους αγώνες της εργατικής τάξης στις αρχές του αιώνα μας.

Ιστορικά, μόνος σκοπός των μεταναστών είναι η επιβίωση και η αποδέσμευση τους από την κυρίαρχη (αγγλοσαξωνική) κουλτούρα. Σήμερα, συμβαίνει το ίδιο. Αν ανοίξεις το ραδιόφωνο σε σταθμό οποιασδήποτε εθνικότητας (Ιταλικής, Ελληνικής, Τουρκικής, Πολωνικής) θα ακούσεις τα ίδια μηνύματα. Η Εκκλησία, η μουσική, το Βίντεο, οι εφημερίδες, κοινωνικές συνάξεις, χοροί, ποδοσφαίρο, φαγητό γλώσσα. Είναι στη φύση των μεταναστών να προσπαθούν να διατηρήσουν την εθνική τους ταυτότητα.

Έτσι και τα πολιτικά της ελληνοαμερικάνικης Κοινότητας είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με την εθνική ιδιοσυγκρασία. Σαν αποτέλεσμα η ζωή των ομογενών να είναι προέκταση της ζωής στην Ελλάδα και των ιδίων πολιτικών καταστάσεων που υπάρχουν εκεί. Συζητούν στα καφενεία παθασμένα και αφηρημένα τις πολιτικές εξελίξεις. Και ψηφίζουν για τους πολιτικούς που είναι περισσότερο φιλέλληνες χωρίς να ενδιφέρονται κατά πόσον αυτοί είναι αντιδραστικοί, συντηρητικοί, φιλελεύθεροι κλπ. Εάν δε, το όνομά του μοιάζει Ελληνικό, τότε οι ψήφοι τους γίνονται σίγουροι.

Οι μετανάστες της δικής μου γενιάς (αρχές του '50) ήταν, εκτός των άλλων, επηρεασμένοι από τον εμφύλιο πόλεμο και την ήττα της Αριστεράς. Είναι πασίγνωστο ότι η περίοδος του ψυχρού πολέμου μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων άρχισε από την Ελλάδα. Μάθαμε ότι η Αγγλοαμερικάνικη επέμβαση, έσωσε την Ελλάδα από τον Κομμουνισμό και από τη Σοβιετική Ένωση. Για μας, οι ΗΠΑ ήταν ο ηγέτης του Ελεύθερου Κόσμου, ο προστάτης της Ελλάδας και ο μεγάλος Ευεργέτης που ξόδεψε πολλά εκατομμύρια δολάρια για να ξαναφτιάξει τη χώρα μας μετά την καταστροφή. Μάθαμε να είμαστε ευγνώμονες γιατί σωθήκαμε από τον κομμουνισμό και τον αθεϊσμό.

Το πάθος του ανικομμουνισμού ήταν γενικό. Επίσης γενική ήταν η αντιπάθεια τους για τη ζωή της Αμερικής (παρόμοια με τη ζούγκλα γι' αυτούς). Παρ' όλα

αυτά εύκολα αφομοιώθηκαν με την αντιεβραϊκή και ρατσιστική νοοτροπία κλπ. Ο κόσμος μας, απλά διαιρέθηκε μεταξύ καλών και κακών μεταξύ Αμερικάνων και Σοβιετικών. Εμείς ταχτήκαμε με τους Αμερικανούς. Αγαπήσαμε την Αμερική γιατί μπορέσαμε να δουλέψουμε και να κάνουμε χρήματα.

Για να ήταν κανένας πατριώτης το 1950 έπρεπε να πιστεύει στην Αμερική, στην Ελληνική Βασιλεία και στην Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία.

Το ότι υπήρχαν πολιτικοί κρατούμενοι στη Μακρόνησο και στη Γυάρο ή, το ότι απλώς διαφωνούσες με την εκάστοτε κυβέρνηση (θεωρήσουν Ρωσόφιλος και δεν μπορούσες να οδηγήσεις ταξί στην Αθήνα ούτε να γίνεις παπάς ή μηχανολόγος αλλά μπορούσες να πάρεις διαβατήριο για να ταξιδέψεις δεν μας ενοχλούσε καθόλου).

Η ιδεολογία του εμφυλίου πολέμου (αντικομμουνισμού) μεταφέρθηκε και στην Κύπρο. Παρά τα μεγάλα εκλογικά αποτελέσματα του ΑΚΕΛ και της ΠΕΟ (Παγκύπρια Εργατική Ομοσπονδία), η Ελληνοκυπριακή νεολαία γαλουχείτο με την ιδέα της "Μητέρας" Ελλάδας. Η Εκκλησία και οι εθνικιστές προώθησαν το κίνημα της Ένωσης. Τα παιδιά των Ακελικών αποκαλούντο μπολσεβίκοι, κοροϊδεύονταν και παρουσιάζονταν σαν απόβλητοι στα σχολεία τους. Οι δηλωμένοι αριστεροί και αυτοί που θεωρούνταν σαν αριστεροί, δεν μπορούσαν να βρουν κυβερνητικές ούτε και άλλες καλοπληρωμένες δουλειές. Όπως και οι Έλληνες οι Ελληνοκύπριοι μοιράστηκαν σε "πατριώτες" ή "Κέκκους" (Εκκλησία, Ενωτικοί, Αντικομμουνιστές και μη πατριώτες, Μπολσεβίκοι).

Ο πατέρας μου ήταν δεξιός "πατριώτης" ή "Κέκκος". Και είμαστε γι' αυτό πολύ περήφανη, δεξιά οικογένεια.

Τίποτε δεν μπορούσε να μας αλλάξει. Η Αμερικάνικη ιδεολογία του "Ελεύθερου Κόσμου" ήταν ακατανίκητη. Για μένα, ένα παιδί του χωριού, ο ερχομός στη Νέα Υόρκη ήταν και η πραγματοποίηση ενός ονείρου. Πριν ακόμα φύγω με φώναζαν "Να ο Αμερικάνος". Έγινε ξαφνικά "πλούσιος" και "δημοφιλής" γι' αυτούς. Έτσι ξαφνικά, χωρίς να καταλαβαίνουμε, βρισκόμαστε στο Νέο Κόσμο, άγνωστο αποξενωμένο, έτοιμο να μας απορροφήσει. Μέσα σ' αυτό το φόβο του άγνωστου, μας έγινε πάθος να παραμείνουμε Έλληνες!

Η Αμερικανοποίηση της νεολαίας των ενηλικιωμένων προχωρούσε. Δεν υπήρχε διέξοδος. Νοιώθοντας ανασφάλεια, αντιδρούσαμε παλεύοντας για τη διαφύλαξη της Ελληνικής οικογένειας, εκκλησίας, γλώσσας, ραδιού, χορών, περισσότερα δολάρια. Αυτή ήταν η καθημερινή ζωή των μεταναστών του '50 στο Μανχάτταν (8η και 9η Λεωφόρο), πριν ακόμα η Αστόρια γίνει το κέντρο του απόδημου Ελληνισμού. Η Εκκλησία είχε τον απόλυτο έλεγχο στην πολιτική και κοινωνική ζωή, αλλά λιγώτερο τη θρησκευτική ζωή τους. Στα καφενεία συζητούσαμε και επιβεβαιώναμε την "ορθή" δεξιά ιδεολογία.

Οι περισσότεροι μετανάστες ήταν ευχαριστημένοι από τη ζωή. Μερικά ταξίδια από τη ζωή. Μερικά ταξίδια στην πατρίδα αναζωογονούσαν τα εθνικά τους αισθήματα. Οι Κύπριοι ήταν αρκετά ευχαριστημένοι φέρνοντας τα χαλλούμια, κονιάκ και αμπελοπούλια. Αυτή η "ειδυλλιακή" ζωή θα πήγαине αρκετό καιρό, εαν δεν υπήρχε τότε το κίνημα για την Ένωση που τους απορρόφησε ένα μεγάλο κομμάτι της ζωής τους.

Το Κυπριακό πρόβλημα από το '50 και οι συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου, άλλαξαν κυριολεκτικά τη ζωή των ομογενών της δικής μου γενιάς. Μας πήρε αρκετό καιρό για να "επαναστατικοποιηθούμε". Δεν ήταν όπως σήμερα, που παιδιά συντηρητικών οικογενειών μπορούν να σπουδάσουν στη Νέα Υόρκη και να γυρίσουν πίσω Μαρξιστές, Λενιστές ή ακόμα Ακελικοί, που φωτίζονται για πρώτη φορά με Μαρξισμό στη Νέα Υόρκη. Η

ακόμα όταν ομογενείς τρομοκρατούνται λόγω της τραγικής τους εμπειρίας στην Κύπρο ή Ελλάδα από τις δεξιές κυβερνήσεις, όταν τα παιδιά τους κάνουν παρέα με γνωστούς αριστερούς.

Προσωπική Εμπειρία

Ο κύριος σκοπός του άρθρου αυτού, είναι η προσωπική μου εμπειρία για το πως κατάληξα από τα γεγονότα, στις τάξεις των ριζοσπαστών.

Δεν υπάρχει κανένας προκαθορισμένος δρόμος που οδηγεί στη ριζοσπαστικοποίηση. Παλιές ιδέες και μύθοι πεθαίνουν αλλά όχι τόσο γρήγορα, ιδιαίτερα όταν είναι στην υπηρεσία του Θεού και της ιδιωτικής περιουσίας. Ένας απ' αυτούς τους μυθούς που έπρεπε να πεθάνει, ήταν το ποιοί ήταν οι φίλοι και σύμμαχοι μας.

Από μικρά παιδιά μάθαμε ότι, η μοίρα της Κύπρου ήταν να ενωθεί με την Ελλάδα. Οι Βρεττανοί έδιναν υποσχέσεις κάθε φορά που είχε πόλεμο. Είμασταν Έλληνες από αιώνες. Οι Βρεττανοί το ήξεραν αυτό όπως και οι Αμερικανοί φίλοι μας. Η Ελλάδα ήταν μέρος του "ελεύθερου Κόσμου" και εναντίον του κομμουνισμού. Μας έλεγαν οι ηγέτες μας, πως οι Βρεττανοαμερικανοί δεν θα έχαναν την Κύπρο εαν γινόταν Ένωση με την Ελλάδα. Δεν υπήρχε πρόβλημα. Η Ελλάδα ήταν "δική" τους (Δυτική) από το 1821. Από τον εμφύλιο πόλεμο, η Ελλάδα είχε Αμερικανοποιηθεί. Ήταν η 51η Πολιτεία. Το πρόβλημα ήταν μεταξύ φίλων και συμμάχων. Οι φίλοι και σύμμαχοι μας, δεν έδιναν προσοχή.

Έπρεπε να είμαστε πίο πιεστικοί. Το ενωτικό δημοψήφισμα του '50 ήταν εντυπωσιακό. Οι Ελληνοκύπριοι στην συντριπτική του πλειοψηφία ψήφισαν Ένωση. Οι Τουρκοκύπριοι δεν λογαριάστηκαν αλλά ούτε και ρωτήθηκαν. Οι Βρεττανοί είπαν πως δεν είμαστε ούτε καν Έλληνες. Για να το αποδείξουν "επιστημονικά" μέτρησαν το μέγεθος της κεφαλής μερικών Κυπρίων και κατέληξαν στο συμπέρασμα πως δεν είχαμε τα ίδια μέτρα.

Προσπαθήσαμε να γίνουμε πιο πειστικοί. Πήγαμε στα Ηνωμένα Έθνη, στείλαμε γράμματα και τηλεγραφήματα, όπως τα μικρά παιδιά που αρχίζουν να περπατούν, το ίδιο κι' εμείς στην πολιτική αρένα.

Αρχίσαμε να διαδηλώνουμε τα δίκαια αιτήματα μας, με ένα κάλεσμα όλη η οικογένεια συμπεριλαμβανομένων παπούδων, γιαγιάδων, πηγαίναμε στα Ηνωμένα Έθνη για να φωνάξουμε για το δίκαιο στο αγώνα μας, κάνοντας έκκληση στον "ελεύθερο κόσμο" στους "φίλους και συμμάχους μας". Φωνή εν τη ερήμω!

Το πρόβλημα μας ούτε καν συζητείτο στον ΟΗΕ, το ξέραμε αυτό, αλλά εμείς είμασταν εκεί, να ζητήσουμε δικαιοσύνη. Οι ηγέτες του "ελεύθερου κόσμου", οι φίλοι και προστάτες της Ελλάδας, τα "πολιτισμένα έθνη" του κόσμου δεν ελάμβαναν υπόψη τους τις απαιτήσεις των μεταναστών.

Η ηγεσία μας ήταν επίσης παρών στα Ην. Έθνη. Οι ομιλίες τους ήταν όλο πάθος. Μας είπαν πως είμαστε "ιδιαιτεροί" άνθρωποι, ότι ο αγώνας μας ήταν δικαίος, ότι ο δίκαιος αγώνας μας θα ευοδωθεί στο τέλος. Ήταν θέμα χρόνου. Η Κύπρος θα ενωθεί με την μητέρα Ελλάδα. Οι Βρεττανοί οι φίλοι μας (ίσως το Εργατικό Κόμμα) θα μας βοηθήσουν, όπως έκαναν με τα Επτάνησα. Οι αμερικανοί φίλοι μας και προστάτες μας θα μας βοηθήσουν. Ήταν δικαίη η υπόθεση μας. Θα κερδίσουμε. Πάρνει χρόνο και πρέπει να παλαίψουμε. Θα νικήσουμε. Αυτά συνέβαιναν μέχρι τα μέσα του '50.

Οι ηγέτες μας πραγματοποιούν πολλές ομιλίες, υποσχέθηκαν πολλά πράγματα, ακόμα και απειλές, να τίποτε δεν συνέβηκε. Δεν είχαν τόλμη, ήταν ανίκανοι κατά του Αγγλοαμερικάνικου καταρράκτη. Οι φίλοι και σύμμαχοι μας, αντί να μας βοηθήσουν, εφίψιζαν ενα-

ντίον μας στα Ην. Έθνη. Μας είπαν να είμαστε πολιτισμένοι και να μην κάνουμε τίποτε το οποίο θα προκαλούσε τους Βρεττανούς.

Για μας τους μετανάστες που διαδηλώναμε στους δρόμους τα λέγανε αυτά. Δεν φαινότανε δίκαια. Η ηγεσία μας, μας έφερε στο σημείο να πιστεύουμε στο ένδοξο μας παρελθόν στις κυβερνήσεις μας, στο βασιλιά μας να πιστεύουμε στο Θεό (τον Έλληνα Θεό), να είμαστε πατριώτες, να πιστεύουμε στον "ελεύθερο κόσμο", να έχουμε φιλότιμο. Μας είπαν επίσης ν' αποταθούμε στους φίλους και συμμάχους μας στη Ουάσιγκτων και το Κογκρέσο. Το κάναμε κι αυτό. Μας είπαν από το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο μέχρι σήμερα να απαρνηθούμε τον Μαρξισμό, Σοσιαλισμό, κομμουνιστικό αθεϊσμό και την Σοβιετική Ένωση. Το κάναμε κι αυτό. Μας είπαν να βαδίσουμε σε τριάδες και τετράδες κρατώντας πανώ και φωνάζοντας τα συνθήματα μας έντονα, αλλά πολιτισμένα. Κάναμε τα πάντα. Φωνή εν τη ερήμω!

Αρχίσαμε να λογιευόμαστε. Ίσως δεν κάναμε αρκετά. Νοιώθαμε ένοχοι. Έτσι πραγματοποιήσαμε πιο πολλές διαδηλώσεις. Στείλαμε πιο πολλά γράμματα και τηλεγραφήματα. Τα ραδιοφωνικά μας προγράμματα διέκοπταν τις διαφημίσεις τροφών ή ποδοσφαίρου με τραγούδια και μηνύματα για την ελευθερία. Οι εφημερίδες μας είχαν απειλητικούς τίτλους. Είμασταν εντυπωσιασμένοι! Οι φίλοι και σύμμαχοι μας όμως, δεν ήταν καθόλου εντυπωσιασμένοι.

Παραμονές της 1ης Απριλίου του 1955, οι "ηγέτες" μας αποφάσισαν να στείλουν ένα διαφορετικό μήνυμα για να πείσουν τους φίλους και συμμάχους τους. Τον ένοπλο αγώνα της ΕΟΚΑ. Οργανωμένη από την Εκκλησία και τις εθνικιστικές δυνάμεις, οι αρχηγοί της ΕΟΚΑ μας είπαν ότι οι Βρεττανοί καταλαβαίνουν μόνο μια μέθοδο: τη βία. Πανηγυρίσαμε! Βρεττανοί και Αμερικανοί επίσημοι και τύπος, όλοι με μια φωνή χαρακτήρισαν την ΕΟΚΑ σαν μια τρομοκρατική οργάνωση. Τώρα είχαμε να πείσουμε τον ελεύθερο κόσμο ότι οι αντάρτες της ΕΟΚΑ ήταν μαχητές της ελευθερίας, ακριβώς όπως τους Ούγγρους μαχητές για την ελευθερία. Ξαναρχίσαμε πάλι τις διαμαρτυρίες, δεξιά κι' αριστερά, μαζέψαμε υπογραφές και απαιτούσαμε αυτοδιάθεση για την Κύπρο. Είμασταν πάλι, όλοι κάθε φορά, στον ΟΗΕ -νέοι, γέροι, άνδρες, γυναίκες, πιατάδες, πιασιέ, δάσκαλοι και παπάδες, όλοι φωνάζαμε για ελευθερία και Ένωση!

Οι μαχητές της ΕΟΚΑ ήταν οι ήρωες μας. Ο Γρίβας, ο θρυλικός Διγενής, ήταν ο ήρωας μας. Δεν είχε σημασία ποιοί ήταν το πολιτικό του πιστεύω. Θα έδινε στους Βρεττανούς ένα μάθημα. Θα έδινε επίσης ένα μάθημα στους Τούρκους και στους κομμουνιστές (θεωρούνταν πιο μεγάλοι εχθροί από τους άλλους).

Ολοί εκείνοι που δεν ευθυγραμμίστηκαν με το εθνικιστικό κίνημα της ΕΟΚΑ, χαρακτηρίστηκαν εχθροί της Μητέρας Ελλάδας.

Πολύ σύντομα μάθαμε ότι η ΕΟΚΑ για την επιβίωση της εξαρτόταν απ' τους ιδρυτές της που ήταν η εκκλησία κι οι εθνικιστικές δυνάμεις. Στη συνέχεια το "Εθνικιστικό Μέτωπο" της Κύπρου εξαρτόταν από τις εθνικιστικές δυνάμεις της Αθήνας. Με τη σειρά τους, αυτές οι δυνάμεις, στηριζόντανε στα αφεντικά τους, της Ουάσιγκτων, του ΝΑΤΟ της CIA και του Πενταγώνου.

Καθώς ο αγώνας συνεχιζόταν, αρχίσαμε να συνειδητοποιούμε ότι η ΕΟΚΑ και οι ιδρυτές της ήταν παγιδευμένοι σαν την αράχνη στο δικό τους δίκτυο. Στα χρόνια 1957-1958, οι Βρεττανοί, οι εγκέφαλοι του διαίρει και βασίλευε, μετάτρεψαν τον αγώνα σε ελληνοτουρκική διαμάχη με τις δυο κοινότητες να πολεμούν η μια την άλλη, ενώ οι Βρεττανοί έπαιζαν τον ρόλο του ειρηνευτή μεταξύ των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων. Οι δυνάμεις που εδημιούργησαν το κίνημα της ΕΟΚΑ, έφτασαν στο απροχώρητο.

Αντιμέτωποι σε χειρότερες καταστάσεις, αποφάσισαν τον τερματισμό του αγώνα. Οι συμφωνίες Ζυρίχης - Λονδίνου του 1959 ήταν ένα αναπόφευκτο αποτέλεσμα του αντάρτικου, που ήταν καταδικασμένο από την ίδια τη φύση του να αποτύχει από το κύριο σκοπό του.

Η ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες γεννήθηκε η ανεξάρτητη Δημοκρατία της Κύπρου η οποία ήταν κάθε άλλο παρά ανεξάρτητη και λειτουργήσιμη. Έμεις οι μετανάστες δεν είμασταν απόλυτα ευχαριστημένοι, αλλά όμως πανηγυρίσαμε για τη Νίκη. Διατηρήσαμε την πίστη μας στο ΟΗΕ και στον ελεύθερο Κόσμο!

Τα γεγονότα στην Ελλάδα-ανεβοκατέβασμα κυβερνήσεων-και η κρίση στην Κύπρο, μας έκαναν να χάσουμε την πίστη μας στον Καραμανλή. Η συμφωνημένη λύση, δεν δούλεψε και άρχισε να κλονίζεται το 1963. Στα μάτια του Ελληνισμού, ο Καραμανλής ήταν προδότης για την υπόθεση της Κύπρου και το εθνικό συμφέρον της Ελλάδας.

Ο Ελληνικός λαός ήταν τότε εξαγριωμένος με τη δεξιά και στους δρόμους της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης διαδήλωνε ενάντια στο ΝΑΤΟ, στη ΣΙΑ, στο Πεντάγωνο, στη ΚΥΠ, στην Βασιλεία και στο κεφάλαιο. Ο Καραμανλής έπρεπε να φύγει αφού χαρακτηρίστηκε σαν πiónι των Αμερικανών.

Ο Ελληνικός λαός, στις εθνικές εκλογές του 1963 ψήφισε για μια "ανεξάρτητη και δημοκρατική Ελλάδα και για δικαιοσύνη στην Κύπρο". Η ιδεολογία των Ελλήνων και των μεταναστών άρχισε να κλονίζεται και μια μεγάλη μάζα να κινείται προς την Ένωση Κέντρου. Το σύνθημα τότε "όχι άλλα ξεπουλήματα". Το Κέντρο ήρθε στην εξουσία. Μέσα σ' ένα χρόνο, η κυβέρνηση του άρχισε να καταρρέει. Το 1964 ο λαός ξαναψηφίζει την Ένωση Κέντρου. Το μήνυμα του λαού ήταν "Κάτω το ΝΑΤΟ", "ΣΙΑ ΠΕΝΤΑΓΩΝΟ, ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ", "Ελευθερία και Δικαιοσύνη στην Κύπρο", "Παπαντρέου στη Μόσχα"!

Ο Παπαντρέου πήγε στην Ουάσιγκτων να δώσει ένα μάθημα στον Τζόνσον. Αντί αυτού όμως, πήρε αυτός το μάθημα. Μετά μάθαμε πως τον προειδοποίησαν ότι αν πάει στη Μόσχα να πάει σαν Πρωθυπουργός και θα επιστρέψει σαν πολίτης.

Επίσης ο Παπαντρέου, δήλωσε ότι η Ελλάδα ανάπνεε με δυο πνεύμονες -ένα Βρεττανικό και ένα Αμερικάνικο, και ότι δεν θα άφηνε την Ελλάδα να πεθάνει από ασφυξία!

Με το 1965, ο Παπαντρέου βρίσκεται έξω από την κυβέρνηση και ο ελληνικός λαός ήταν σε κινητοποίηση. Σ' αυτά τα ιστορικά γεγονότα του 1963-1967, ήταν που αφυπνίστηκε ο Ελληνικός λαός, και μαζί μ' αυτόν και οι μετανάστες.

Η περίοδος 1963-1967, για μερικούς Έλληνες μετανάστες, ήταν επίσης και η δική τους Αμερικάνικη αφύπνιση. Ο πόλεμος στο Βιετνάμ φούντωνε. Ένας Αμερικανός πρόεδρος δολοφονήθηκε. Προηγούμενα, το 1955 η Rosa Parks, αρνήθηκε να δώσει στο λεωφορείο τη θέση της σε λευκό. Οι πορείες για ειρήνη και ελευθερία κάλυψαν ολόκληρο το έθνος. Με την εκλογή του Τζόνσον μισό εκατομμύριο στρατιώτες στάλησαν στο Βιετνάμ να πολεμήσουν για Ελευθερία και Αυτοδιάθεση, για να σταματήσουν τον κομμουνισμό!

Ο Έλληνας μετανάστης ήταν εγκλωβισμένος στην Ορβελική διπλοπροσωπεία.

Αυτή η χώρα, η πιο δυνατή στον κόσμο, ο υπερασπιστής του "ελεύθερου κόσμου", ενώ πολεμούσε για την ελευθερία και αυτοδιάθεση του Νότιου Βιετνάμ, αντιπθονταν της δημοκρατίας και αυτοδιάθεσης του Κυπρια-

κού λαού. Πολλοί Έλληνες μετανάστες έλαβαν μέρος στις διαδηλώσεις. Αντιτάχθηκαν στον πόλεμο και την αμιατοχυσία.

Σε πολλούς δόθηκε η ευκαιρία να προσθέσουν τα δικά τους παράπονα εναντίον των ηγετικών κύκλων της Ουάσιγκτων. Μερικοί άφησαν τα μαλλιά και τα γένια τους να μεγαλώσουν. Άλλοι έγιναν χορτοφάγοι, απαίτησαν ισότητα μεταξύ αντρών και γυναικών, μαύρων και άσπρων. Ήταν ενάντια στο σύστημα. Το δείξαμε στη θεωρία και πράξη. Μερικοί έγιναν (κατά κάποιον ανώτερο Κύπριο αξιωματούχο στη Νέα Υόρκη του οποίου η κυριώτερη αποστολή στη ζωή ήταν να "αγωνιστεί" για τα κρασιά της Κύπρου") "λαομένοι".

Ξεφύγαμε από τα θρησκευτικοεθνικά καλούπια. Κατηγορηθήκαμε ότι ντροπιάζουμε το Ελληνικό όνομα. Δεν είμαστε πραγματικοί Έλληνες!

Η αλληλεγγύη μας με τις εκατοντάδες χιλιάδες διαδηλωτές για ειρήνη και ελευθερία, μας βοήθησε να κάνουμε ακόμα ένα βήμα προς το ριζοσπαστισμό. Ριζοσπαστικοποιηθήκαμε και είμαστε ενάντια στο σύστημα και ό,τι αυτό αντιπροσωπεύει. Είμαστε για την ειρήνη και την ελευθερία, αξιοπρέπεια και αυτοδιάθεση και δημοκρατία να εφαρμοστούν στην πράξη στο Βιετνάμ, στην Κύπρο, στην Ελλάδα. Αυτό ήταν αληθινά ριζοσπαστικό για τους μετανάστες του 1950, αλλά ακόμα δεν είχαμε ιδέα που θα κατέληγε.

Για τους Έλληνες μετανάστες των διαμαρτυριών κατά του πολέμου, και της κατάληψης των Πανεπιστημιακών χώρων, η δικτατορία του Απριλίου του 1967 ήταν ο σπινθήρας της. Πραγματική επαναστατικοποίηση.

Δεν μπορούσαμε να συνεχίσουμε να ζούμε στον κόσμο της φαντασίας. Σαν βετεράνοι των διαδηλώσεων της δεκαετίας του 1950 για την Κύπρο, είχαμε διαφορετική νοοτροπία από τους αυθορμητισμούς της νεολαίας, που σαν αντίδραση βρήκαν την "απελευθέρωση" στο κάπνισμα μαριχουάνας. Προσχωρήσαμε στην Ελληνική αντίσταση αμέσως. Συμμετείχαμε τώρα σε δύο κινήσεις: Ενάντια στο πόλεμο στο Βιετνάμ και αγώνα κατά της στρατιωτικής δικτατορίας στην Ελλάδα. Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες γεννήθηκε ένα νέο κίνημα, η "Νέα Αριστερά" ανάμεσα στους μετανάστες της Ελληνικής Κοινότητας. Έγινε μέρος της ευρύτερης αντίστασης στη Νότια Αμερική, Ευρώπη και Ελλάδα.

Η ιδεολογία της Νέας Αριστεράς αναδείχθηκε μέσα από τις αντιφάσεις της Αμερικάνικης κοινωνίας. Η Κίνηση πρωταρχικά, ήταν για ελευθερία και ειρήνη. Οργανώσαμε λαμπαδοφορίες, στείλαμε γράμματα στους βουλευτές και γερουσιαστές, διαδηλώναμε στη Νέα Υόρκη και Ουάσιγκτων. Θέλαμε να δια φωτίσουμε τους αντιπροσώπους μας στο Κογκρέσσο και τους επίσημους στην Ουάσιγκτων. Σε μια μεγάλη πορεία, μας καλωσόρισαν στο υπουργείο Δικαιοσύνης με δακρυγόνα. Καταλάβαμε!

Ο Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ μας είπε το 1968 ότι η "Κυβέρνηση των ΗΠΑ ήταν μεγαλύτερη πηγή βίας στον κόσμο. Βασίζεται στον μιλιταρισμό για την επίλυση προβλημάτων". (Σκεφτήκαμε ότι το ίδιο ισχύει και για την Ελλάδα). "Έντονη επιμονή στον αντικομμουνισμό, αντί στην παροχή τροφής, ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, μόρφωσης και δημιουργίας θέσεων εργασίας". Βαρεθήκαμε τον στείρο αντικομμουνισμό. Απαιτούμε ειρήνη, δουλειά, ελευθερία, υγιές περιβάλλον, δημοκρατία στις ΗΠΑ και στο εξωτερικό. Μας αποκαλούσαν προδότες και κοροϊδα του κομμουνισμού.

Οι αντιφάσεις της Αμερικάνικης κοινωνίας καθώς και της αμερικάνικης εξωτερικής πολιτικής, ήταν ολοφάνερες σε μας. Η επίσημη ιδεολογία ήταν να μιλούμε για ειρήνη και να κηρύσσουμε πολέμους. Ομιλίες για ελευθερία και ισότητα και στην πράξη λυντσάρισμα. Διαφύλαξη του φυσικού περιβάλλοντος και στην πράξη καταστροφή του για το ιδιωτικό κεφάλαιο.

Μας ειπώθηκε ότι η Σοβιετική Ένωση ήταν εχθρός. Η αυτοκρατορία του κακού. Αλλά είναι οι ΗΠΑ που κηρύσσουν πόλεμο σ' αυτούς που δεν είχαν τίποτε να κάμουν με τη Σοβ. Ένωση -εθνικιστές, Φιλελεύθεροι, Μετριοπαθείς, Δημοκράτες, Φοιτητές και Εργάτες ανά τον κόσμο. Ζητήσαμε εξηγήσεις.

Ο παρατεινόμενος πόλεμος στη Νοτιοανατολική Ασία, οι βίαιες συγκρούσεις στο εσωτερικό της χώρας μας, τα δακρυγόνα και οι συλλήψεις, οι επιθέσεις όχι μόνο στους ακροαριστερούς, αλλά σε φιλελεύθερους και μετριοπαθείς, μας άνοιξαν τα μάτια. Αναγκαστήκαμε να επιστρέψουμε στα βιβλία. Αρχίσαμε να διαβάζουμε Μαρξ, Μάο και Marcuse, τα τρία "υποχρεωτικά" Μ' s.

Πήραμε ακόμα ένα ιστορικό μάθημα, ότι η καταπίεση και η εκμετάλλευση στο εσωτερικό ήταν συνδεδεμένη με την καταλήστευση και τον πόλεμο στο εξωτερικό. Αφού αυτό το σύστημα διεξήγαγε την υποδούλωση και εκμετάλλευση των μαύρων, των γυναικών, των εργατών, την καταστροφή του περιβάλλοντος για το ιδιωτικό κεφάλαιο, την υποβάθμιση, την περιθωριοποίηση των εθνικοτήτων, για να γίνουν κατανλωτές, διερωτηθήκαμε τι θα έκανε το σύστημα στους ξένους λαούς, όπως τους Βιετναμέζους, Χιλιανούς, Φιλιπινέζους, Έλληνες και Κύπριους.

Διδαχθήκαμε ότι η πολιτική που ακολουθήθηκε στις δεκαετίες του 1950 και 1960, για τις οποίες κάναμε διαδηλώσεις στον ΟΗΕ και στην Ουάσιγκτων δεν ήταν λάθη και κακοί χειρισμοί του Πενταγώνου, της ΣΙΑ, του Υπουργείου Εξωτερικών, ή των Επιτροπών του Κογκρέσου, και οι οποίες ούτε θα μπορούσαν να διορθωθούν ανεξάρτητα αν εκλιπαρούσαμε ή και απειλούσαμε. Μάθαμε ότι ο καπιταλισμός θα συνεχίσει την πολιτική του κέρδους, της ηγεμονίας, δίχως πόλεμο, δίχως ιμπεριαλισμό και φασισμό. Αλλά όταν ο έλεγχος της εξουσίας και τα κέρδη αμφισβητούνται στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό, τότε το σύστημα θα και πρέπει να προσφύγει στον πόλεμο, στον ιμπεριαλισμό, στο φασισμό.

Η Νέα Αριστερά της δεκαετίας του 1960, ήταν νέα και χωρίς πείρα, σε σύγκριση με τον παραδοσιακό Μαρξισμό-Λενινισμό. Για μερικούς η παραδοσιακή Αριστερά εμφανίστηκε πολύ αυταρχική, πολύ συγκεντρωτική και πολύ οικονομίστική για τους "κουλτουριάρηδες" του 1960. Έχασε τον αυθορμητισμό της και την τόλμη της για να επαναστατήσει κατά του συστήματος. Γεννήθηκε μέσα από τη Ρωσική ιστορική εμπειρία. Οι σύντροφοι του Λένιν δεν μπορούσαν να επιβιώσουν δίχως παρανομία, μυστικότητα, σιδερένια πειθαρχία και βία. οδηγούμενοι από επαναστατική εμποσθοφυλακή.

Η Νέα Αριστερά δεν μπορούσε να αναπτυχθεί χωρίς διαφάνεια, δημοσιότητα, εκπαίδευση, μεγάλες διαδηλώσεις, σεμινάρια, συνασπισμούς μαύρων, λευκών και γυναικών. Χρειαζόμασταν νέες θεωρίες και οργανώσεις για να σφυρηλατήσουμε την αλληλεγγύη αυτών των ομάδων.

Η Νέα Αριστερά, βασικά αποδέχτηκε την οικονομική και πολιτική ανάλυση του ορθόδοξου Μαρξισμού, αλλά εισήγαγε ένα νέο ιδεολογικό περιεχόμενο, προερχόμενο από την ψυχοανάλυση και την σεξουαλική πολιτική. Ο Φρόυντ προμήθευσε το χαμένο κρίκο. Όχι τον Φρόυντ ο οποίος οδήγησε στο couch, αλλά τον Φρόυντ που οδήγησε στα "οδοφράγματα".

Προσπάθειες στη συγχώνευση της κλασσικής Μαρξιστικής οικονομικής και πολιτικής ανάλυσης, με την ψυχοαναλυτική και σεξουαλική πολιτική, έγιναν τις δεκαετίες του 1920 και 1930 στην Ευρώπη με τη σχολή της "Φρανκφούρτης".

Η ατομική και η μαζική ψυχολογία ήταν υποκείμενο στις κριτικές αναλύσεις από τον Marcuse, Fromm, Reich, Adorno, Horkheimer και Havermaw. Ήταν όλοι τους πολύ γνωστοί στους κύκλους της Νέας Αριστε-

ράς κατά τη δεκαετία του '60. Με τα γραφτά τους, μάθαμε ότι ο Ορθόδοξος Μαρξισμός ήταν πεζορισμένος στο "εργοστάσιο" στους "επαναστατικούς Μαρξιστικο-Λενινιστικούς οργανισμούς".

Αλλά, οι άνδρες και οι γυναίκες είναι περισσότερο από εργάτες εργοστασίων. Είναι επίσης "νέοι" άνθρωποι οι οποίοι πηγαίνουν στην εκκλησία, έχουν οικογένεια, έχουν σεξουαλικές ανάγκες και σχέσεις, είναι καταναλωτές, έχουν "εθνικιστικές" και "ρατσιστικές" τάσεις.

Μερικές φορές αυτοί οι ίδιοι εργάτες, οι οποίοι υποτίθεται είναι οι εκπρόσωποι της επαναστατικής μεταρρύθμισης, γίνονται οι εκπρόσωποι των αυταρχικών (και sexist) των ρατσιστών και της φασιστικής νοοτροπίας. Εν τούτοις, είχαμε στις γραμμές μας άτομα τα οποία μπορούσαν να δώσουν μια "επιστημονική" πολιτική και οικονομική ανάλυση του καπιταλισμού αλλά αυτοί ήταν οι ίδιοι σεξουαλικά και αισθηματικά εκτροχιασμένοι.

Η παλιά κοινοτοπία της ταξικής πάλης δεν παρείχε ικανοποιητική απάντηση. Ο κατάλογος των βιβλίων που διαβάζαμε επακτάθηκε από τους Μαρξ και Λένιν στο Μάο Rosa Luxemburg Gramsci, Emma Goldman (Red Emma) Bakunin, Berkman, Malatesta και φεμινισμού. Θέλαμε οι απαντήσεις να έχουν σχέση με τον αναπτυσσόμενο καπιταλισμό, το πάτημα κουμπιών, και του αυτοματισμένου καπιταλισμού, ιμπεριαλισμού, κουλτούρας, φασισμού και σεξουαλικής απελευθέρωσης. Διαβάζαμε και ξαναδιαβάζαμε και συζητούσαμε. Αλλά άλλο να διαβάζεις για επαναστατική θεωρία και άλλο να κινδυνεύεις η ζωή σου στον αγώνα.

Η αντίσταση ενάντια στη στρατιωτική δικτατορία της Ελλάδας, αποτελείτο από διάφορες πολιτικές ομάδες - Μαρξιστικές, Λενινιστικές, Σταλινικές, Τροτσκιστικές, Φιλοσοβιετικές, Αντισοβιετικές, Αριστερές, Μασοϊστικές, Νεοαριστεριζούσες, Σοσιαλδημοκρατικές και απλούς δημοκράτες που ήταν ενάντιον της χούντας.

Ήταν κομματιασμένες θρυμματισμένες και πολεμούσαν η μια την άλλη για την ορθή ιδεολογική γραμμή και τις οργανωτικές μορφές. Ο κοινός σκοπός ήταν να ξεφορτωθούν την Χούντα. Το "σοσιαλιστικό" πρόγραμμα της μεταχουντικής Ελλάδας ήταν τόσο ποικίλο όσο κι' οι

ιδιες οι ομάδες. Ήταν διαφορετικό πράγμα να γραφεις προγράμματα, να διαβάζεις βιβλία και να συζητάς τα καλύτερα σημεία. Είναι όμως άλλο πράγμα, όταν άτομα και ομάδες διακινδύνευαν τη ζωή τους για τη δημοκρατία στην Ελλάδα. Οι δραστηριότητες ήταν σοβαρές, επικίνδυνες, μυστικές και παράνομες. Οι αριθμοί ήταν μικροί, αλλά το κίνημα έκανε τρομερή δουλειά. Η Ελληνική Ιστορία ξαναγράφτηκε στις συζητήσεις, στα φυλλάδια, στη θεωρία και στην πράξη.

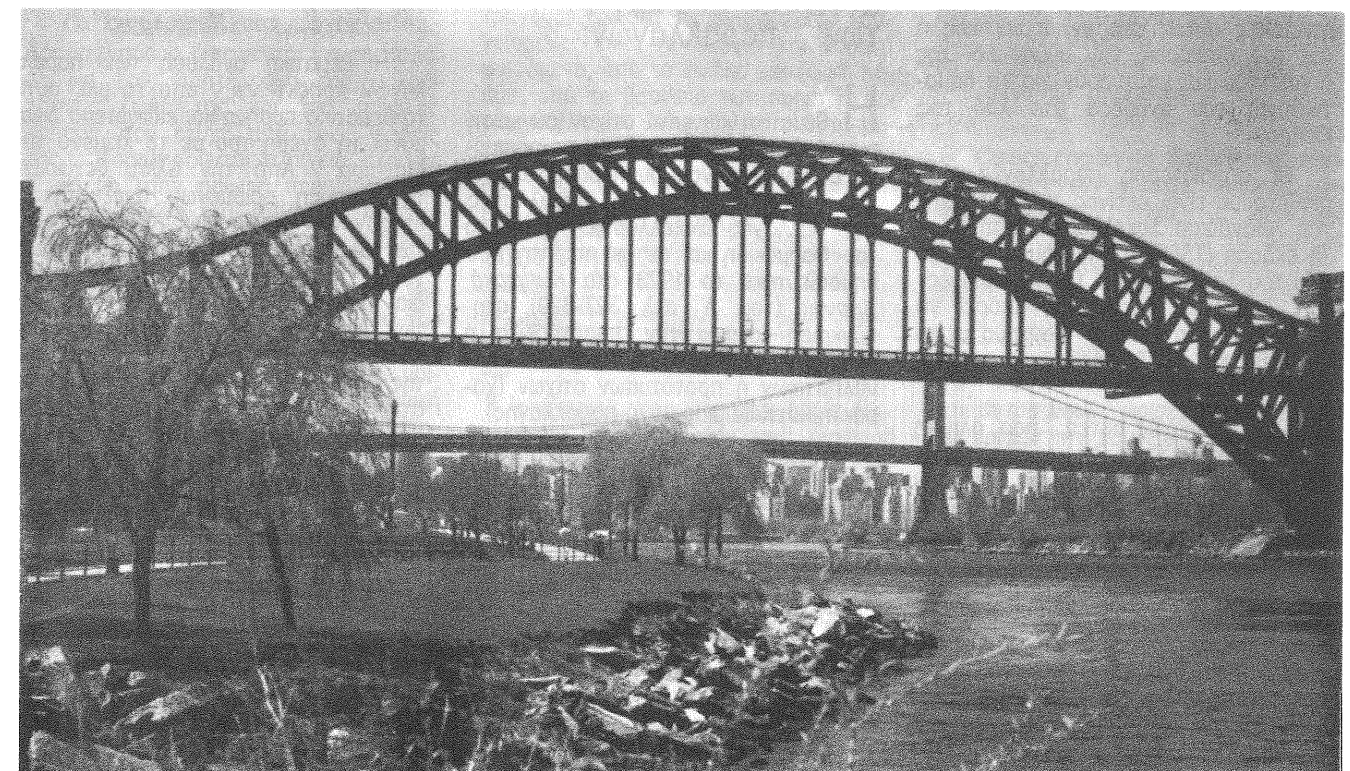
Είναι δύσκολο να προβλέψουμε τις μακροχρόνιες επιδράσεις στην εσωτερική ανάπτυξη της Ελλάδας, το πραξικόπημα στην Κύπρο, η εισβολή και κατοχή του βόρειου τμήματος του νησιού από τις Τουρκικές δυνάμεις, έφερε όλα στην επιφάνεια και έδωσε ένα τέλος στις παράνομες δραστηριότητες μεταξύ των Ελλήνων μεταναστών.

Μαζικές διαδηλώσεις και βοήθεια ανακούφισης ακολούθησε με τη πτώση της Χούντας και την εισβολή και κατοχή της Κύπρου. Με το πέραςμα του χρόνου η ζωή των μεταναστών επέστρεψε στο συνηθισμένο της ρυθμό-καταναλωτισμός, ποδόσφαιρο, ετήσιοι χοροί, ελληνική μουσική, βίντεο, η εκκλησία, απελευθερωτικά τραγούδια και, κάπου-κάπου, καμιά διαδήλωση για την Κύπρο.

Στις εκλογές πάλι μας ζητούν να ψηφίσουμε για τον πιο φιλέλληνα πολιτικό. Ξέχασα ν' αναφέρω ότι πρέπει να γράψουμε στους βουλευτές και γερουσιαστές μας! Εμείς οι μετανάστες είμαστε "ιδιαιτεροι" Έλληνες!

Κάνοντας μια ανασκόπηση, δυστυχώς, πέρασαν τόσες δεκαετίες και χαμένες γενιές για μερικούς από μας να μάθουμε από τα παθήματα μας. Τόσα πολλά ψέμματα, απατηλά όνειρα, ανεκπλήρωτες υποσχέσεις, ολόκληρο το ελληνικό έθνος να μετατραπεί μια φυλακή από μερικούς στρατιωτικούς-πιόνι της ΣΙΑ-η μισή Κύπρος υπό κατοχή και η κληρονομιά της, αφανισμένη!... και πολλοί Έλληνες έμαθαν τόσο λίγα από αυτή την ιστορική εμπειρία.

Αυτό είναι Η ΑΛΗΘΙΝΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ του Έλληνα μετανάστη! γ.μ.

αροδαφνουςα

αγγελ νικολαου

Δημοτικό τραγούδι που συναντάται μόνο στην Κύπρο, στο οποίο γενικά αποδίδεται ιστορική προέλευση, με πηγή έμπνευσης τους έρωτες του βασιλιά της Κύπρου, Πέτρο Α' Λουζινιάν (1359 - 1369) με την Ιωάννα Α' Αλεμά, και την εκδίκηση της βασίλισσας Ελεονώρας της Αραγωνίας.

Παραλλαγές

Διασώζεται σε συλλογές δημοτικών τραγουδιών και στη προφορική παράδοση σημαντικός αριθμός παραλλαγών με γεωγραφική προέλευση που καλύπτει ολόκληρο τον Κυπριακό χώρο. Οι παραλλαγές αυτές φέρουν σημαντικές ή όχι τροποποιήσεις του μύθου και της δομής του και μαρτυρούν για τη δημοτικότητα του ανάμεσα στο λαό της Κύπρου.

Οι αρχαιότερες παραλλαγές που διαθέτουμε είναι εκείνες της συλλογής του Αθανάσιου Σακελλάρειου, στη πρώτη έκδοση (1868) του Γ' τόμου του έργου του *Τα Κυπριακά*. Οι παραλλαγές, των οποίων η καταγραφή μπορεί να εντοπισθεί στο χρονικό διάστημα μεταξύ 1850 και 1867, φέρουν τους αριθμούς 15 και 16.

Οι παραλλαγές αυτές, παρ' όλη τη χρονολογική αυθεντικότητα τους (ανήκουν σε μια προτεχνολογικήν περίοδο αποθησαυρίσεως της δημόδους παραδόσεως, παρουσιάζουν τις ατέλειες που χαρακτηρίζουν γενικά το έργο του Σακελλάρειου: μια ελαττωματική φωνητική και μορφολογική απόδοση της Κυπριακής διαλέκτου και μια τάση συμμόρφωσης του διαλεκτού κειμένου σύμφωνα με ορισμένα λόγια πρότυπα.

Αντίθετα, σε νεώτερες παραλλαγές

(όπως οι δύο της συλλογής του Ξ. Φαρμακίδη, *Κύπρια Έπη*, που καταγράφησαν το 1919 και εκδόθηκαν το 1926 στην Λευκωσία με τους αριθμούς 25 και 26, άλλες σποράδην σε διάφορα λογοτεχνικά ή λαογραφικά περιοδικά και ανέκδοτες), παρατηρείται μια προσπάθεια για απόδοση της διαλεκτικής αυθεντικότητας και της εγκυρότητας του κειμένου.

Δεδομένου του δημοτικού χαρακτήρα της *Αροδαφνούσας* (εκφραστικό δηλαδή δημιούργημα του λαού), δυο μορφές ανάλυσης θα επιχειρηθούν:

Μια ανάλυση νοηματική, πρώτα, που σκοπό έχει τη σπουδή του ποιητικού κειμένου σαν αυτοτελή καλλιτεχνική μονάδα και κατά δεύτερο λόγο, μια ανάλυση ακριβείας του παραδομένου ποιητικού κειμένου, που θέλει να προσδιορίσει τα γεγονότα που το δημιούργησαν.

Λογοτεχνική ανάλυση του ποιητικού κειμένου και σύγκριση των παραλλαγών:

Η θεματική και κατά στίχον σύγκριση των παραλλαγών μας οδηγεί σε ορισμένα εξ αντικειμένου συμπεράσματα. Αν περιοριστούμε στις δύο παραλλαγές της συλλογής Σακελλάρειου, στις δύο του Φαρμακίδη και σε μία πέμπτη που δημοσιεύθηκε το 1923 στα *Κυπριακά Χρονικά* (τομ. Α', σελ. 327-329), στη σύγκριση κατά στίχον, παρατηρείται η ύπαρξη κοινών στίχων, βοηθητικών επαναληπτικών ή προτότυπων στίχων (χαρακτηριστικών μιας μόνο παραλλαγής).

Η μελέτη 14 στίχων που παρουσιάζονται πανομοιότυποι και στις πέντε παραλλαγές (είναι οι στίχοι 3, 13, 14, 16, 17, 53, 54, 55, 60, 90, 93, 95, 96, 97, από την παραλλαγή που δίνουμε), οδηγεί στην ακόλουθη μορφή ενός θεματικού πυρήνα που μπορεί να αναχθεί, σύμφωνα με το τι θα λεχθεί παρακάτω, είτε σ' ένα κοινό, παλιό ποιητικό μοτίβο, είτε στο ιστορικό επεισόδιο με το Πέτρο Α' και την Ιωάννα Α' Αλεμά από το *Χρονικό του Μαχαίρα*:

«*ύπαρξη της Αροδαφνούσας, αγαπημένης - αγαπητικής του Ρήγα / ζήλια της Ρήγαινας που - στην απουσία του Ρήγα - καλεί την Αροδαφνούσα στο παλάτι / φόβος και απορία της Αροδαφνούσας / ομορφιά και κοκκεταρία της Αροδαφνούσας στο παλάτι, προσβλητικά λόγια της Αροδαφνούσας για τη Ρήγαινα / σχετική πληροφόρηση της Ρήγαινας από τις σκλάβες της / φόνος της Αροδαφνούσας από την εξαλλη Ρήγαινα / άφιξη του Ρήγα στο παλάτι, που προστρέχει στις φωνές της ερωμένης του δπάνω στο θαυματουργό του άτι.*

(παραλλαγές της λύσης του δράματος που ακολουθεί το φόνος της Αροδαφνούσας: ο Ρήγας ρίχνει τη Ρήγαινα στο φούρνο, Σακελλ. αρ.15/ ο Ρήγας διώχνει τη Ρήγαινα από το παλάτι, μοιρολογεί και θάβει την Αροδαφνούσα, Σακελλ. αρ.16/ ο Ρήγας σκοτώνεται με το μαχαίρι του και τον θάβουν μαζί με την αγαπημένη του, Φαρμακ., αρ.25/ ο Ρήγας ασπάζεται το πτώμα της αγαπημένης του, Φαρμακ., αρ.28/ ο Ρήγας αποκεφαλίζει τη Ρήγαινα και σκοτώνεται με το μαχαίρι του, *Κυπρ.Χρον.*

Η θεματική ανάλυση των παραλλαγών προεκτείνει, από τη μια, αυτό το θεματικό πυρήνα και ειδικότερα διευρύνει τη σχέση του με το κείμενο του Μαχαίρα. Από την άλλη, ξεχωρίζει την ύπαρξη ορισμένων ανεξαρτήτων, ετερογενών επεισοδίων (χαρακτηριστικών μιας μόνο παραλλαγής) που η συγγένεια τους με άλλα δημοτικά τραγούδια μαρτυρά προσθήκη από μέρους των φορέων, ποιητάρηδων ή άλλων. Αναφέρουμε ενδεικτικά, το επεισόδιο της επίσκεψης της Αροδαφνούσας στην εκκλησία, στην παραλλαγή αρ.25 από τον Φαρμακίδη (στίχοι 40-55), επεισόδιο που συναντάται επίσης στα *Εκατόλογα*, Φαρμακ., αρ. 38, στίχοι 50-60, σελ. 129.

Ο διαχωρισμός των παραλλαγών σε θεματικές ενότητες διαγράφει τη δραματική δομή τους και τη θεατρική αμεσότητα τους. Σαν αποτέλεσμα αυτής της θεατρικότητας του τραγουδιού, μια τραγικότητα στη μορφή του. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, το επεισόδιο του αποχαιρετισμού του παιδιού της

από την Αροδαφνούσα, (Σακελλ. αρ.16, στίχοι 67-71, Φαρμακ., αρ.25, στίχοι 82-87 και Κυπρ.Χρον., στίχοι 45-55), επεισόδιο που θυμίζει μια αντίστοιχη σκηνή από την Άλκηστη του Ευριπίδη (στίχοι 244-392).

Ο λογοτεχνικός χαρακτήρας της Αροδαφνούσας διακρίνεται για τη πολυμορφία του, αποτέλεσμα της μακρόχρονης ζωής της και της ποικίλης χρήσης που έτυχε από τους φορείς της. Παρατηρούνται στοιχεία ακριτικά (ιδιαίτερα στην ηρωική περιγραφή του Ρήγα με το άτι του, στίχοι 90-98 στην παραλλαγή που δίνουμε), στοιχεία μοιρολογίου (έχουμε δυο μοιρολόγια στη παραλλαγή που παραθέτουμε, της Αροδαφνούσας, στίχοι 82-90 και του Ρήγα, στίχοι 116-135), παραλογής (αποδεικνύεται το παράλογο της μοιχείας και του φόνου και η κοινωνική τάξη αποκαθίσταται με το θάνατο-τιμωρία της Αροδαφνούσας και της Ρήγαινας. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι σπιχουργικά η *Αροδαφνούσα* φέρει πολλές ομοιότητες και με την παραλογή, *Της Τρίχας το Γιοφύριν* Κυπριακά Χρονικά τομ.Ι Α', Απρίλης-Ιουνίου 1935, σελ. 97-100, που ανήκει στο κύκλο του *Γιοφυριού της Αρτας*), και στοιχεία παραμυθιού και αφηγηματικά.

Ο χαρακτήρας του τραγουδιού παραμένει ωστόσο πρωταρχικά ερωτικός

και λυρικός, γι' αυτό και η συγγένεια του με τραγούδια καθαρά ερωτικού περιεχομένου (όπως με το *Τραγούδι του Κωσταντίνου*, Σακελλ. εκδ.1891, τομ.Β', αρ.12, και με τα *Εκατόλογα*, Φαρμακ., αρ.38). Στη φύση του σαν δημοτικό τραγούδι χρωστά τις εικόνες του (δανεισμένες από τα φυσικά και καιρικά φαινόμενα, από το φυτικό και ζωικό κόσμο, από το βασίλειο των ορυκτών και των πολυτίμων λίθων, κλπ.), και το μέτρο του, ιαμβικός δεκαπεντασύλ-λαβος.

Πρόβλημα ιστορικής ταυτότητας:

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

Τα ιστορικά γεγονότα έτσι όπως διασώθηκαν στο *Χρονικό του Μαχαίρα* (εκδ. Dawkins, Φ234-259, σ.σ. 214-239) αφορούν ένα επεισόδιο από τη ζωή του βασιλιά της Κύπρου Πέτρον Α' Λουζινιάν (1359-1369). Οι άλλοι χρονογράφοι της εποχής ακολουθούν με μικρές διαφορές το κείμενο του Μαχαίρα.

Τολμηρός και παθιασμένος, βίαιος και ονειροπόλος, ο Πέτρος αποτελεί με τη φλογερή προσωπικότητά του και τη περιπετειώδη του ζωή το κατ' εξοχήν

πρότυπο του ιπποτισμού για το ΙΔ' αιώνα. Οραματιστής της απελευθέρωσης των Αγίων Τόπων, πραγματοποιεί με σκοπό τη διοργάνωση μιας καινούργιας σταυροφορίας δυο ταξίδια στην Ευρώπη. Αποτέλεσμα των ταξιδιών αυτών, η άλωση της Αλεξάνδρειας το 1365 από τα Ευρωπαϊκά - Κυπριακά στρατεύματα.

Φαίνεται σίγουρο ότι ο Πέτρος, φύση αισθησιακή, ήταν πολύ συνδεδεμένος με τη δεύτερη του γυναίκα, Ελεονώρα της Αραγωνίας (Μαχαίρας, σ. 214, *Λιονόρα Τε Ραού*), τουλάχιστο ερωτικά. Χαρακτηριστικά ο Μαχαίρας αναφέρει (σ. 222) ότι *«δια την αγάπην την είχαν επρουμουτιάσεν της όπου να ευρίσκεται να παίρνει το αποκάμισον της να το βάλλη την νύχτα εις την αγγάλην του να κοιμάται»*.

Αυτό βέβαια δεν τον εμπόδιζε από του να έχει *«β' καύχες»* διότι *«τούτον εποίκεν το από πολλήν λουξουριάν (-λαγνεία) την είχε, ότι ήταν παιδίος ανθρώπος»* (σ. 222).

Και ήταν μια τέτοια εξωσυζυγική σχέση που απετέλεσε το πρώτο μέρος του δράματος που οδήγησε στην κατastroφή του Πέτρου και που ενδεχόμενα καταγράφηκε στη μνήμη του λαού με τη μορφή δημοτικού τραγουδιού.

Η *Ζιτίλ* (-ευγενής) αρχόντισσα ονομαζόταν *Τζουάνα Α' Αλεμά* (-L' Alemana, δηλ. η Γερμανίδα), χήρα του *Σιλ Τζοθάν τε Μουντολίφ*, του κυρού της Χούλου (σ. 214). Ο ίδιος ο Πάπας Ουρβανός Ε' είχε γράψει στον Πέτρο στις 2 Δεκεμβρίου 1367 (Raynaldus, *Annales ecclesiastici...*, Lucca 1747-56, 1367, σ. 155, Φ13), επιπλήττοντας τον γιατί ζούσε σε μοιχεία έχοντας εγκαταλείψει τη σύζυγό του, γυναίκα *«elegantia morum»* (κάτι που σίγουρα η Ιωάννα θα μπορούσε ν' αμφισβητήσει!).

Όμως, επειδή *«ο δαίμων της πορνείας όλον τον κόσμο πλημελά, τον εκόμπωσεν τον Ρήγα»* (σ. 214) και φεύγοντας ο Πέτρος για το δεύτερο ταξίδι στην Ευρώπη (Οκτώβριος 1367) άφησε την Ιωάννα έγκυο όκτώ μηνών.

Η Βασίλισσα Ελεονώρα τότε έφερε την Ιωάννα στο παλάτι και βρίζοντας την, *«κακή πολιτική, χωρίζεις με από τον άντρα μου!... ώρισεν τες βάγες της και έριψάν την χαμαί, και έναν γδίν και εβάλαν το απάνω εις την κοιλιάν της και εκουπανίσαν πολλά πράματα, δια να ρίξει το βρέφος»*. Και την επαύριον, *«εφεραν και έναν χερομύλιν, και απλώσαν την χαμαί και βάλαν το εις την κοιλιάν της και αλέσανιν α' πινάκιν σιτάριν... Και ποίκεν της πολλά κακά, και μυρίσματα, τζίκνες, βρώμους... και όσα ωρδινιάζαν... οι μαμμούδες»* και το παιδίν περίτου εδυνάμωσεν εις την κοιλιάν της (σ.σ. 214,216). «Αλλ' αυτή είναι μια υπερβολή, λέγω, τώντι Κυπρίο-

τική», σχολιάζει ο Αρχιμανδρίτης Κυπριανός τρεις αιώνες μετά από το Μαχαίρα, στη Χρονολογική Ιστορία του (σ. 242).

Μόλις η Ιωάννα γέννησε, η Ελεονώρα την έκλεισε 'λειχούσα... ματωμένη', στη 'γούφα' στο φρούριο της Κερύνειας. Και το 'βρέφος το καθαρόν και άπταιστον' (σ. 242) εξαφανίστηκε.

Όταν 'τα μαντάτα εφτάσαν εις την Φραγγίαν εις τ' αυτία του ρήγος της Κύπρου', ο Πέτρος έστειλε απειλητική επιστολή στην Ελεονώρα 'τάσσοντας' της πως όταν με το καλό επέστρεφε στην Κύπρο, 'θέλω σου ποίσειν τόσον κακόν όπου να τρομάζουν πολλοί' (σ. 216)

Έτσι η βασίλισσα αναγκάστηκε να απελευθερώσει την Ιωάννα, με τον όρο ωστόσο ότι, 'Αν θέλεις να ήμεστεν φίλαινες και νάχης την αγάπην μου, έμπα εις κανέναν μοναστήριν' (σ. 218). Ήταν το μοναστήρι της Αγίας Φωτεινής (Σάντα Κλέρα) στη Λευκωσία. Η Ιωάννα πέρασε συνολικά ένα χρόνο στη φυλακή και στο μοναστήρι μέχρι της επιστροφής του Πέτρου (1368). Εκπληρώνοντας το τάμα του να επισκεφθεί τα μοναστήρια της Κύπρου, ο Πέτρος βρήκε την Ιωάννα στη Σάντα Κλάρα και 'ώρισε την μοναύτα... να πάγη έσσω του' (σ. 226), '... και η ομορφία (της) δεν επαρκάτεβην' (σ. 218).

Ταυτόχρονα με τα νέα για την Ιωάννα, ο Πέτρος έλαβε στη Ρώμη και μια επιστολή από τον Μισέρ Τζουάν Βιεκούνην' (σ. 220), επίτροπο του βασιλιά κατά την απουσία του, ο οποίος του γνωστοποιούσε, κατόπιν απαιτήσεως των 'αδελφίων του ρηγός' (σ. 218), 'ότι επλάνεσεν την αρνάν σου και ευρέθην με τον κλάρων, και λαλούν πως ο κούντη τε Ρουχάς ένε εις μεγάλην αγάπην με την κυράν μας την ρηγαιναν, αμμέ φαίνεται μου και είναι ψέματα' διότι 'πς εμπορεί να κρατήση τα στόματα του λας' (σ. 220) παρ' όλον που 'ούλος ο λαός δεν εξηγάτον άλλον, τόσον όπι οξηγούνταν το και τα κοπελλία' (σ. 218) και αυτό αποτέλεσε το δεύτερο μέρος του σκανδάλου.

Όταν ο Πέτρος έμαθε για την 'τετοια παρανομία', 'τον αρχέκακο διάβολο της πορνείας (που) εμπήκεν εις την καρδίαν του Μισέρ Τζουάν τε Μόρφου, που κούντη τε Ρουχάς (-'Εδεσσα)' (σ. 218) και της Ρήγαινας, διέταξε 'και εσήκωσεν τό' μάπν (-μάπον) της Ρήγαινας απέ την αγγάλην του'. και επέστρεψε στην Κύπρο.

Ήταν ωστόσο δύσκολο να πλησιάσει την αλήθεια για τις φήμες σχετικά με την Ελεονώρα και τον κόμητα του Μόρφου. Ο Μαχαίρας λέει (σ. 224) ότι ο Ιωάννης τε Μόρφου δωροδόκησε τις δύο 'αμουρούζες' του Πέτρου

(Ιωάννα Α' Αλεμά και Τζίβα τε Σκαντελίον, γυναίκαν του Σιρ Γρινιέρ Λε Πεντίτ') για να τα αρνηθούν όλα και να ισχυρι-σθούν ότι η συκοφαντία αυτή κατασκευάστηκε από το Βισκούντη. Σίγουρος είναι πάντως ο αχρείος ρόλος που έπαιξαν οι Βαρώνιοι στο όλο θέμα.

Όταν ο Πέτρος υπέβαλε τη υπόθεση στην Υψηλή Αυλή ('ν' αφήσω την γυναίκα μου και να την πέσω του κυρού της, να σκοτώσω το σκύλλον τον ψωριάρη όπου 'πόντισεν το μαργαρίτριν, ου να μηδέν δείξω φανόν τίποτες; ' (σ. 232), φοβούμενοι την αντίδραση της Αραγωνίας (πατριδα της Ελεονώρας), προτίμησαν να θυσιάσουν το πιστό Βισκούντη για να σώσουν τη τιμή του βασιλείου.

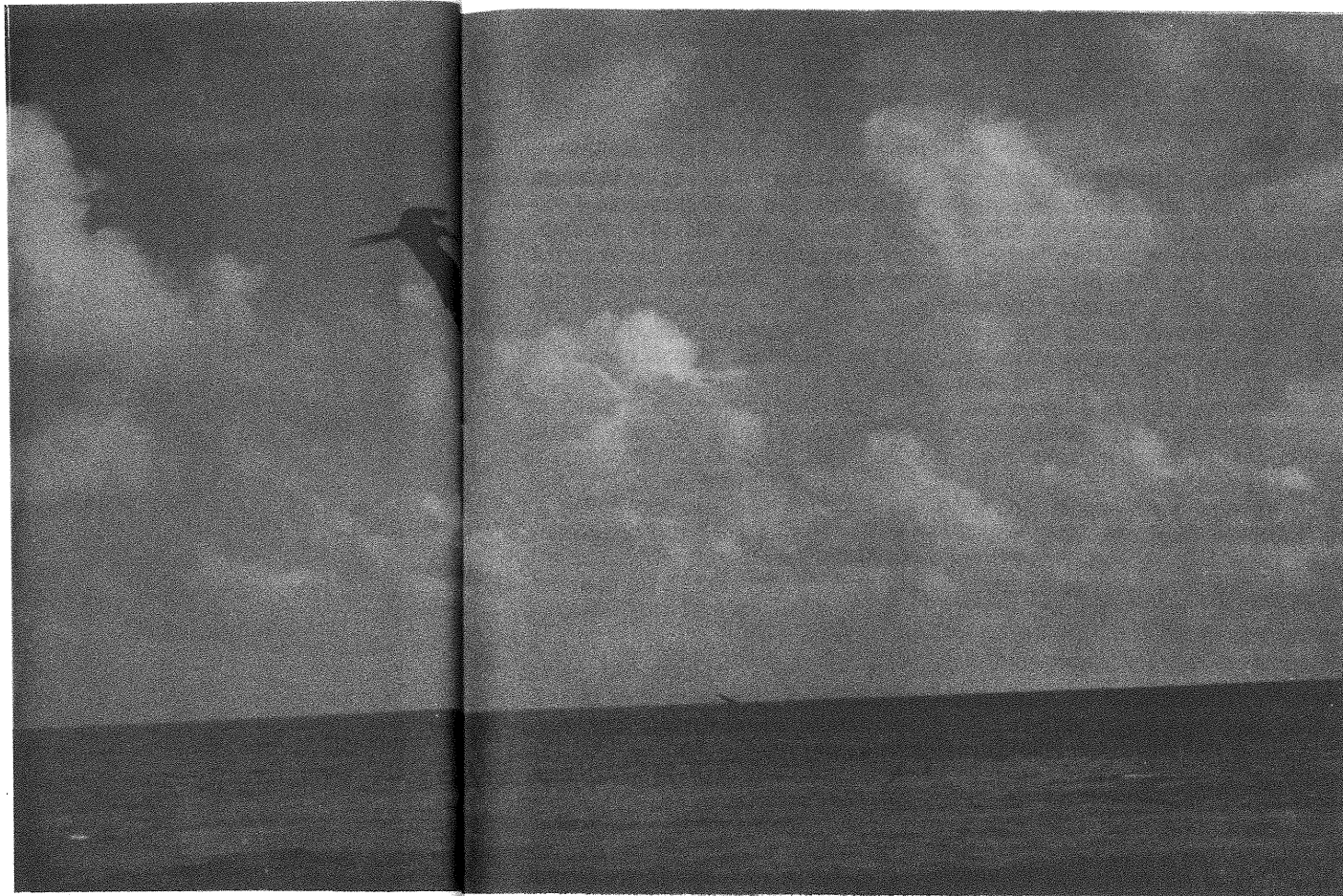
Έπεισαν έτσι τον Πέτρο και 'εβγάλαν τη ρηγαιναν δικαιωμένην, και τον καβαλλάρην ψεματάρην' (σ. 236), και έκλεισε τον Βισκούντη 'εις την γούφα του Σκουτελλά' στην Κερύνεια, για να τον μεταφέρει μετά, κατόπιν παρακλήσεως 'αφέντη από την δύσιν... κούντη ξενικού... εις τον Λιόντα' (Βουφαβέντο) όπου πέθανε 'χωρίς φαν' (σ. 238)

Επειδή όμως ο Πέτρος 'δεν ήτον τόσον ανήξευρος, ξεύροντας το πράγμαν πως εγίνετον', άρχισε να καταπατά τα δικαιώματα των Βαρώνων, 'και εις κοντολογία αντροπίασεν ούλες τες κυράδες της Λευκωσίας, τες ποίες είναι μεγάλη αντροπή να τες ανοματίσωμεν' (σ. 238). και επειδή ο Πέτρος 'ήτον μισοσμένος απο όλους τους καβαλλάρδες' (σ. 240), τα γεγονότα οδήγησαν στο πρωτοφανές πολιτικό σκάνδαλο της δολοφονίας του βασιλιά απο τους Βαρώνους του, στις 7 Ιανουαρίου 1369.

Ο φόνος προκάλεσε σάλο στην Ευρώπη κι ο απόηχος θα βασάνιζε τους Κυπρίους για πολύ καιρό ακόμα. Το 1373, η Βασίλισσα Ελεονώρα συμμάχησε με τους Γενουάτες, για να εκδικηθεί τους δολοφόνους του συζύγου της και να εξασφαλίσει τα δικαιώματα του γιού της, Πέτρου Β'. Τα σχέδια αυτά, ωστόσο, οδήγησαν σε πόλεμο με τη Γένουα με αποτέλεσμα την κατάληψη της Αμμοχώστου από τους Γενουάτες κάτω από την κυριαρχία των οποίων παρέμεινε για ένα αιώνα περίπου, μέχρι και της άφιξης των Βενετών, το 1489, διατηρώντας, ως τόσο ένα είδος αυτονομίας.

Ιστορικότητα του δημοτικού τραγουδιού:

Η πρώτη ταύτιση των προσώπων του δημοτικού τραγουδιού με τα ιστορικά πρόσωπα του βασιλικού σκανδάλου, έγινε από τον Κ. Σάθα στο πρόλογο

(σ. 45' και ρξα') του Β' τόμου της Μεσαιωνικής Βιβλιοθήκης (Χρονογράφοι του Βασιλείου της Κύπρου, Βενετία 1873), όπου και η πρώτη έκδοση του Χρονικού του Μαχαίρα.

Η ταύτιση έγινε αναφορικά με τις παραλλαγές της συλλογής του Σακελλάριου, καμιά όμως επεξήγηση ή απόδειξη δεν δίνεται απο το Σάθα. Όπως ο ίδιος ο Σακελλάριος λέει σχετικά (Τα Κυπριακά, 1890, τομ. Α', σ. 483, σημ. α'), 'Αγνώω όμως που αυτός ταύτα λέγων στηρίζεται'.

Φαίνεται, λοιπόν, ο συγκεκριμένος ιστορικός χαρακτήρας που αποδόθηκε στην Αροδαφνούσα να είναι αποτέλεσμα της αυθαίρετης, προσωπικής εκτίμησης του Σάθα. Εκτίμηση που ασπάστηκαν απροβλημάιστα όλοι οι μετέπειτα μελετητές, ένεκα της γοητείας του συλλογισμού: η ευκολία με την οποία η κυπριακή ποιητική παράδοση εύρισκε και ενωνόταν με την ιστορία του νησιού, σε μια αποσθήωση της ελληνικότητάς τους (δεδομένου ότι δεχόμαστε ότι η ιστορία προσαρμόστηκε στο τραγούδι σε καθαρά ελληνικά πρότυπα), πρέπει να κατέστησε την ιστορικότητα της Αροδαφνούσας ιδιαίτερα δημοφιλή, ειδικά σε σχέση με τα εθνικό-πολιτικά προβλήματα της Κύπρου του 19ου και 20ου αιώνα.

Θεματικά, το ποιητικό κείμενο του

τραγουδιού δεν προσφέρει κανένα συγκεκριμένο αποδεικτικό στοιχείο της πιθανής συγγενείας του με το ιστορικό επεισόδιο. Αν επιχειρήσει κανείς μια σύγκριση των θεμελιωδών θεματικών ενοτήτων του τραγουδιού που δώσαμε πιο πάνω, με το ιστορικό επεισόδιο, η συσχέτιση γίνεται δυνατή (βασιλικά πρόσωπα και περοβάλλον, ερωτικό δράμα μεταξύ του Ρήγα, της όμορφης ερωμένης του και της ζηλιάρας Ρήγαινας, η εκδικητική Ρήγαινα σκοτώνει την ερωμένη Αροδαφνούσα, ο Ρήγας επισπεύδει το γυρισμό του για να βοηθήσει την Αροδαφνούσα), αλλά παραμένει αόριστη, συμβολική και υποθετική.

Με άλλα λόγια, η ταύτιση του Ρήγα του δημοτικού τραγουδιού με το Πέτρο Α', της Ρήγαινας με την Ελεονώρα της Αραγωνίας και της Αροδαφνούσας με την ερωμένη Ιωάννα Α' Αλεμά, είναι μια πιθανότητα γοητευτική μεν, που βασίζεται όμως, απλά και μόνο, πάνω σε υποθετικές συσχετίσεις, συγκρίσεις και συγκυρίες: ο ερωτικό-λυρικό-δραματικός χαρακτήρας του τραγουδιού είναι πολύ πιο απτά έκδηλος απο τον ιστορικό (μαρτυρεί γι' αυτό το τραγικό τέλος του τραγουδιού, επάξιο του αξιοπρεπέστερου ρομαντικού μελοδράματος και, φυσικά, σημαντικά διαφορετικού της λύσης που δίνει η ιστορία.

Αυτό μας οδηγεί σε δυο αντίθετες

θεωρίες. Κατά πρώτο λόγο, στην αποδοχή της ύπαρξης ενός παλαιού ποιητικού μοτίβου του οποίου ο πυρήνας προσαρμόστηκε στο τραγούδι της Αροδαφνούσας (και που ίσως επηρέασε και τους χρονογράφους). Άποψη την οποία εξέφρασε ο Bertrand Bowmier στο Β' Διεθνές Κυπριολογικό Συνέδριο. Και κατά δεύτερο λόγο, στην αποχή ενός απ' αρχής συμβολικά ιστορικού χαρακτήρα, με έντονο το ερωτικό στοιχείο.

Στη πρώτη περίπτωση, λαμβανόμενη σαν αρχή αυτή ακριβώς η απουσία οποιονδήποτε συγκεκριμένων ιστορικών στοιχείων, γίνεται δεκτό ότι στην Αροδαφνούσα χρησιμοποιείται, απλώς, ένα κοινό σχέδιασμα παλαιότερων παραλογών ή μυθιστοριών (πρβλ., για παράδειγμα, με το Τα κατά Ροδάνθην και Δοσικλέα, του Θεόδωρου του Πρόδρομου, Erolici Scriptores Graeci, τομ. Β', κεφ. Η', στίχοι 410-530, σελ.415-418. Υπενθυμίζουμε, ωστόσο, ότι το πιο πάνω απόσπασμα φέρει απλώς κοινά στοιχεία θεματικής δομής και όχι άμεσης λογοτεχνικής επίδρασης ή συγγενειας). Η προέλευση αυτού του κοινού μοτίβου μπορεί να είναι ιστορική αλλά δεν έχει αναγκαστικά σχέση με το επεισόδιο το διασωζόμενο από το Μαχαίρα: τα ερωτικά σκάνδαλα σίγουρα δεν υπήρξαν προνόμιο του Πέτρου Α' και πάντα σημάδευαν την μνήμη του λαού

(αναφέρουμε ενδεικτικά, από πλευράς ποιητικής δημιουργίας, το Τραγούδι του Κωνσταντίνου, Σακελλ. εκδ.1891 τομ.Β', αρ.12, και από ιστορικής πλευράς, τις βασιλικές ερωτικές περιπέτειες του Ιωάννη Β' Λουζινιάν (1432-1458) με την Ελληνίδα Μαριέττα και τη Ζήλια της γυναίκας του Ελένης Παλαιολογίνας ή εκείνες του Άγγλου βασιλιά Ερρίκου Β' (1154-1189) με την Rosamund Clifford ή 'Fair Rosamund', όνομα του οποίου οι λυρικοί ήχοι θυμίζουν εκείνο της 'Αροδαφνούσας') και την εκδίκηση της γυναίκας του Alienor d' Aquitaine.

Σύμφωνα με τη δεύτερη θεωρία, η οποία, φυσικά, υπενθυμίζουμε ότι, όπως και η πρώτη, στηρίζεται πάνω σε υποθετική βάση, η μνημοτεχνική αντίδραση του λαού μπροστά στη σοβαρότητα του σκανδάλου υπήρξε η δημιουργία ενός τραγουδιού (το σκάνδαλο της σχέσης του Πέτρου Α' με την Ιωάννα ντ' Αλεμάν σε συνδυασμό με τους έρωτες της Ελεονώρας, την καταδίκη του αθώου Βισκούντη, και τη δολοφονία του Πέτρου από τους Βαρώνους που επακολούθησε και που έφερε το πόλεμο με τους Γενουάτες, υπήρξαν γεγονότα που είχαν άμεση και μακροπρόθεσμη συνέχεια για τους Κυπρίους). Όπως χαρακτηριστικά λέει ο Gidel ('La chanson d' Arodaphnoussa', Nouvelles études sur la lefferature grecque moderne, Paris, 1878, p.448), 'Σ' άλλους καιρούς θα φιάχναν ένα δράμα, τότε εφτάξαν τραγούδια. Αυτό το ταλέντο ήταν το μόνο που απόμεινε στον ελληνικό λαό από την επική του ικανότητας'.

Η απουσία οποιονδήποτε συγκεκριμένων ιστορικών στοιχείων οφείλεται, από τη μια, στην καταλυτική δύναμη του χρόνου και των φορέων του τραγουδιού (χαρακτηριστικό κάθε δημοτικού τραγουδιού είναι η αφαιρετική δύναμη που ασκεί ο λαός πάνω σ' οποιαδήποτε ξένα ή ξεχασμένα μέσα από τους αιώνες στοιχεία), μορφή της οποίας υπήρξε, κατά τα χρόνια της ξένης κατοχής στο νησί, μια τάση ελληνικοποίησης κάθε καλλιτεχνικής δημιουργίας. Από την άλλη, αυτή η απουσία ιστορικών στοιχείων μπορεί να αποδοθεί σε μια απ' αρχής επιθυμία του ανώνυμου δημιουργού να κρατήσει μόνο το ερωτικό στοιχείο εμφανές και το ιστορικό-ρεαλιστικό σε συμβολικό επίπεδο (λόγοι σύνεσης από φόβο των φράγκων - λόγοι καθαρά εκλογής και ποιητικής προτίμησης).

Σαν συνέπεια του πιο πάνω συλλογισμού, μια διεύρυνση του συμβολικού χαρακτήρα της Αροδαφνούσας και η ταύτιση της στη κυπριακή παράδοση με την Αφροδίτη, την αιώνια Γυναίκα που ζει στη ψυχή της Κύπρου και ταυτίζεται με την Κύπρο, με την σκλαβωμένη, μ' ανυπόταχτη κι επαναστάτρια, όπως την ηρωίδα του τραγουδιού. Μαρτυρά

γι' αυτό το ίδιο το όνομα της Αροδαφνούσας, φορέας των συμβόλων της ομορφιάς και του έρωτα (-ρόδο-) και της εθνικής δόξας (-δάφ-νη-)

Με άλλα λόγια το τραγούδι παίρνει χαρακτήρα όχι ιστορικά μνητικό αλλά ιστορικά υπομνητικό. Ανεξάρτητα από το ποια από τις δυο θεωρίες θεωρήσουμε περισσότερο δυνατή, η φύση του σαν δημοτικό τραγούδι μας στερεί από αποδείξεις και μας υποχρεώνει να τις αντιμετωπίσουμε σαν υποθέσεις. Η πιο κοντινή, συνεπώς, προσέγγιση του προβλήματος που μπορούμε να κάνουμε είναι η χρονολογική τοποθέτηση της δημιουργίας ή της ύπαρξης του τραγουδιού στα χρόνια της Φραγκοκρατίας (ύπαρξη βασιλικών προσώπων - Ρήγας, Ρήγαινα - και περιβάλλοντος - βίαιες, σκλάβες, παλάτι, κτλ. - και ομοιότητας με άλλα τραγούδια της Φράγκικης περιόδου, π.χ. *Το Τραγούδι του Κωσταντίνου*, Σακελλ. εκδ. 1891, τομ. Β', αρ.12 και *Τα Εκατόλογα*, Φαρμακ., αρ.38).

Μύθοι, Παραδόσεις και Επιδράσεις στη σύγχρονη λογοτεχνία:

Το τραγούδι της Αροδαφνούσας συνδέεται στην Κυπριακή παράδοση με το μύθο της 'Ρήγαινας', ανάμνηση του οποίου βρίσκουμε στα διάφορα τοπωνύμια που φέρουν το όνομα της 'Ρήγαινας'. (Σ. Μενάρδος, *Η Ρήγαινα*, Δελτίο Ιστορ. και Εθνολ. Εταιρείας, σ. 1903, σ.σ. 117-148 και Κ. Πηλαβάκης, *Κυπριακά Τοπωνύμια*, Λαογραφική Κύπρος, Ε', 13, Γεν. Απρ. 1975, σ.σ.13-16).

Το πρόσωπο της Ρήγαινας (γενικά, και όχι μόνο στο τραγούδι της Αροδαφνούσας) παίρνει αφηρημένο χαρακτήρα και γίνεται έννοια και σύμβολο: η αρχαία θεά του έρωτα Αφροδίτη μένει ζωντανή μέσα από τους αιώνες και παίρνει κατά τη Βυζαντινή εποχή τη μορφή της 'Ανασσας, για να ενωθεί στα χρόνια της Φραγκοκρατίας με το πρόσωπο της Ρήγαινας.

Συνέχιση της λατρείας του έρωτα, ανάμνηση μιας Θεάς ταυτόχρονα τρυφερής και σκληρής, η Ρήγαινα παίρνει στην Αροδαφνούσα τη μορφή μιας Θεάς ζηλιάρας και εκδικητικής που τιμωρεί όσους δεν υποτάσσονται στους δικούς της ερωτικούς κανόνες. Σε ένα ευρύτερο επίπεδο, η Ρήγαινα συγχέεται στα μάτια του λαού με την ίδια την Αροδαφνούσα και γίνεται, πρώτα, η Αιώνια Γυναίκα, της οποίας η ομορφιά δίνει και παίρνει τη ζωή και, μετά, σύμβολο της Κύπρου, η ψυχή της Κύπρου, αδάμαστη, επαναστάτρια και αθάνατη μέσα από τους αιώνες.

Αυτή η συμβολική και μυθική δύναμη του τραγουδιού, μαζί με την πολυμορφία του λογοτεχνικού του χαρακτήρα, υπήρξαν αιτία για τη μακροβιότητά του και πηγή έμπνευσης για σύγχρονους συγγραφείς και καλλιτέχνες.

Πρώτος ο Παλαμάς χρησιμοποίησε το μύθο της Αροδαφνούσας στην έντεχνη, επώνυμη ποίηση, στο ποίημά του *Κύπρος*, από τη συλλογή *Πολιτεία και Μοναξιά* (2η έκδ. Αθήναι, 1920, σελ. 53-56), όπου οι στροφές 8,12, και 15 αναφέρονται αποκλειστικά στη Αροδαφνούσα. (Το ποίημα απαγγέλλθηκε για πρώτη φορά στις 7.4.1901 από τον ίδιο τον ποιητή κατά τη διάρκεια μιας λογοτεχνικής βραδιάς αφιερωμένης στην Κύπρο, με την ευκαιρία μιας Κυπριακής έκθεσης στην Αθήνα). Ο Παλαμάς ταυτίζει την Αροδαφνούσα με την Ελληνική ψυχή της Κύπρου, και ακόμα με το ίδιο το νησί, αντικείμενο πόθου μεταξύ Ανατολής και Δύσης. Η Αροδαφνούσα, συνεχίστρια του μύθου της Αφροδίτης, ενώνει τους Κύπριους με το Ελληνικό παρελθόν τους και γίνεται ύμνος ελληνικότητας.

Τον ίδιο πατριωτικό χειρισμό του μύθου κάνει ο Παλαμάς και το 1904, στο ποίημα *Εκατό Φωνές* από την συλλογή *Ασάλευτη Ζωή*, στη στροφή 86 (3η έκδ., Αθήναι, 1926, σελ. 135): η Αροδαφνούσα-Ρήγαινα, Θεά Κύπρια που δίνει τον Έρωτα και το Θάνατο, Ελληνική ψυχή του νησιού, βγαίνει ανέπαφη από τα καμίνια των κατακτητών, όμορφη και επιθυμητή, με την ίδια άσβεστη φλόγα - να παραμείνει Ελληνική.

Ο Ιταλός συγγραφέας Gabriele D'Annunzio, που συχνά εμπνεύστηκε από την ιστορία του Φραγκικού βασιλείου των Λουζινιανών της Κύπρου, κάνει μια δραματική και συμβολική χρήση του μύθου στην τραγωδία του *Πιζανέλλα* (*La Pizanelle ou le jeu de la Rose et de la Mort*, *Tutte le opere di Gabriele D'Annunzio*, Verona, Mondadori, 1947, τομ. 2, *Tragedie sogni e misteri-II*, σελ. 591-843). Η τραγωδία, γραμμένη στα γαλλικά, ανεβάστηκε για πρώτη φορά στο παρισινό θέατρο του Chatelet, στις 12.6.1913.

Ο D'Annunzio χρησιμοποιεί και τα τρία στοιχεία που συνθέτουν το χαρακτήρα του τραγουδιού: ιστορικό, δημοτικό και μυθικό. Με ιστορικό πλαίσιο τη ζωή του έφηβου βασιλιά Ούγου Β' (1253-1267) και όχι του Πέτρου Α', η σύζυγος-Ρήγαινα γίνεται μητέρα-Ρήγαινα, ίδια εκδικητική και δολοφονική, και η Αροδαφνούσα-Πιζανέλλα παίρνει τη μορφή της αιώνιας, μοιραίας γυναίκας, της 'Δαιμονικής Αφροδίτης', της οποίας ο έρωτας είναι ταυτόχρονα χαρά και θάνατος. Αφροδίτη-Ρήγαινα-Πιζανέλλα συνενώνονται όλες στο πρόσωπο της Αροδαφνούσας, σύμβολο του αθάνατου πνεύματος του Έρωτα και της Γυναίκας. (Bruno Lavagnini,

«Una tragedia cipriota di G. D'Annunzio-La cronaca di Machieraw come fonte di ispirazione poetica», Πρακτικά Α' διεθνούς Κυπριολογικού Συνεδρίου, 1968, τομ. 2, Μεσαιωνικό Τμήμα, σσ. 143-150).

Ο Κύπριος Γλαύκος Αλλιθέρης δημοσίευσε στα 1935 (Κυπριακά Γράμματα, τομ. α', σελ. 451-463) μια έμμετρη μονόπρακτη τραγωδία με τίτλο: *Αροδαφνούσα* (εκδόθηκε ανεξάρτητα στα 1939 στην Αλεξάνδρεια). Ο Αλλιθέρης χρησιμοποιεί κυρίως το Χρονικό του Μαχαιρά, προσθέτοντας και ξένα στοιχεία (μια συνομιλία της Ελεωνόρας και του κόμη του Ρουχιά ενάντια στο Πέτρο, θάνατος του κόμη, τρέλλα της Ελεωνόρας, κλπ.). Ωστόσο, το θέμα της εκδικητικής θεάς, της Αιώνιας Γυναίκας, σύμβολο του Έρωτα και του Θανάτου, παρόλο που αναφέρεται, εξ' αιτίας της βραχύτητας του έργου, δεν πείρνει την ανάπτυξη και τη συμβολική ευρύτητα που έχει στον Παλαμά ή στο D'Annunzio.

Ο Γεώργιος Σεφέρης στο ποίημα *Ο Δαίμων της Πορνείας*, από τη συλλογή *Ημερολόγιο Καταστροφών*, Γ' που έγραψε στην Κύπρο το 1953 (11η έκδ. Αθήνα, 1977, σελ. 247-249), περιστασιακά αναφέρεται και στη Ιωάννα Λ'Αλεμά (Αροδαφνούσα). Το ποίημα χρησιμοποιεί το δεύτερο σκέλος του επεισοδίου με τους έρωτες του Πέτρου και της Ιωάννας από το Χρονικό του Μαχαιρά, όπου εξιστορούνται οι έρωτες της Ελεωνόρας της Αραγωνίας με τον κόμητα του Ρουχιά, και η άδικη καταδίκη του Βισκούντη. Στο ποίημά του, ένα σαρκαστικό κατηγορώ ενάντια στην πολιτικο-κοινωνικο-ηθική υποκρισία, ο Σεφέρης με τέσσερεις στίχους θυμίζει και το επεισόδιο του αλέσματος με χερομύλι πάνω στην κοιλιά της «γκαστρωμένης καύχας» του Ρήγα.

Ο Αχιλλέας Αιμιλίου, στο διήγημά του *Κοιμένα Φτερά*, από τη συλλογή *Παλιά Κύπρος - Ιστορικά Διηγήματα* (σελ. 156-179), χρησιμοποιεί σε μια ιστορία με έντονο αντιφραγκικό χαρακτήρα, το όνομα της «Ροδαφνούς» για την ηρωίδα του, χωρίς να επιχειρεί οποιαδήποτε άλλη συσχέτιση με το μύθο.

Τέλος, ο Κύπριος σκηνοθέτης και ηθοποιός Κώστας Χαραλαμπίδης ανέβασε το Γενάρη του 1982 στο Καϊμακλί, με τη 'Λαϊκή Σκηνή Κύπρου', το θεατρικό έργο *Αροδαφνούσα*, μια μοντέρνα, κοινωνικο-ψυχολογική απόδοση του ομόνυμου θρύλου, πίσω από το οποίο «κρύβεται το πραγματικό πρόσωπο της ιστορίας».

● α.ν.

Λόγω χώρου δεν δημοσιεύουμε την εκτενή βιβλιογραφία της μελέτης, αλλά όποιος ενδιαφέρεται, μπορεί να αποταθεί στο περιοδικό μας για αντίγραφο.

έντυπα

που

πήραμε

Αλίνδηση

Ηλία Νεοκλέους

(εικονογράφηση Α. Χαραλαμπίδη)
Δείγμα γραφής:

φρουροί

Στην σύνταξη της φρουράς
μετρώ τ' αγάλματα
Είναι η αναφορά των μνημείων
Στην γραμμή της κρούσης
ορίζω τον τομέα υπεράσπισης
Μα οι φρουροί ολιγωρούν
Ετσι και αλλιώς
δεν μπορούν να κάνουν διαφορετικά
Φταίει η κατασκευή τους.
Η σμίλη της αναισθησίας.

με το καπνιστήριο

Κάθε πρωί
κάπνιζε τον αέρα
με μια προσήλωση
στο ξάναμμα της αγριελιάς,
που 'λεγες πως
ήθελε να κρατήσει
για κείνη
ότι φορτικό
κουβαλούσαμε μαζί μας
τόσα χρόνια.

άνοιξη

Ανοιξα το παραθύρι και όλος ο κήπος
μπήκε μέσα.
Με τα περγαμόντα και τους ασπάλαγγους
Με τα στημόνια και τους ανθήρες
Στη μέση ένα κοφίνι από κρόσσια
Μια μουσική ομόλογη
Τριφωνία
Και εγώ κορνιζαρισμένος στον τοίχο
να σκαλίζω τις σελίδες.
Ο κήπος έχει μάτια και με βλέπει.
Εστω και από ψηλά.
Να η Άνοιξη,
Που βρίσκω τη Μέθεξη;

Αναφλέξεις εικονολατρείας

Ανδρέα Αρτέμη

(αφιέρωμένο στους νεκρούς ποιητές της Κύπρου)
Έκδοση: Αλεξίσφαιρο, 1988
δείγμα γραφής:

ετούτο το πρόσωπο

Ετούτο το παραμορφωμένο
βραδυνό πρόσωπο
μην το φοβάσαι,
όταν βουτηγμένο στη Μεσόγειο
αρμενίζει σφυρίζοντας
στους βοριάδες.

Ξεστρατημένο
στα κύματα των ήχων
ψάχνει ένα νέο, ήρεμο
φλοίσβο από όστρακα.

Και τα χρώματα
παταγμένα ανασαίνουν
στις παγίδες των βράχων
απρόσωπα απλωμένα.

σε χρονική αναδόμηση

Όλα πρέπει να γίνουν
κυκλικές εγκαταστάσεις
σε τελευταία κραυγή αηδονιού
εκεί που τελειώνει ο θάνατος,
όταν τον αλυσοδένεις

με σκιρτήματα ή φυλλώματα
γαλανών σκεπασμάτων
στα πετρώματα των δέντρων.
Και τα σχήματα
των ερειπωμένων ναών
ενώ θα σβύνουν τις φλόγες
της λύτρωσης,
θα ενσωματώνεται η ψύχωση
με γιορταστικά τραγούδια
γάμου.
Και οι κορυφές των ηφαιστειών
θα καίνε τα οξέα σε κλίβανους
μυρωμένων ονειροπόλων αέρηδων
έτσι όπως έρχονται
οι ανέλπιστοι χαιρετισμοί
των φίλων,
σε μικρές γειτονιές
απογευματινών διαθλάσεων,
με τους πόνους
να κόβουν τις νύχτες σε κομμάτια
εποικοδομητικής μυσταγωγίας
και με το αύριο να χαμογελά
σε υπερφυσικό σκυθρωπό,
καβούκι σαλιγκαριού.
Έτσι συναντιούνται οι ματιές
κάτω από τις φυλλωσιές
των οπωροφόρων δέντρων.
Οι μυρωδιές ακρωτηριάζουν τη ψυχή
και οι στιγμές των ερώτων
με σκιρτήματα κερδοσκοπίας
χώνονται στις παλάμες των ονείρων
με μαγευτικά στεφάνια
θαλασσινών ακινητοποιήσεων.
Και τα χρόνια φεύγουν
κατακόρυφες φωτεινές ασάφειες
στ' αδράχτι της λήθης,
όταν η μυθολογία πεθαίνει
και η εσταυρωμένη Αριάδνη
ξεριζώνει την ακτινοβολία
της γοητείας,
απ' όλα τα καρφωμένα πηδάλια
της επιστροφής.
Κι όλο με συνεπαίρνει
σέρνοντάς με,
μ' ένα κοχύλι
για καινούργιες ανιχνεύσεις,
εισπλέοντας μ' ένα ρολόι
στους χρωματισμούς
των χερσονήσων,
ενώ εγκληματικές παραβιάσεις
στο πέρασμα του χρόνου
με τυλίγουν στ' αστέρια
σ' ανεξερεύνητες σπηλιές
ανεξίτηλων σχημάτων
Και τότε έρχονται οι δολοφόνοι.
Εισβάλλουν μονομιάς
καβάλλα στα όνειρά μου
αποκρυσταλλωμένοι ημίθεοι
λασπωμένων ημικυκλίων,
με τα σημάδια των καιρών
στο πέτο της απόπειρας
να σταλάζουν ακατάπαυστα αίμα,
σε πόρτα θαλασσινού κουτιού
που διυλίζει τ' αποστάγματα
του μισοσκόταδου,
στην άκρη της ψυχής μου.
Όλοι ανίδεοι και μυθοπλασμένοι
σε υπερθέαμα
ακροβατικής ισχύος,
παρτιτούρα αλάνθαστου τοπικισμού,
μ' επικίνδυνες
αναφλέξεις τόλμης
στο ενεργητικό της αναδιοργάνωσης.

Η Αγάπη της Γάτας

Πάρης Αριστείδης
Έκδοση: Νέα Σύνορα

Το βιβλίο είναι γραμμένο σε στυλ αστυνομικού μυθιστορήματος με μπόλικη δράση και αγωνία.
Σ' αρκετές στιγμές μάλιστα είναι απλά τέτοιο.
Όμως η ιστορία που εκτυλίσσεται στη Κύπρο έχει την σαφή πρόθεση να περιγράψει καθοριστικές πτυχές του κοινωνικού-πολιτικού και πολιτιστικού πλαισίου μέσα στο οποίο κινείται και αναμφίβολα το κατορθώνει (χωρίς βεβαίως να επιζητεί την σφαιρικότητα που θα 'πρεπε αν αυτό ήταν δηλωμένος στόχος).
Το βιβλίο μπορεί να διαβαστεί στα γρήγορα, μπορεί όμως να προκαλέσει και δεύτερες σκέψεις που θα ωθούν κάποιον να ξαναδιαβάσει αρκετά κομμάτια σοβαρότερα. Να ένα απόσπασμα:

... Ο Νικήτας δεν μπορούσε να ξεμπλέξει εύκολα με τις μπερδεμένες εκείνες υποθέσεις. Τότε ήταν που αποφάσισε -αφού άναψε και τρίτο τσιγάρο- να επιχειρήσει μια στοιχειώδη επιστημονική έφοδο στο γρίφο: Ψίχουλα αναμνήσεων από τα μαθήματα της Τεχνικής Σχολής Λεμεσού έστησαν ένα μακάβριο σε σύλληψη και σε εφαρμογή "εις άτοπον απαγωγή" τέχνασμα: Θα έπρεπε πρώτα όμως να παραθέσει όλες τις πιθανές ερμηνείες της μυστηριώδους φράσης της Λένας και μετά μια μια να τις ρίχνει στο τασάκι μπροστά του, καμένες γόπες. Αυτή που θα 'μενε ακέραια στην ανελέητη κριτική του, θα φάνταζε τελικώς ένα χαρμανλίδικο Μάρλμπορο στα δάκτυλά του: Όπερ έδει δείξει. Πρώτον: (Άρχισε από τις πλέον ατράνταχτες εκδοχές). Η Λένα τον γούσταρε από καιρό. Τον είχε προσέχει να την παρακολουθεί και αποφάσισε να του τα ρίξει! Δεύτερον: Η Λένα δεν τον γούσταρε από καιρό αλλά όταν τον είδε στην ντισκοτέκ της γυάλισε και τον πήρε (πεσμιστικότερη εκδοχή, αλλά τι είχε και τι έχασε στο κάτω-κάτω!) Τρίτον: (εδώ αρχίζει ο Γολγοθάς.) Η Λένα γούσταρε τον Ζάρα και τα 'ριξε σ' αυτόν για: Άλφα κεφαλαίων: να τον κάνει να ζηλέψει, είτε -άλφα μικρόν- λέγοντάς του το μετά η ίδια, είτε -βήτα μικρόν- περιμένοντας από τον ίδιο τον Νικήτα να του το σφυρίξει. Βήτα κεφαλαίων: για να προσπαθήσει να τον ξεχάσει (νέος ήτανε, ωραίος ήτανε -όχι αστεία...) Τέταρτον: Όχι απλώς γούσταρε τον Ζάρα αλλά τον αγαπούσε κιόλας. Αυτό το "Αν ήξερες τον Τόμμου από καιρό..." υποδηλούσε μάλιστα μια πέμπτη εκδοχή: Τον αγαπούσε τραυματικά... από το παρελθόν....

φοιτητική σκέψη

"Από τη Νέα Υόρκη πήρα με το 2ο φύλλο της "Φοιτητικής Σκέψης", έκδοσης του εκεί "Δημοκρατικού Μετώπου" των Κυπρίων φοιτητών. Η περιοδικότητα της έκδοσης είναι ακαθόριστη. Με πολλή χαρά είδαμε αυτό το φύλλο που οπωσδήποτε είναι ένδειξη επαναδραστικής ποιοποίησης της φοιτητικής αριστεράς.
Στο τεύχος υπάρχουν ανάμεσα σ' άλλα τα εξής κείμενα: Εφoka: από τη δοκιμασία στη καταξίωση, Εφoka και επιτροπές, Θρησκεία και εκκλησία, το νόημα του "Χαουαρντ Μπητς", ενωσιολογία: η Κ.Ο.Α. και εμείς, η γενική κρίση και ο προβληματισμός του μετανάστη (που αναδημοσιεύουμε), ποιοί είναι οι άστεγοι, τίποτα δεν διδάχτηκαν (που αντιπαλεύει την επανεμφανιζόμενη διπλο-ενωτική προοπτική αντιπροτείνοντας το "ενιαίο, αντιμπεριαλιστικό, αντικατοχικό, αντιδιαμελιστικό μέτωπο που να συσπειρώνει όλες τις πατριωτικές δυνάμεις κι' από τα δύο μέτωπα".

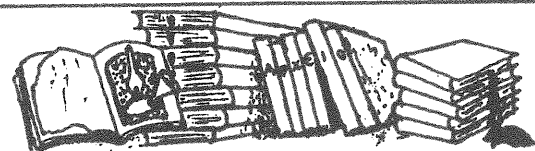
ΕΡΓΑΣΙΑ

Έτσι ονομάζεται το δίμηνο συνδικαλιστικό περιοδικό της Π.Ε.Ο. του οποίου το πρώτο τεύχος της 2ης περιόδου εκδόθηκε τον Ιούνιο. Όπως σημειώνεται στον πρόλογο, η έκδοση της 1ης περιόδου διακόπηκε με το πραξικόπημα και την εισβολή. Δυστυχώς η Π.Ε.Ο. δεν μπαίνει στον κόπο να εξηγήσει το γιατί διάκοψε την έκδοση αυτή για 14 χρόνια και μάλιστα σε περίοδο αναδόμησης του κυπριακού κεφαλαίου και ριζικής ανασύνθεσης της εργατικής τάξης. Εν πάση περιπτώσει, στο τεύχος περιλαμβάνονται αρκετές μελέτες και αναλύσεις οι οποίες στηρίζουν τη δράση και τους προσανατολισμούς της Π.Ε.Ο. Χρήσιμο έντυπο που ασφαλώς μπορεί να επιτρέψει την ανάπτυξη και συγκεκριμενοποίηση της κριτικής σε σχέση με την πολιτική του συνδικάτου ως προς τα εργατικά θέματα, αλλά και γενικότερα.

ΔΙΕΘΝΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟ(Σ)ΚΛΗΣΗ

Πήραμε το 1ο τεύχος της Δ.Π. Εκδίδεται από την εκδοτική ομάδα «Εργατική Δημοκρατία». Στο τεύχος αυτό περιλαμβάνονται τα εξής κείμενα: «Όταν το πνεύμα Νταβός απλώνεται στη Νότια Κύπρο», «Ενδοτικοί και Απορριπτικοί», «Η παραδοσιακή Αριστερά: το τέλος της μονολιθικότητας», «Οι προοπτικές της περιόδου», «Για το Κυπριακό», «Για τον Λένιν και τον Διεθνισμό», «Η δυστυχία να είσαι προνομιούχος», «Η απεργία στις κυπριακές αερογραμμές», «Δεν Ξεχνώ», «Ο Μάης του 68», και «Ένας αντιρρησίας συνείδησης: για μια ειλικρινή επαναπροσέγγιση με τους τουρκοκυπρίους». Παρά τις διαφωνίες που μπορεί ο καθένας να έχει με τις απόψεις αυτού του περιοδικού (και εμείς), εν τούτοις βασικά προβλήματα που αφορούν την Αριστερά τίθενται "προκλητικά" θα έλεγα, και μια πιθανή ανανέωση της αριστερής σκέψης θα περάσει υποχρεωτικά μέσα από τις απαντήσεις που θα δοθούν σ' αυτά.

Το πρόγραμμα του Παύλου Μοδινού, δημοτικές εκλογές του 1949 στη Λεμεσό

ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ και ΣΥΝΑΓΩΝΙΣΤΕΣ

Στις 22 του Μάη, ο Λαός της Λεμεσού, θα πάει στις κάλπες για να ψηφίσει το νέο Δημοτικό του Συμβούλιο. Μα προτού οι εργάτες και γενικά οι εργαζόμενοι και καταπιεζόμενοι ρίξουν τη ψήφο τους σ' αυτές, πρέπει να έχουνε υπ' όψη τους πως εκείνοι, που θα τους αναθέσουνε να διαχειριστούνε τα οικονομικά και τα δημοσιονομικά ζητήματα του Δήμου, δε θάνε άλλοι παρά οι εχτελεστές και οι πραχτικοί εφαρμοστές των υποδείξεων της ξένης Κυβέρνησης, που διαφεύγει το τόπο μας, για όσο διάστημα θα ισχύουνε ακόμα οι αντιδημοκρατικές νομικές διατάξεις, που δίνουνε όλες τις εχτελεστικές εξουσίες στο Διοικητή της κάθε Επαρχίας.

Οι εργάτες και γενικά όλοι οι εργαζόμενοι της Λεμεσού, πρέπει να ξέρουνε από τώρα, πως, εκείνους που θα ψηφίσουνε, δε θάνε καθόλου ελεύθεροι να ενεργούν σύμφωνα με τα συμφέροντα του Λαού της Λεμεσού, και για το καλό του Κυπριακού λαού γενικότερα. Αυτή την εντύπωση πρέπει από τώρα να την αφαιρέσουνε. Γιατί οι Νόμοι που υπάρχουνε σήμερα, και που μ' αυτούς διοικούνται τα Δημαρχεία, δίνουν όλες τις εχτελεστικές εξουσίες στον Διοικητή της κάθε Επαρχίας, που έχει το δικαίωμα να εγκρίνει και ν' απορρίπτει τις αποφάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου. Σύμφωνα με τον "περί Δήμων Νόμον" ο Διοικητής είναι και ο Δήμαρχος μας.

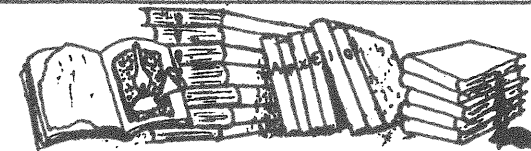
Αυτό πρέπει να γνωρίζουνε όλοι εκείνοι, που εσφαλμένα νομίζουν πως οι Δημοτικές εκλογές είναι δημοκρατικό δικαίωμα, που μέσω του ο Λαός θα μπορέσει να λύσει τα δημοτικά του προβλήματα.

Το Κόμμα μας, κατεβαίνει σ' αυτές τις εκλογές γιατί έχει υποχρέωση να εξηγήσει στις μάζες την πολιτική σημασία των εκλογών, και να αποκαλύψει τους λόγους που ώθησαν την Κυβέρνηση να αντικαταστήσει το διοριστικό με το εκλογικό σύστημα στην Κύπρο. Και, οι λόγοι που σπρώξανε την Κυβέρνηση σ' αυτή την ενέργεια δεν είναι εκείνοι που πολλοί πιστεύουν, αλλά για να ρίξει στάχτη στα μάτια του κόσμου και κυρίως για να ρίξει την εργατική τάξη σε στείρους και άγονους κι' ακίνδυνους αγώνες. Σ' αγώνες που αποτραβούνε τις μάζες από τα καθημερινά ταξικά τους προβλήματα. Σ' αγώνες που αμβλύνουνε την πάλη των τάξεων στην Κύπρο.

Το Κόμμα μας παίρνει ακόμα μέρος σ' αυτές τις εκλογές, γιατί τις θεωρεί σαν τη μοναδική ευκαιρία που μας δίνεται για να ξεσκεπάσουμε την προδοσία που διαπράττουνε σε βάρος του Κυπριακού λαού οι δυο αντιμαχόμενοι σχηματισμοί, και ν' αναπτύξουμε το δικό μας Κομμουνιστικό πρόγραμμα ανάμεσα στις εργαζόμενες και καταπιεζόμενες μάζες. Σ' αυτές τις εκλογές διεκδικούνε τη ψήφο του λαού δυο αντιμαχόμενα κόμματα.

Στο ένα είναι συνασπισμένη η αστική τάξη, που έχει σαν πολιτική της ηγεσίας τους ανθρώπους εκείνους, που για 70 τώρα χρόνια μένουνε προσκολλημένοι πάνω στο στείρο σύνθημα "Ένωση και μόνον Ένωση". Πάνω στο σύνθημα, που η τοπογραφική και γεωγραφική θέση του τόπου μας το μεταβάλλει σε διαρκή άρνηση μπροστά στην ανάγκη πραγματοποίησης καλύτερων συνθηκών ζωής, γιατί κάτω από το σύνθημα "Ένωση και μόνον Ένωση" καλλιεργείται η στασιμότητα και η νάρκωση του Κυπριακού λαού, και μένουνε στο περιθώριο οι βασικές καθημερινές οικονομικές και πολιτικές του διεκδικήσεις. Γύρω από αυτό το Κόμμα έχουνε συγκεντρωθεί όλοι όσοι δέχτηκαν να συνεργαστούν με τη ξένη Κυβέρνηση, όσοι είναι διορισμένοι σε επίσημες θέσεις, κι όσοι έχουνε πάρει παράσημα και τίτλους από την Κυβέρνηση της Αγγλίας και την Αυτού Μεγαλειότητα.

Στο άλλο κόμμα, που από καιρό παρουσιάζεται σαν "αριστερή παράταξη" βρίσκονται όλα τα απορρίματα της δεξιάς, όλα τα μικροαστικά και επιτόλαια στοιχεία, όλοι οι νεώτεροι ομορτυνιστές διαστρεβλωτές του Μαρξισμού, και γενικά όλοι όσοι δεν μπόρεσαν να πάρουνε μια κοινωνική θέση με τη δική τους αξία και τη δική τους δυναμικότητα. Ανάμεσα σ' αυτούς ξεχωριστή θέση παίρνουνε οι "ηγέτες" των εργατών και αγροτών, που με την αριστερή φρασεολογία που χρησιμοποιούνε, τα καταφέρνουνε να εξαπατούν τις μάζες, για να τις παρασύρουνε σ' αγώνες στείρους κι αντιταξικούς, σ' αγώνες που αμβλύνουνε την πάλη των τάξεων στην Κύπρο, σ' αγώνες που δε βλάπτουνε τα

(Τροτσκιστικό Κόμμα Κύπρου) υποψήφιου στις (από την εφημερίδα «Εργάτης» 14-5-1949

αστικά συμφέροντα, σε τέτοιους αγώνες, σαν και τις αυριανές Δημοτικές εκλογές στην Κύπρο.

Μπροστά σ' αυτά τα δύο αντίπαλα κόμματα, το Κόμμα της 4ης Διεθνούς στη Κύπρο, αντιτάσσει το δικό του Επαναστατικό Κομμουνιστικό Πρόγραμμα για την απελευθέρωση του προλεταριάτου από την καταπίεση και την εκμετάλλευση. Το Κόμμα μας παρά την αριθμητικά μικρή του δύναμη, δε φοβάται να διακηρύξει την αλήθεια γι' αυτές τις εκλογές, και δε φοβάται να τονίσει πως δεν μπορεί ποτέ να συμβιβαστεί με την ξένη κυρίαρχη δύναμη και με τους κρυφούς και φανερούς συνεργάτες της. Το Κόμμα μας θ' αγωνιστεί είτε μέσα, είτε έξω από τα Δημαρχεία για την εχτέλεση του προγράμματός μας, κινητοποιώντας όλα τα πρωτοπόρα στοιχεία της Εργατικής Τάξης, και όλους εκείνους που πιστεύουνε στην ιδέα του Σοσιαλισμού στο τόπο μας. Το Κόμμα μας θ' αγωνιστεί για μια πλήρη αυτοκυβέρνηση, έτσι που ο Κυπριακός λαός να γίνει κύριος του σπιτιού του, και ν' απαλλαγεί από την ιμπεριαλιστική εκμετάλλευση, να μείνει ελεύθερος να καθορίσει μόνος του το μέλλον του.

Το Κόμμα μας παλαίει για μια πλήρη συνεργασία με τα σύννοια στοιχεία που νάνε στηριγμένη πάνω σε ίση μοίρα και σε ίσα δικαιώματα, και θέτει ως βάση στο πολιτικό ζήτημα, το αναλογικό εκλογικό σύστημα, ώστε ν' αντιπροσωπεύονται οι μειονότητες στη διακυβέρνηση του τόπου, απαραίτητης προϋπόθεσης για την ανάπτυξη και την πρόοδο του Κυπριακού λαού.

Το Κόμμα μας παλαίει για την παραχώρηση κοινωνικών ασφαλίσεων στο τόπο, σε βαθμό που να προστατεύεται και να εξασφαλίζεται κάθε εργαζόμενος από δυστύχημα, ανικανότητα, γηρατειά, αρρώστιες, και για την παραχώρηση επιδομάτων στους υπαλλήλους είτε επίσημοι είτε ανεπίσημοι είναι.

Το Κόμμα μας παλαίει για παραχώρηση δικαιώματος ψήφου στη γυναίκα και για τη συμμετοχή της με ίσα δικαιώματα όπως και οι άνδρες, σε κάθε εκπολιτιστικό έργο και στη διακυβέρνηση του τόπου, σαν κοινωνικού παράγοντα.

Και για: Την παραχώρηση του δικαιώματος πλήρους ελευθερίας λόγου, τύπου και συγκέντρωσης, για τη θέσπιση μιας προστατευτικής και συγχρονισμένης εργατικής νομοθεσίας, για την δωρεάν στέγαση των αστέγων, την παροχή νερού, και φωτιστικού ρεύματος στους απόρους, για την καθολική μόρφωση ανώτερη και κατώτερη δωρεάν στους απόρους, για την καθολική μόρφωση ανώτερη και κατώτερη δωρεάν στους απόρους, για τη δημιουργία σταθμού πρώτων βοηθειών και Δημοτικού Νοσοκομείου, όπου δεν υπάρχει σήμερα, που ν' ανταποκρίνονται στις σύγχρονες ανάγκες του πληθυσμού, και για τη δωρεάν περίθαλψη σ' όλους τους εργαζομένους.

ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ και ΣΥΝΑΓΩΝΙΣΤΕΣ,

Με την εφαρμογή αυτού του προγράμματος, δε μπορούνε όλα τα προβλήματα της εργατικής τάξης να βρουνε τη λύση τους. Γιατί τότε μόνο μπορούνε οι εργάτες ν' απαλλαγούνε από την καταπίεση και την εκμετάλλευση, την φτώχεια και την ανεργία, όταν με την πυγμή τους θα ρίξουνε το σημερινό κοινωνικό σύστημα για να οικοδομήσουνε το Σοσιαλισμό στη χώρα μας.

Μα για την επικράτηση του Σοσιαλισμού χρειάζονται αγώνες μαχητικοί, αγώνες ταξικοί, αγώνες αδιάλλαχτοι με το προλεταριάτο επί κεφαλής όλων των καταπιεζομένων.

Αυτός ο δρόμος, είναι μακρινός και δύσκολος.
Οι προλεταριοί, όμως, δεν έχουνε τίποτε να χάσουνε εκτός απ' τα δεσμά τους.
Και θα κερδίσουνε ένα ολόκληρο κόσμο.

Ο υποψήφιος Δημοτικός μας Σύμβουλος,
ΠΑΥΛΟΣ ΜΟΔΙΝΟΣ

Για να κρυφτεί στον κόρφο της νύχτας, ο Δημοσθένης Απώντας πήρε κι αυτός ένα δίχτυ και τύλιξε μέσα τις υπόλοιπες μέρες που του φύλαγε ο Πλάστης. Μετρώντας λοιπόν τα κουτσά βήματά-του, κάθε που μέτραγε εικοσιέξι άφηνε και μια μέρα να γλιστρίσει απ' το δίχτυ. Το 26, φαίνεται, το 'χε σημαδιακό από τότε που υπηρετούσε κάποιους πράσι-νους μήνες στο φουφουρένιο δάσος του Άγιου Θεληματία.) Με τη μέθοδο αυτή καθ'οδόν, ο Δημοσθένης Απώντας σύντομα χάθηκε μες τη μέθη της νύχτας. Οι μέρες-του, βέβαια, δεν θά 'ταν και τόσο πολλές. Τις περισσότερες τις πήραν μια σπείρα πετροχελιδόνα βουτώντας στο ασφαλτό. Τις άλλες τις κάνουν τσακωτές κάτι αδελ-σποτες αράχνες. Τέλος, τάχα από λάθος, κάποιες κάνουν κρυφές. Τέσσερα αστερουίσματα, σε πουλιά. Οι μέρες πήλωνα ήρεμα σαν εκκρεμές δ' α στήριγμα. Τέσσερις οδοί ψηλά στον αέρα, σκάψαν τότε τα φύλλα ενός δέντρου και ξαποστάσαν τ' αμέθυστο άπειρο. Το δροσερό αεράκι φύσηξε δηλαδή μες των πτερών τους τα πονηρά των καιρών. Στις βάλα σελιδόδε. Ιστοί φτιάξαν το πράσινο εξώφυλλο, κι ο χρόνος τύλιξε τον Απώντα σαν το παλιό μας μόνης ελπί-δας. Κανείς δεν γνώριζε τίποτα. Κανείς δεν θυμότανε τίποτα. Είχε περπατήσει στο δρόμο της άγραφης ιστορίας. Την πράσινη γραμμή την άκουσε να στενάζει μες τα ερείπια. Όταν βρήκε τον τοίχο, ραγισμένο σαν σάβανο που θρέφει τες ρίζες, στάθηκε μια στιγμή μες το κρύο κι είδε την κίτρινη επιγραφή που 'χε γράψει πριν μίνες. Οι τρύπες στο σώμα του τοίχου φάντα-ζαν σαν καταστρόγγυλα μάτια σ' ανθρώπινο ξάνα, όλο πίκρα και μνήμη. Ένα ράγισμα στον ασβέστη, σαν χέρι φα-γωμένο στην άκρη απ' το χρόνο, έδειχνε με το ανέφικτο δάχτυλο τον κόσμο που χανόταν. Η κίτρινη επιγραφή άστραψε πάλι στο νού-του σαν το κίτρινο φά-ντασμα που ήταν κι ο ίδιος, ιερόγλυφο στο βάθος του δρόμου. Κάδρα στον τοίχο. «ΜΕΣΑ ΣΤΙΣ ΜΑΥΡΕΣ ΤΡΥΠΕΣ ΤΩΝ ΣΦΑΙΡΕΣ ΤΟΥ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑΤΟΣ, ΜΟΝΟ ΚΑΠΟΙΕΣ ΠΟΙΗΤΡΙΕΣ ΑΡΑΧΝΕΣ ΥΦΑΙΝΟΥΝ ΑΣΠΡΟΥΣ ΙΣΤΟΥΣ ΓΙΑ ΝΑ ΖΕΣΤΑΙΝΟΥΝ ΤΗ ΜΝΗΜΗ.» Ο Δημοσθένης Απώντας χάθηκε μες το βάθος του δρόμου, ερα-στής ακροβάτης σε συνωμοσία με τοίχους. Βουβός από χρόνια, έβλεπε τη μόνη ελπίδα ν' ανεβαίνει τη σκάλα περπατώντας μόνο κοιτώντας το έδαφος. (Στη γειτονιά αυτή δεν υπήρχαν άλλες ελπίδες γιατί όλες τις ήταν ριπήτρες που γίνανε δέντρα κι αρχαία που-λιά.) Σήκωσε το δεξί χέρι ψηλά, χάδεψε τους άσπρους ιστούς στον αέρα και τους φόρεσε σαν παλτό. Ύστερα πήρε τα πράσινα φύλλα και τοίπων παρ' αυριών κοντά στον ορίζοντα και δρασκέλισε μες το χάραμα του φωτός σαν φυγάδας μέσα απ' τις λέξεις. Μια σελίδα δηλώθηκε κλειψιμιά. Στην πέρα όχθη, στήριξε το δεφτέρι στο χέρι τ' αριστερό και κατέβασε τον ήλιο. Τα κουτσά βήματά-του μέτρησαν μεσημέρι, πλανόδια κρησφύγετα μιας μόνης ελπίδας.

σαν φυγάδας μεσα απ' τις λέξεις

Για να κρυφτεί στον κόρφο της νύχτας, ο Δημοσθένης Απώντας πήρε κι αυτός ένα δίχτυ και τύλιξε μέσα τις υπόλοιπες μέρες που του φύλαγε ο Πλάστης. Μετρώντας λοιπόν τα κουτσά βήματά-του, κάθε που μέτραγε εικοσιέξι άφηνε και μια μέρα να γλιστρίσει απ' το δίχτυ. (Το 26, φαίνεται, το 'χε σημαδιακό από τότε που υπηρετούσε κάποιους πράσι-νους μήνες στο φουφουρένιο δάσος του Άγιου Θεληματία.)

Με τη μέθοδο αυτή καθ'οδόν, ο Δημοσθέ-νης Απώντας σύντομα χάθηκε μες τη μέθη της νύχτας. Οι μέρες-του, βέβαια, δεν θά 'ταν και τόσο πολλές. Τις περισσότερες τις πήραν μια σπείρα πετροχελιδόνα βουτώντας στο ασφαλτό μέλλον. Τις άλλες τις κάνουν τσακω-τές κάτι αδελσποτες αράχνες. Τέλος, τάχα από λάθος, κάποιες αράχνες κρυφές γίναν και πάλι τροφή των πουλιών.

Οι μέρες ψήλωσαν ήρεμα σαν εκκρεμές δίχα στήριγμα. Τέσσερα ωδικά αστερουίσματα, σε τέσσερις οδοί ψηλά στον αέρα, σκάψαν τότε τα φύλλα ενός δέντρου και ξαποστάσαν τ' αμέθυστο άπειρο. Το δροσερό αεράκι φύση-

ξε δηλαδή μες τη σιωπή σαν δεκαεφτά χαρ-τοκόπτες. Τις άκρες των πτερών-τους τα πουλιά των καιρών τις βάλαν σελιδόδε. Στο παλιό δεφτέρι του χρόνου. Οι ιστοί φτιά-ξαν το πράσινο εξώφυλλο, κι ο χρόνος τύλιξε τον Απώντα σαν το παλιό μας μόνης ελπί-δας. Κανείς δεν γνώριζε τίποτα. Κανείς δεν θυμότανε τίποτα.

Βγήκε λοιπόν στο δρόμο της άγραφης ιστορίας. Την πράσινη γραμμή την άκουσε να στενάζει μες τα ερείπια. Όταν βρήκε τον τοίχο, ραγισμένο σαν σάβανο που θρέφει τες ρίζες, στάθηκε μια στιγμή μες το κρύο κι είδε την κίτρινη επιγραφή που 'χε γράψει πριν μίνες. Οι τρύπες στο σώμα του τοίχου φάντα-ζαν σαν καταστρόγγυλα μάτια σ' ανθρώπινο ξάνα, όλο πίκρα και μνήμη. Ένα ράγισμα στον ασβέστη, σαν χέρι φαγωμένο στην άκρη απ' το χρόνο, έδειχνε με το ανέφικτο δάχτυλο τον κόσμο που χανόταν. Η κίτρινη επιγραφή άστραψε πάλι στο νού-του σαν το κίτρινο φά-ντασμα που ήταν κι ο ίδιος, ιερόγλυφο στο βάθος του δρόμου.

Κάδρα στον τοίχο.

«ΜΕΣΑ ΣΤΙΣ ΜΑΥΡΕΣ ΤΡΥΠΕΣ ΑΠ' ΤΙΣ ΣΦΑΙΡΕΣ ΤΟΥ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑΤΟΣ, ΜΟΝΟ ΚΑΠΟΙΕΣ ΠΟΙΗΤΡΙΕΣ ΑΡΑΧΝΕΣ ΥΦΑΙΝΟΥΝ ΑΣΠΡΟΥΣ ΙΣΤΟΥΣ ΓΙΑ ΝΑ ΖΕΣΤΑΙΝΟΥΝ ΤΗ ΜΝΗΜΗ.»

Ο Δημοσθένης Απώντας χάθηκε μες το βάθος του δρόμου, εραστής ακροβάτης σε συνωμοσία με τοίχους. Βουβός από χρόνια, έβλεπε τη μόνη ελπίδα ν' ανεβαίνει τη σκάλα περπατώντας μόνο κοιτώντας το έδαφος. (Στη γειτονιά αυτή δεν υπήρχαν άλλες ελπίδες, γιατί όλες-τους ήταν ποιήτριες που γίνανε δέντρα κι αρχαία πουλιά.) Σήκωσε το δεξί χέρι ψηλά, χάδεψε τους άσπρους ιστούς στον αέρα και τους φόρεσε σαν παλτό. Ύστερα πήρε τα πράσινα φύλλα και τοίπων παρ' αυριών κοντά στον ορίζοντα και δρασκέλισε μες το χάραμα του φωτός σαν φυγάδας μέσα απ' τις λέξεις. Μια σελίδα δηλώθηκε κλειψιμιά. Στην πέρα όχθη, στήριξε το δεφτέρι στο χέρι τ' αριστερό και κατέβασε τον ήλιο. Τα κουτσά βήματά-του μέτρησαν μεσημέρι, πλανόδια κρησφύγετα μιας μόνης ελπίδας. ●

Λεόντιος Παύλου Αύγουστος '88

2 αντι-ποιηματα του ΚΩΣΤΑ ΚΥΡΡΗ

απο την ανεκδοτη συλλογη
«ανατομία-αιρετικά αντι-ποιηματα πολυ σκληρα και χωρις προσωπειο»
Λευκωσία-Λονδινό-αθηνα 1988/89

ΑΠΟΤΥΧΩΝ ΤΕΩΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΠΙΠΛΕΩΝ

Α' Είχε διακριθεί στην τελευταία κυβέρνηση ως άχρηστος υπουργός κτηνοτροφίας. Πολλά υποσχόταν, κι έκανε λίγα ή τίποτα. Κάθε φορά που εγγύλλιζαν τα πεινασμένα κοπάδια και τον απειλούσαν, έφευγε με το πρώτο αεροπλάνο σ' εθνική αποστολή. - υπήρχαν πάντοτε αποστολές που τον περίμεναν κι ο βασιλεύς τον έκρινε ειδικάτατον, σε βαθμόν που δυσαρέστησε άνθρωπο δικό του, τον υπουργό εξωτερικών, και όλη την διπλωματική υπηρεσία.

Β' Εγκαθίστατο με την φίλη του στην ίδια πάντοτε σουίτα του ακριβού ξενοδοχείου όπου χρόνια συνήθιζε να παριστάνει τον επίσημο, και διασκέδαζε ως τα ξημερώματα. Χόρευεν έξαλλους μοντέρνους χορούς, μεθούσε στουπί και ασχημονούσε με τις εταίρες και τον πολιτικόν υπόκοσμο της μητρόπολης του ελεύθερου κόσμου.

Γ' Ωσότου τον ενθυμηθούν και του τηλεγραφήσουν, ότι επιτέλους πρέπει να γυρίσει, έχει και στο υπουργείο του δουλειάν - ο σάλαγος είχε κοπάσει. Τα επίσημα ανακοινωθέντα διεφήμιζαν τα θαυμάσια της αποστολής του, ποιός τολμούσε να τον κατηγορήσει όταν ο βασιλεύς του πλέκει εγκώμια για τις υπηρεσίες του προς την πατρίδα! 'Καλύτερα ζωντανόι και πένιτες παρά νεκροί', σκεφτόντουσαν οι απατημένοι, και εξέδιδαν κι' εκείνοι πανηγυρικούς για τον αφέντη τους διεκήρυτταν πόσο υπερήφανοι ήσαν για την τιμή να τον έχουν υπουργό τους. Ποιός ενθυμείται τώρα τις ανεκπλήρωτες υποσχέσεις του; 'Αυτός έχει σώσει την χώρα', τα λοιπά συγχωρούνται.

Δ' Στις εκλογές, όταν η κυβέρνηση είχε καταρρεύσει, πολλοί υπουργοί θρηνούσαν, βγήκαν στους δρόμους ημίγυμνοι και κατάπληκτοι, σαν ύστερα απο πολιορκία που ήταν βέβαιοι πως θ' απετύγχανε. Εψαχναν για δουλειά και πρόσφεραν γη και νερό στον Νικητή. Αυτός δεν άφησε λίθον ακίνητο για να τον κρατήσουν και στην νέα κυβέρνηση σαν προσωπικότητα κοινής εμπιστοσύνης. Αλλά ο διάβολος

με το ζερβί σπασμένο πόδι του χάλασε τις δουλειές του.

Ε' Εστράφη τότε προς άλλα επαγγέλματα: διορίσθηκε σύμβουλος σε ιδρύματα πολιτισμού και ψευδώνυμος αρθρογράφος εις εφημερίδες πολλών αντίθετων ιδεολογιών. Ανεκλήρυν, τέλος, Πρώτος Χειρουργός Εγκεφάλων στο ανάκτορο του Μεγάλου Μάγου.

ΣΤ' Βέβαια δεν εσπούδασε γιατρός. Αλλά στη χώρα μας είναι ο καθείς ό,τι δηλώσει. Κι ο Μέγας Μάγος, ούτε που σκέφτεται τέτοιες ασήμαντες λεπτομέρειες. Εξ άλλου το επάγγελμα δεν πρόκειται ποτέ να ασκήσει. Όλοι γεννιόμαστε χειρουργημένοι, το θαύμα ακόμη λειτουργεί στην πατρίδα μας. Ο Πρώτος Χειρουργός θα ελέγχει εαν κάποιος γεννήθηκε αχειρούργητος - ο θεός μας κάποτε διαπράττει σφάλματα, που τ' αποδίδουμε σε αφηρημένους υπαλλήλους του που ξενυχτούν στα βίντεο-κλάμπ μαζί μας. - Ο Χειρουργός θα τα διορθώνει ορίζοντας πότε και πού θα ξαναγεννηθούν δίχως εγκέφαλον όσοι καταστρατήγησαν τον θείο νόμο

Ζ' Θα γράψει επίσης την αυθεντική Ιστορία των Μάγων της ευσεβεστάτης φυλής μας μ' έμφαση στις ιαματικές των επιδόσεις και στο εμπορικό τους δαμόνιο.

Η' Πόσο καλά που δεν ξανάγινε υπουργός, στο βάθος είχε βαρεθεί να πολιτεύεται και να μεθοκοπά στα ξένα παριστάνοντας τον ηγέτη χώρας ασήμαντης σαν την δική μας.

Θ' Βρήκε ωστόσο τώρα κάτι να πιστεύει κατά προτίμηση πριν πάει να κοιμηθεί: «Τι θεός μέγας ως ο θεός ημών»

Λευκωσία 1981-23/7/1988

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Θα λύσω, ελπίζω, τα προβλήματα της χώρας, κι' άλλα πολλά βεβαίως ενδέχεται να δημιουργήσω.

Λευκωσία, 29.2.88-26.4.1988

απο το χειρογραφο στην εκδοση
και του
ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ

PRINTED
MATTERS
DESKTOP
PUBLISHING
SERVICES

δ.σεβερη 29
453831

Τι θα λέγατε
για μια
συνδρομη
«Εντός»;

ΓΚΑΛΛΕΡΥ·
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟ
ΒΙΝΤΕΟΘΗΚΗ

ΚΑΝΑΡΗ 13, ΛΕΜΕΣΟΣ, ΤΗΛ. 051-52667

ΤΩΡΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ

**ΒΑΣΙΛΗΣ
ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ**

**1. Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ
ΕΡΓΟ ΤΟΥ
2. ΑΠΑΝΤΑ**

εκδόσεις Χρ. Ανδρέου

ΔΕΛΤΙΟ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΣ

Προς
Εκδόσεις Χρ. Ανδρέου
Ρηγαίνης 64Α
Λευκωσία Τ.Κ. 2298
Τηλ. 476105 - 466648-9

Παρακαλώ όπως μου αποστείλετε το δίτομο έργο για τον εθνικό μας ποιητή Βασίλη Μιχαηλίδη ολοκληρωμένο και σε πολυτελή βιβλιοδεσία. Μαζί με τα βιβλία να μου παραδοθούν ΔΩΡΕΑΝ τα πέντε τεύχη της εφημερίδας «ΔΙΑΒΟΛΟΣ» που εξέδιδε ο ποιητής το 1888.

Συμφωνώ να πληρώσω £25 για όλα τα πιο πάνω. Η πληρωμή μπορεί να γίνει τοις μετρητοίς ή με 2 μηνιαίες δόσεις.

Ενδιαφέρομαι για 1, 2, 3, 4, 5, σειρές (βάλτε σε κύκλο ότι σας ενδιαφέρει).

Όν/μυν .....

Οδός ..... αρ. ....

Περιοχή ..... πόλις/χωριό .....

Τηλ. οικίας ..... τηλ. εργασίας .....

Υπογραφή .....

**Ζητούνται συνεργάτες
πρωίνοι ή απογευματινοί
ή μερικής απασχόλησης
για προώθηση των
εκδόσεων
μας**